DE CONSTITUTIONE APOSTOLICAE SEDIS

QUA

CENSURAE LATAE SENTENTIAE LIMITANTUR

COMMENTARII

EX LATINIS EPHEMERIDIBUS, QUIBUS TITULUS

ACTA SANCTAE SEDIS

EXCERPTI.

EDITIO MANUALIS

STUDIO ET CURA

PETRI AVANZINI

ROMANI PRESBYTERI

philosophiae, theologiae et utriusque iuris doctoris.

Editio prima mexicana,
cum variis additionibus, Ecclesiae praesertim mexicanae utilissimis.

CUM FACULTATE ORDINARII.

MEXICI M.DCCC.LXXIII.

Ex Typographia Joseph. M. Lara, in via (*vulgó*)
Palma 4.

AD BENEVOLUM LECTOREM.

Statim ac prodiit Constitutio Apostolicae Sedis, *in ea evulganda per latinas ephemerides, de more curavi eam documentis indicatis communire, et nonnullas adiicere adnotationes iuxta latinarum ephemeridum institutum; immo et Articulum adiunxi, in quo solvere studui quasdam generales difficultates, quas de eadem Constitutione audiebam tum moveri; idest,* de revocatione facultatum, de censuris Tridentinis confirmatis, deque Constitutione applicanda.

Quum autem multi quaererent eam Constitutionem sic ditatam in proprium commodum ab ephemeridibus seiunctam, eam separatim edidi; quam editionem exhaustam rursus edere non sum arbitratus. Namque videbam eam posse, studio aliquo, multis commentariis uberius illustrari.

Hos ampliores commentarios per latinas ephemerides incepi et prosequar, Deo propitiante, usque ad exitum. Sed tenuitati virium mearum contigit, ut quod prima fronte non adeo mihi difficile videbatur, quasi posset opus expleri duobus vel tribus mensibus, manu ad opus iam apposita, res in scribendo succrescerent, quae sedulo diligenterque essent considerandae antequam evulgarentur.

Sed e converso, quum plurimi, qui latinarum ephemeridum socii non sunt, in dies urgerent, ut quandam manualem *editionem facerem, quae brevi quadam ratione contineret praecipua ex iis, quae evulgata iam sunt, hanc oeconomicam editionem evulgare statui, quae continet praecipuos commentarios hactenus evulgatos, sive ipsis verbis, sive brevius contractos, quibus, suis locis, adieci nonnullas authenticas S. U. Inquisitionis Resolutiones seu Decreta mihi benigne ex officio communicata. Copiosiorem autem editionem per dictas ephemerides paullatim prosequar.*

PRAEFATIO

Sanctissimus Dominus Noster per Constitutionem, quam sum expositurus, reipublicae christianae consuluit, ut planior et certa tum Sacrorum Antistitibus tum Confessariis redderetur via, ne vagari cogerentur per innumeros et difficiles censurarum, quae generatim inflictae sint, anfractus.

Quod quisque non solum diserte significatum declaratumque legit in ea Constitutione, sed aperte quoque colligit ex ipsa abscissione et abrogatione facta multarum censurarum. Namque harum rerum peritis perspectum est, quot auctores quantumque de censuris scripserint, quot per lapsum saeculorum latas collegerint vel allegaverint, manente nihilo secius legentium animo saepenumero in dubietate perplexo, utrum nec ne, sive per non usum, sive per cessationem finis ob quem inflictae essent, sive ob rerum supervenientium mutationem cessaverint.

Licet autem, ut dixi, via planior et certa per eiusmodi limitationes, Confessariis praesertim,

quoad substantiam, sit reddita; non tamen est putandum, simplicem hanc Constitutionem Peritorum commentariis interpretationibusque locum non dare. Hoc enim est proprium omnium legum, etiam sapientissimarum, ut quando de earum applicatione agitur, viam facile aperiant dubitationibus atque disquisitionibus pro casuum adiunctorumque varietate. Exemplo sint vetustissimae Romanae Leges, tum quae duodecim tabularum appellantur, tum ceterae quae sunt consecutae: hae enim licet pro veterum Romanorum more sapienter concinnarentur, nihilominus adeo Prudentum interpretationibus auctae fuerunt, ut Iustinianus Imperator, suo tempore manum apponens ad Pandectas concinnandas per Tribonianum, scriptum reliquerit: *Maximum opus aggredientes, ipsa vetustatis studiosissima opera iam paene confusa et dissoluta eidem viro excelso* (Triboniano) *permisimus tam colligere, quam certo moderamini tradere. Sed cum omnia percontabamur a praefato viro excelso suggestum est, duo paene millia librorum esse conscripta et plus quam tricies centena millia versuum a veteribus effusa, quae necesse esset omnia et legere et perscrutari, et ex his quod optimum fuisset eligere. Quod caelesti fulgore et summae Trinitatis favore confectum est secundum nostra mandata.*

Plena huius Constitutionis explanatio magis pertinet ad rerum moralium peritos, qui iuxta recepta prudentiae moralis principia ad minima usque descendentes interpretentur: immo, rebus

inspectis, de quibus Constitutio agit, quae novae non sunt, earum interpretatio maxima ex parte iam facta censeri debet, per ea quae de iisdem rebus iam tradiderunt Doctores probatique Auctores: nihilominus quum sit nova lex quoad formam, quaeque simul limitationes induxit, et nonnulla quoque de novo auxit, interpretationes et explanationes necessario admittit, quas frustra penes Auctores quaereres.

Nec praetereundum est, rem facilem haud esse, legem novam (quamquam novae non sint res de quibus Constitutio agit) explanare et interpretari; idque duplici praesertim de causa: 1ª est, quod nova lex, ideo quia nova, nullam determinationem per usum est assequuta: 2ª quia facile potest contingere, ut interpretatio a privatis data, sit praeter vel contra mentem legislatoris, ex eo quod legislator non omnes praevidens casus in condenda lege, quibus intelligi a subditis potest, non omnibus casibus per latam legem prospexit, sicut prospexisset si praevidisset. Unde saepe contingit, ut post aliquam datam Constitutionem subsequantur novae authenticae declarationes, quae et usum determinant, et mentem legislatoris uberius explanant.

Eiusmodi authenticae interpretationes sunt duplicis generis: aliae sunt simplices interpretationes datae iuxta consueta interpretandi principia, quae non differunt a privati auctoris interpretationibus nisi ratione auctoritatis. Sive enim ex. gr. S. Alphonsus ita legem interpretetur, sive S. Poenitentiaria, res in se est eadem,

propterea quod eadem sunt principia quorum ope lex explanatur: est tamen diversa auctoritas; ob quam diversitatem interpretatio privati auctoris tantum valet quantum demonstrat; de interpretatione autem auctoritate facta non est quaerenda ratio. Quum autem eadem soleant esse interpretationis principia, iuxta eadem principia intelligi quoque debet authentica interpretatio.

Aliae praeterea sunt interpretationes seu explanationes authenticae, quae non tam legem interpretantur, quam mentem legislatoris, in lege non satis significatam, declarant: et ideo sunt interpretationes praeter legem, et habent rationem novae legis; quae quidem interpretationes, quamvis non sint facile optandae, sunt tamen apprime servandae: pertinent enim ad eandem legem, quae, quum iam debitis formis promulgata sit, neque ipsa nova indiget promulgatione ob eiusmodi extensivas interpretationes, neque eaedem interpretationes promulgari solent tamquam nova lex: sufficit enim cognoscere eas ex eadem auctoritate quae legem condidit prodiisse, ut vim obligandi habeant.

Dixi: interpretatio privati auctoris tantum valet quantum demonstrat: id intelligendum est iuxta leges scientiae, non iuxta leges moralis prudentiae. Namque, iuxta moralis prudentiae leges, sententia privati auctoris, quin demonstretur, aut scientifice expendatur, potest identidem habere talem auctoritatem, ob rerum peritiam eiusdem auctoris quae sit cum probitate coniuncta, ut quisque, sententiae eiusdem auctoris ac-

quiescens, prudenter agere dicendus sit. Qui autem prudenter agit, bene recteque agit.

Haec agendi rectitudo ex eo oritur, quod ille, qui assentit auctori privato, rei de qua agit perito, habet rationabile motivum ei credendi, quod est eius perspecta peritia cum probitate coniuncta, et non habet rationabile motivum dubitandi, vel non habet grave motivum aliter tenendi. Qui in hisce adiunctis privato auctori assentit, eiusque opinionibus ducitur, prudenter, ideoque recte agit.

Quod si ita non esset, plurimi semper in scrupulis versaremur in omnibus propemodum fluctuantes. Eiusmodi prudentiae leges sunt, quae non tantum res conscientiae dirigunt, sed propemodum totam socialem vitam: non enim possumus habere omnium rerum, quibus indigemus, plenam cognitionem vel certitudinem: cognitionis autem vel scientiae vel certitudinis carentiam prudentia suppleat necesse est.

Cessaret autem esse prudentia, statim ac opinio, quam sequebamur, demonstrata esset vel falsa vel improbabilis, quo in casu esset deserenda; multoque magis deserenda esset, si sententiis e supremis S. Sedis tribunalibus opponeretur.

Haec ob eam causam adnotavi, quia non desunt, qui semper vellent in suis dubitationibus authenticum ab auctoritate responsum; quasi vero prudentiae moralis leges cessassent, vel hae non essent satis ad recte agendum.

Sacra ipsa Poenitentiaria, quae est practicum S. Sedis tribunal, quando proposita eidem dubia

non censet sua auctoritate resolvere, petentes mittit ad prudentiae moralis leges, per responsum: *consulat probatos auctores.* Non enim semper expedit dubia quae proponantur auctoritate resolvere.

Neque sine causa Ecclesia in dioecesium constitutione voluit atque statuit in singulis dioecesibus Canonicum Poenitentiarium et Theologum, qui, tum ex scientia proprio studio acquisita, tum ex notitia auctorum, qui usu recepti in Ecclesia sint, quique ideo dicuntur *probati auctores*, tum ex consultatione virorum, qui in singulis dioecesibus scientia et prudentia praestent, duce Episcopo, valeant suas dare opiniones, quibus ceteri acquiescere prudenter possint.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

"Apostolicae Sedis moderationi convenit, quae salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, Eadem Apostolica Sedes congruum supremae suae potestatis remedium ac providentiam impendat. Quamobrem cum animo Nostro iampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae, ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam, effre-

nemque improborum licentiam coercendam et emendandam sancte per singulas aetates indictae ac promulgatae sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina utilitate atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri, sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiae; Nos eiusmodi incommodis occurrere volentes, plenam earumdem recensionem fieri Nobisque proponi iussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque censuris sive excommunica-

tionis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes (1), easdem non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere. *

* In Instructione S. Officii, data die 1 Februarii 1871 ad cuiusdam Ordinarii quaesita, haec inter cetera habentur: «Mirum autem visum est, quod tertio loco de iisdem cen-«suris addebas, *an revera excommunicationem incurrant illi,* «*qui vix ideam habent legum a longo tempore obsoletarum* «*sive in Anglia sive in Gallia.* Agitur enim de Constit. «*Apostolicae Sedis,* quae non a longo tempore, sed die 12 «Octobris anno 1869 edita est, et in qua Summus Ponti-«fex expresse monet, censuras omnes, quae in ea continen-«tur, *non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus* «*cum hac nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex* «*hac ipsa Constitutione nostra, non secus ac si primum edi-*«*tae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.* Non «igitur adeo recentis legis, regulariter loquendo, ignorantia «obtendi potest, cum fuerit ea Constitutio et pro tota Ec-«clesia in Urbe promulgata et ad omnes Ecclesiae partes «reapse propagata, et ubique iam celebretur.»

Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae.

"Itaque excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

I.

"Omnes a christiana fide apostatas (2), et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae exsistant, eisque credentes (3), eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

II.

"Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorundem apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes, et quomodolibet defendentes (4).

III.

"Schismaticos, et eos, qui a Romani Pontificis pro tempore exsistentis obedientia pertinaciter se subtrahunt vel recedunt (5).

IV.

"Omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore exsistentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit (6).

V.

"Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis eiicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

VI.

"Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare, eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes (7).

VII.

"Cogentes * sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones (8): item edentes leges vel Decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae (9).

* In eadem S. U. Inquisitionis Instructione, data die 1 Februarii 1871, circa hunc Articulum haec habentur: «Deinde similem aperiebas sollicitudinem quoad eosdem Magistratus et Gubernii servos *trahentes clericos ad suum tribunal propter violationem legis civilis sive* alio modo, quos omnes timebas excommunicatione esse irretitos, quae in dicta Constitutione, *Apostolicae Sedis*, est septima inter excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici specialí modo reservatas. Sed in ea formula attendere debes verbum *cogentes*, quod sane indicat, excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi iudices fuerint, sed in eos tantum esse latam, qui a nemine coacti vel talia vel alios ad agendum cogunt, quos etiam indulgentiam nullam mereri facile perspicies.»

VIII.

"Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem Legatis aut Delegatis quibuscumque profecta, eorumque promulgationem vel exsecutionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes vel perterrefacientes (10).

IX.

"Omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis ac supplicationum gratiam vel iustitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios, seu Gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis seu Vice-Cancellarii aut Gerentis vices praedictorum.

X.

"Absolventes complicem in peccato turpi, etiam in mortis articulo, si alius

Sacerdos, licet non adprobatus ad confessiones, sine gravi exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem. *

* Sanctissimus D. N. peculiari generalique Decreto per S. U. Inquisitionem edito feria IV die 17 Iunii 1866 edixit: « *In facultatibus, quibus Episcopi aliique locorum Ordinarii ex concessione Apostolica pollent absolvendi ab omnibus casibus Apostolicae Sedi reservatis, excipiendos semper in posterum, et exceptos habendos esse, casus reservatos in Bulla Benedicti XVI, quae incipit:* Sacramentum poenitentiae.» Hoc decretum vero omnibus ubique terrarum Ordinariis praedicta absolvendi facultate donatis absque ulla exceptione significandum mandavit. Duo autem sunt casus reservati in hac Constitutione; idest casus Sacerdotis *attentantis absolutionem* personae complicis in materia turpi, et casus personae cuiuscumque sexus *falso denunciantis* Sacerdotem aliquem de sollicitatione. Verum primus casus in superiori articulo commemoratur ob censuram adiectam; secundus autem reservatus manet sine censura, et fere unicus hodie dici potest casus S. Sedi reservatus sine censura.

Ad primum autem casum quod attinet, attentantis absolutionem personae complicis in peccato turpi, adnotare iuvat, eum esse adeo reservatum, ut etiam in generali et amplissima concessione facultatum, quae a S. Sede pro locorum adiunctis personarumque officio, ut in locis Missionum, conceditur, absolvendi ab omnibus casibus S. Sedi reservatis, etiam ob censuram speciali modo reservatam, expresse excipiatur *absolutio complicis in peccato turpi*. Haec exceptio facienda in harum facultatum concessione decreta denuo fuit a S. Congregatione U. Inquisitionis Feria III loco IV, die 4 Aprilis 1871. Quare dici potest, excommunicationem

XI.

" Usurpantes * aut sequestrantes iurisdictionem, bona, redditus, ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum aut Beneficiorum pertinentes (11).

XII.

" Invadentes, destruentes, detinentes, per se vel per alios, Civitates, Terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes (12).

latam in attentantem absolutionem complicis, esse hodie *specialissimo modo* reservatam.

* Dubium S. U. Inquisitioni fuit propositum per Episcopum a quodam Canonico Theologo his verbis: «La cen-«sura undecima riservata specialiter al Sommo Pontefice si «esprime cosi-Usurpantes etc., ut supra-Sotto il nome *usur-«pantes* sarebbero compresi i ladri che rubassero ai Benefi-«ciati i frutti dei loro Benefizii?» Quae latine sonant: Censura undecima specialiter reservata Summo Pontifici sic exprimitur *usurpantes etc.* Sub nomine *usurpantes* comprehenderentur ne fures, qui furarentur Beneficiariis fructus suorum Beneficiorum?

«Feria IV die 9 Martii 1870 Emi. DD. dixerunt: *non comprehendi.*»

"A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis, nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earundem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. * Absolvere autem praesumentes

* In dicta S. Offici Instructione, quoad facultatem absolvendi a casibus sive hic speciali modo reservatis sive simpliciter reservatis, haec ad rem habentur: «Quod denique quinto loco addebas, *utrum habeas facultatem absolvendi a praedictis excommunicationibus*, censuerunt Emi. «Patres, id a Te quaeri ob clausulas derogatorias, quae in «Constitutione, *Apostolicae Sedis,* leguntur; nam ceteroqui, «quid facultatum Tibi datum sit, nosse ipse debes. Itaque «decreverunt, ut declaratio circa praedictas clausulas de «mandato Sanctitatis Suae ab Hac Suprema Congregatione «edita Tibi communicetur, quae est tenoris sequentis: *colla «detta Costituzione il S. Padre non ha punto inteso di recare la menoma alterazione alle facoltà di qualsiasi natura «dalla S. Sede innanzi alla promulgazione della medesima «accordate, sieno esse quinquennali o straordinarie o relative*

sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant (13), dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

«al presente Giubileo, e vuole che rimangano nel pieno loro «vigore durante il termine nelle rispettive concessioni od in«dulti prefinito.» ([a])

([a]) Haec declaratio communicata fuerat Patribus Vaticani Concilii, qui id peterent, per Emum. Cardinalem Bizzarri: eaque responsio data fuit per S. C. de Propaganda Fide atque longe lateque vulgata: ita autem latine sonat: " Per Constitutionem SSmus. Pater nullatenus in" tendit, ne minimum quidem, detrimentum inferre facultatibus cuius" cumque indolis, quae a S. Sede ante promulgationem eiusdem Cons" titutionis concesse fuerint, sive hae quinquennales sint, sive extraor" dinariae, sive respicientes praesens Iubilaeum; atque vult, ut in suo " pleno vigore permaneant, tempore perdurante in dictis concessioni" bus sive Indultis praefinito."

Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici reservatae.

"Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

I.

"Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicis, prouti damnata est a Benedicto XIV in Const. *Suprema* 7 Iulii 1745; *Ubi primum* 2 Iulii 1746; *Ad eradicandum* 28 Septembris 1746. *

* Benedictus XIV in Const. *Suprema*, praxim inquirendi a poenitente nomen vel individuam personam complicis hisce verbis ad Lusitanos scribens reprobavit: « Notum vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eandem a nobis per praesentes nostras in forma Brevis litteras reprobari atque damnari tanquam scandalosam et perniciosam, ac tam famae proximorum, quam

II.

"Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos (14), exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.

ipsi etiam Sacramento iniuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab eiusmodi Poenitentiae Sacramenti tantopere proficuo et necessario usu fideles abalienantem. »

In Const. *Ubi primum*, idem Pontifex priorem confirmans Constitutionem inter alias sanctiones haec edixit: «Statuentes ac decernentes, ut quicumque.... ausus in posterum fuerit docere licitam esse eiusmodi praxim prout ea in relato nostro Brevi exponitur ac reprobatur; vel scribere aut loqui praesumpserit in eiusdem damnatae praxis defensionem, vel ea, quae in dicto Brevi contra eandem praxim decreta sunt, impugnare aut in alienos sensus temere detorquere seu interpretari, incidat ipso facto in excommunicationem, a qua non possit, praeterquam in articulo mortis, ab alio quocumque, etiam dignitate fulgente vel auctoritate suffulto, nisi a Nobis, vel pro tempore exsistente Romano Pontifice, absolvi.»

In Constitut. *Ad eradicandum*, Pontifex, contra pravas opiniones eorum, qui docerent eas Constitutiones non ultra Lusitaniam extendi ad quam missae essent, ita declaravit: «Decernimus et declaramus, memoratam praxim in se ipsa et ubique locorum ac temporum Apostolica Auctoritate reprobatam atque damnatam esse et censeri debere.....»

III.

" Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis (15).

IV.

" Nomen dantes sectae *Massonicae*, aut *Carbonariae*, aut aliis eiusdem generis sectis, * quae contra Ecclesiam vel legi-

* Secta Fenianorum declaratur comprehensa sub sectis in hoc articulo significatis per decretum S. Inquisitionis quod sequitur.

DECRETUM

Feria IV die 12 Ianuarii 1870.

«Cum dubitatum fuerit a nonnullis, an societas Fenianorum comprehensa censeatur inter Societates damnatas in Pontificiis Constitutionibus, Sanctissimus Dominus Noster Pius Divina Providentia Papa IX, exquisito prius suffragio Eminentissimorum Patrum Cardinalium contra haereticam pravitatem in universa christiana Republica Inquisitorum

timas potestates seu palam, seu clandestine machinantur; nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, * donec non denunciaverint (16).

generalium; ne fidelium, praesertim simplicium, corda cum evidenti animae discrimine pervertantur, inhaerens Decretis alias a S. Congregatione Universalis Inquisitionis in similibus editis, praesertim Decreto Feria IV die 5 Iulii 1865, decrevit ac declaravit, Societatem Americanam seu Hibernicam, Fenianorum appellatam, comprehendi inter societates vetitas ac damnatas in Constitutionibus Summorum Pontificum et praesertim in nuperrima eiusdem Sanctitatis Suae edita quarto Idus Octobris 1869. incip. «*Apostolicae Sedis*» qua sub num. 4. excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae obnoxii declarantur «nomen dantes sectae Massonicae aut Carbonariae aut aliis eiusdem generis sectis quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam seu clandestine machinantur; necnon iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint.»

«Atque ita Episcopis quibuscumque petentibus responderi mandavit.»

Loco ✠ Sigilli

Pro D. Angelo Argenti

S. Rom. et Univ. Inquis. Notario
Iacobus Vogaggini Substitutus.

* In allegata Instructione haec, quae ad praesentem articulum referuntur, habentur: «In quinto dubio non satis

V.

“Immunitatem asyli ecclesiastici, au-

«te intelligere indicas, cur in Constit. *Apostolicae Sedis*, «sub numero quarto excommunicationum latae sententiae «R. Pontifici reservatarum, ea quoque recensetur, quae est «*contra non denunciantes occultos coryphaeos ac duces sectae* «*Massonicae aut Carbonariae aliarumve eiusdem generis Sec*-«*tarum, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu* «*palam seu clandestine machinantur*, eaque dubii ratio a te «proponitur, quod *nomina praesidentium et membra cuius*-«*que Logiae publice typis dentur.* Sed ne in re tam gravi «quaeque tanti interest incolumitatis Ecclesiae, salutis ani-«marum, publicaeque tranquillitatis, quempiam indormire «sinas, persuadere tibi debes, non sine gravissimis causis «R. Pontificem, e sua specula ex qua totam ecclesiam om-«nesque simul circumstantias circumspicit, excommunica-«tionem illam iam pridem latam multo mitioribus terminis «cohibitam retinuisse. Quamquam haud difficile cuique erit «aliquam per se causam videre iniunctae denunciationis, li-«cet, ut ais, *praesidentium ac membrorum* nomina saltem in «secta Massonica et Carbonaria *publice typis dentur.* Cete-«ris enim praetermissis, quis sane dicere aut nosse valeat, «utrum qui in publicis ephemeridibus apparent specie tan-«tum ac nomine tenus coryphaei ac duces sint, veri autem «machinationum artifices directoresque delitescant? Aut quis «etiam divinet, utrum perpetuo et constanter ducum nomi-«na evulgare velint? Vides igitur, non inutiliter neque sine «causa praeceptum esse, ut coryphaei, saltem qui occulti «sint, denuncientur.»

«At quaeris, cui et a quibus fieri eiusdem denunciationes

su temerario, violare iubentes aut violantes * (17).

«in Missionibus debeant. Obscurum esse minime potest, a «quibus faciendae sint. Generale quippe est praeceptum «omnibus fidelibus iniunctum. Cui vero sint faciendae ma«nifestum quoque est: nimirum ei, qui pro pastorali officio «vigilare et cavere debet, ne oves sibi concreditae in lupos «incurrant, neve peste inficiantur; cuiusmodi est, quicumque «episcopale vel quasi episcopale munus in Missionibus gerit, «Vicarius videlicet vel Praefectus apostolicus, vel ab eis ad «hunc effectum delegatus »

* In prima editione Constitutionis ex officio facta, quidam error irrepsit in hoc articulo; ita enim legebatur articulus ille: *Immunitatem asyli ecclesiastici violare iubentes, aut ausu temerario violantes.* E converso eo modo legendus est, prout nunc exposuimus. Id constat ex litteris Rmi Adsessoris S. Officii datis de hac re ad S. Poenitentiariam die 10 Februarii 1871.

In Instructione saepius allegata haec alia quoad hunc articulum habentur: «In quarto dubio plura a te congesta sunt. «Et primo quidem anxium te exhibebas circa magistratus «catholicos et gubernii servos, qui immunitatem asyli eccle«siastici violant, veritus nimirum, ne omnes excommunica«tioni subiaceant, quae in Constit. *Apostolicae Sedis*, 12 «Octobris 1869, est quinta inter excommunicationes latae «sententiae R. Pontifici reservatas, eaque est tenoris sequen«tis: *Immunitatem asyli ecclesiastici violare iubentes aut «ausu temerario violantes.* Qua te anxietate ut eximerent «Emi. Patres, audito etiam SSmi. oraculo, monitum te vo«luere in ea formula verba *ausu temerario* utrumque mem«brum complecti. Ex quo intelligas eum tantum excom«municationem incurrere, qui ab aliis minime coactus, pru«dens ac sciens immunitatem asyli ecclesiastici aut violare

VI.

"Violantes clausuram Monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo (18); pariterque eos introducentes vel admittentes, itemque Moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in Constit. *Decori* praescriptam. *

«iubet, aut exsequendo violat, quem porro utpote omnis «excusationis expertem, excommunicationi subiacere mirum «esse non debet.»

* S. Pius V in Constitutione, *Decori*, edita die 24 Ianuarii 1570 haec constituit: «§ 1. Sane periculo et scandalo plena res est, ac regulari observantiae vehementer adversatur, sanctimoniales aliquando, parentes, fratres, sorores aut alios agnatos vel cognatos, nec non monasteria et alia, filiationes nuncupata, etiam eis subiecta, visitandi, aut infirmitatis causa aliove praetextu a monasteriis exire et per saecularium personarum domos discurrere et vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis et pudicitiae decus in discrimen committunt.

«§. 2. Unde nos, malo huic, pro nostro pastoralis officii debito, salubriter occurrere volentes, inhaerentes etiam Decreto sacri Concilii Tridentini de Clausura Monialium disponenti, ac aliis nostris Litteris desuper huiusmodi clausura editis adiicientes, volumus, sancimus et ordinamus, nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumve monialium, etiam

VII.

" Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes (19).

VIII.

" Reos simoniae realis in Beneficiis quibuscumque, eorumque complices (20).

Carthusiensis, Cisterciensis S. Benedicti, et Mendicantium et quorumcumque aliorum Ordinum, etiam militarium ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum ac praeeminentiarum exsistentium, etiam a regia vel illustre prosapia ortarum, de cetero, etiam infirmitatis seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum aliorumtve consanguineorum visitandorum, aliave occasione et praeextu, *nisi ex causa magni incendii vel infirmitatis leprae aut epidemiae, quae tamen infirmitas praeter alios Ordinum superiores, quibus cura monasteriorum incumberet, etiam per Episcopum seu alium loci Ordinarium, etiam si praedicta monasteria ab Episcoporum et Ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita et expresse in scriptis approbata sit, a monasteriis praefatis exire, sed nec in praedictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere*: aliter autem quam ut praefertur egredientes, excommunicationis maioris latae sententiae vinculo statim eo ipso, absque aliqua declaratione, subiacere, a quo, praeter quam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant.»

IX.

" Reos simoniae confidentialis in Beneficiis quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis (21).

X.

" Reos simoniae realis ob ingressum in Religionem (22).

XI.

" Omnes qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V. *Quam plenum* 2 Ianuarii 1569. *

* Illi, qui excommunicatione plectuntur ex Constit. *Quam plenum* sunt Episcopis inferiores, causa quaestus, qui simoniam redoleat. Pontifex ille in hac Constit. graves quosdam enarrans abusus in quorundam facultatum concessione, easque inde concessiones irritat, atque demum poenas sancit, hac ratione:

«§. 1. Rem profecto indignam audivimus, quod quidam ecclesiarum Hispaniae praesules et etiam quondam Gomentius Tellezgiron, temporarius, quod magis detestandum est, et simplex administrator ecclesiae Toletanae, gratia gratis

XII.

"Colligentes eleemosynas maioris pretii pro Missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi Mis-

accepta pietatis specie abutentes, et facultates a sacris canonibus sibi concessas excedentes, litteras suas in eorum civitatibus et dioecesibus publicare praesumpserunt, quibus inter cetera pericula, deprehenditur, quod cuicumque illas accipienti, certa soluta pecunia, licitum sit quem voluerit sibi sumere Sacerdotem, qui, confessione audita, ipsum absolvere valeat, non iis tantum casibus in quibus simplex Sacerdos absolvere potest, sed etiam in iis, quae solis Episcopis reservata reperiuntur, aliquo praeterea casu admixto, qui ad examen huius Sanctae Sedis esset omnino referendus.

«§. 2. Ad hanc, ipsi, in dispensandis caelestis gratiae donis nimium prodigi, iis sic litteras praedictas accipientibus indulgentias et poenitentiarum iniunctarum remissiones, nulla cum re temporali conferendas, profusius passim et indiscrete largiuntur, quibus et aliis licentiis praedictis non pauci fluctuantes et infirmi, veniae facilitate inducti, ad peccandum procliviores fiunt, quando tot et tantorum delictorum remissionem certo et vilissimo pretio acquirere possint; et indicem praeterea casuum ac indulgentiarum aedibus sacris appendi iusserunt, quibus emptores venari videntur, cum palam significetur solventibus suprascripta concedi.

«§. 3. Itemque Missae sacrificium et sepulturam tempore interdicti, ciborum prohibitorum usum, assumptionem duorum vel plurium Compatrum ad sacrum baptisma, contra Decretum Concilii Tridentini, praeter eos, qui synodalibus, ut dicunt, constitutionibus adsciscuntur, a simoniae reatu

sarum stipendia minoris pretii esse solent (23).

absolutionem Sedi Apostolicae reservatam impendunt, reparationem ecclesiarum et pias causas praetexentes, ut honesta praescriptione videantur cupiditatis vitium obduxisse.

«§. 4. Cum igitur, inter cetera scandala, etiam simoniae pravitas non obscure redoleat, et praedictis sacri Tridentini Concilii Decretis et aliis sanctionibus canonicis, nostrae praeterea Constitutioni de indulgentiis ad quaestum non emittendis adversetur, clavium auctoritas evilescat, et poenitentialis satisfactio enervetur; nos his malis celeri remedio occurrendum, eademque opera futuris praecavendum fore censentes, motu proprio et ex certa scientia et de Apostolicae potestatis plenitudine, supradicta omnia, quae in ipso Archiepiscopatu Toletano et quibuscumque aliis civitatibus, dioecesibus et locis, tam Hispaniarum, quam aliarum quarumcumque provinciarum et regionum hucusque, etiam praetextu Confraternitatum augendarum et quocumque alio, emanarunt, damnamus et exsecramus ac perpetuo abolemus, nullaque et irrita fuisse et esse nunciamus, mandantes litteras et indices.

«§. 5. Nec non scripturas et monumenta quaecumque publica et privata per ipsos locorum Ordinarios et alios ecclesiarum rectores, ubicumque reperientur, dilacerari, confringi penitusque deleri; et ne talia de cetero a quoquam fiant, publicentur vel concedantur, districtius prohibemus.

«§. 6. Quicumque, etiam si Cardinalatus honore praefulgeant, secus egerint seu contenderint attentari, ab ingressu et perceptione fructuum suarum ecclesiarum tamdiu suspensi iaceant, donec, satisfactione praevia, illis per Sedem praedictam suspensio relaxetur; *inferiores vero ab Episcopis sententiam excommunicationis incurrant*, a qua nisi in mortis articulo constituti ab alio, quam Romano Pontifice absolutionis beneficium nequeant obtinere.»

XIII.

"Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus S. Pii V, *Admonet nos,* quarto Kalendas Aprilis 1567, Innocentii IX, *Quae ab hac Sede,* pridie nonas Novembris 1591, Clementis VIII, *Ad Romani Pontificis curam,* 26 Iunii 1592, et Alexandri VII, *Inter ceteras*, nono Kalendas Novembris 1660, alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. respicientibus. *

* In Constitutione, *Admonet nos*, solemnissime edita a S. Pio V, excommunicatione mulctantur omnes illi, qui per se vel alios agere studeant sive insinuare vel suadere Romano Pontifici alienationem vel infeudationem civitatum seu locorum ad S. Sedem pertinentium ex quovis praetextu, etiam necessitatis vel evidentis utilitatis. Ita autem se habet Constitutio: «§ 3. Statuimusque et decernimus, quod omnes et singulae, tam Communitates et Universitates, quam cives et incolae civitatum et locorum praedictorum (*quae Sanctae Sedi in temporalibus sunt subiecta*), aliaeque quaecumque personae, tum ecclesiasticae, tum saeculares, cuiusvis dignitatis et ordinis, etiam episcopalis vel maioris, exsistentes, ac Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, tam publice in conciliis civitatum et locorum praefatorum, quam privatim alibi in quibusvis locis, etiamsi civitatum et terrarum earundemque Gubernatores aut Sedi Apostolicae Legati vel Pro-Legati exsistant, tractantes, consulentes, aut alias verba facientes de infeudationibus aut alienationibus de civitatibus et

XIV.

" Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum extremae unctionis aut Eucharistiae per viaticum ministrare absque Parochi licentia (24).

locis praefatis immediate ad nos et Sedem praefatam spectantibus et pertinentibus, etiam devolutionis, etiam in feudum communiter et pluries dari solitis, etiam ex causa permutationis vel sub annuo censu aut canone, aut alias quomodolibet, etiam contemplatione meritorum erga Sedem praefatam, aut sub praetextu necessitatis vel evidentis utilitatis faciendis, seu de postulandis a nobis et Sede praefata quibusvis personis, cuiusvis dignitatis, status, gradus, etiam nobis et successoribus nostris secundum carnem coniunctis, etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, aut quavis alia temporali vel ecclesiastica dignitate fungentibus, in Duces, Vicarios, Gubernatores seu quemvis alium titulum, ad vitam vel in perpetuum vel longum tempus aut etiam ad Sedis Apostolicae beneplacitum, civitatum et locorum praefatorum, se propterea de eligendis oratoribus ad nos et successores nostros super praemissis vel illorum occasione mittendis, proponentes, tam ipsi quam oratores munus huiusmodi recipientes, aut alii quicumque alienationes huiusmodi Romano Pontifici pro tempore exsistenti, per se vel alium seu alios, insinuantes vel suadentes eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi ab ipso Pontifice, praeterquam in mortis articulo, absolvi nequeant. »

Innocentius IX in Constitutione, *Quae ab hac Sancta Se-*

XV.

"Extrahentes absque legitima venia reliquias ex Sacris Coemeteriis sive Catacumbis Urbis Romae eiusque territorii, eisque auxilium vel favorem praebentes (25).

de, in primo Consistorio secreto post suam electionem ad Pontificatum, inseruit integram Constitutionem, *Admonet*, S. Pii V, atque commemorans, Gregorium XIII, Constit. *Inter;* Sixtum V, Constit. *Quanta;* et Gregorium XIV iurasse eam Pianam Constitutionem servaturos eandemque adprobasse, confirmasse et innovasse; ita ipse Innocentius eam iterum approbavit, confirmavit, innovavit, et prohibitionem infeudandi et alienandi dictas Civitates, terras et loca uberius quoque explicavit.

Clemens VIII in Constitutione, *Ad Romani Pontificis curam*, iterum confirmavit utramque Constitutionem: immo derogavit cuidam moderamini quod induxerat Gregorius XIV, atque explicavit quomodo sub iuramentum de non alienandis civitatibus et locis cadere possint casus necessitatis et evidentis utilitatis, his verbis: «Cum huiusmodi casus absolutae necessitatis, aut verae et evidentis utilitatis facilius mente atque animo concipi et effingi, quam usu venire possint, multo magis expedire omnem prorsus alienationum et investiturarum, prorogationum et aliarum concessionum, quomodocumque et sub quibuscumque causis et praetextibus attentandi viam omnino praecludere, quam ob rarissimos casus, qui vix umquam contingere possunt, apertam relinquere.»

XVI.

“Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem (26).

XVII.

“Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in officiis recipientes (27).

Excommunicationes latae sententiae episcopis sive ordinariis reservatae.

“Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacere declaramus:

I.

“Clericos in Sacris constitutos vel Regulares aut Moniales post votum solemne

castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes (28).

II.

"Procurantes abortum, effectu sequuto (29).

III.

"Litteris apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes (30).

Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.

"Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subiacere declaramus:

I.

"Mandantes seu cogentes tradi Ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios

aut nominatim * excommunicatos vel interdictos (31).

* Ad hunc vel alium articulum in quo agatur de excommunicatis *nominatim* declaratis referri aliquo modo possunt, quae in allegata S. Officii Instructione leguntur de officio Ordinarii admonendi vel iudicialiter declarandi nominatim eos, qui censuras R. Pontifici reservatas, vel etiam non ei reservatas, incurrerunt; ita enim legitur in ea Instructione: «Quarto loco quaerebas, an ii, qui praedictas «censuras incurrerunt, admonendi sint: quod porro minime «constabat, utrum de interno, an de externo foro quaereres. «Sed si de interno res est, licet theologi doceant, aliquan«do (hoc est debitis factis exceptionibus, de quibus iidem «agunt) dissimulari cum poenitente posse, cum duo haec «simul concurrunt, bona fides et indubia praevisio, nullum «ex admonitione fructum perceptum iri: heic tamen, aper«tum esse, sive ob personarum qualitatem, quae excommu«nicationi subiiciuntur, sive ob qualitatem Constitutionis «eandem censuram inferentis, quae recentissima est ac pla«ne notoria, difficile dari posse bonam fidem, quae admo«nitionem omitti posse suadeat.

«Quod si de externo foro sermo sit, distinguendum erit «inter pastoralem admonitionem ac iudicialem sententiam, «qua reum de quo agitur excommunicationem incurrisse de«claratur. Sententiam hanc declaratoriam, utrum ferri ex«pediat, definiri generatim non potest, sed facti personarum«que circumstantiis sedulo expensis dignosci debet.

« Ad pastoralem vero admonitionem quod attinet, quid «Theologi doceant probe nosti, qui si, deficiente probabili «spe emendationis ac fructus, prudentique metu gravioris «cuiusdam mali concurrente, differri admonendi officium, «quod ex proprio munere Pastorem urget, posse consentiunt; «nihilominus monent, si scandalum e pastoris silentio oria«tur, intermitti illud non licere.»

II.

"Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes testes, aliosve ministros S. Officii; eiusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes; vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.

III.

"Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico ad formam Extravagantis, *Ambitiosae,* De Reb. Ecc. non alienandis. *

* Constitutio, quae incipit *Ambitiosae,* quae legitur in Sexto Decretalium *lib. 3 Extrav. comm. cap. unic. de rebus ecclesiae non alienandis* edita fuit a Paulo II anno 1467. Haec Constitutio passim in foro allegatur quando agitur de contractibus rerum Ecclesiae, atque in ea sic disponitur: «Ambitiosae cupiditati illorum praecipue, qui, divinis et humanis affectatis, damnatione postposita, *immobilia et pretiosa mobilia Deo dicata,* ex quibus ecclesiae, monasteria et pia loca reguntur illustranturque et eorum ministri sibi alimoniam vindicant, profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento, exquisitis mediis usurpare praesumunt, occurrere cupientes, *omnium rerum*

IV.

“Negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare infra mensem Confessarios sive Sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Praedecess. Nostris Gregorio XV, Const. *Universi*, 20 Augusti 1622,

et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium nec non infeudationem vel contractum emphyteuticum, praeter quam in casibus iure expressis, ac de rebus et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis et *tunc ecclesiarum evidenti utilitate*, ac de fructibus et bonis, quae servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetua valitura Constitutione fieri prohibemus. Praedecessorum nostrorum Constitutionibus, prohibitionibus et Decretis aliis super hoc editis, quae tenore praesentium innovamus, in suo nihilominus robore permansuris.

«Si quis autem contra huius nostrae prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem *quicquam alienare praesumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio huiusmodi nullius omnino sit roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat.* Alienanti vero bona ecclesiarum, Monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, *inconsulto Romano Pontifice*, aut contra praesentis Constitutionis tenorem, si Pontificali vel Abbatiali praefulgeat dignitate, ingressus ecclesiae sit penitus interdictus» etc. sequuntur aliae canonicae poenae.

et Benedicto XIV, Constit. *Sacramentum poenitentiae,* 1 Iunii 1741 * (32).

* Casus expressi in Constitutione Gregorii XV, *Universi*, ita se habent: « §. 4..... Statuimus, decernimus et declaramus quod omnes et singuli Sacerdotes, tam saeculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum ac Sedi Apostolicae immediate subiectorum Ordinum, Institutorum, Societatum et Congregationum regulares, cuiuscumque dignitatis et praeeminentiae, aut quovis privilegio muniti existant, qui personas, quaecumque illae sint, *ad inhonesta, sive inter se, sive cum aliis quomodocumque perpetranda in actu sacramentalis Confessionis, sive antea vel post immediate, seu occasione vel praetextu Confessionis huiusmodi etiam ipsa Confessione non sequuta, sive extra occasionem Confessionis in Confessonario aut in loco quocumque ubi Confessiones sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones sive tractatus habuerint.*

« §. 7. Mandantes omnibus Confessariis ut suos poenitentes, quos noverint fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes..... »

Casus expressi in Constitutione Benedicti XIV, *Sacramentum Poenitentiae*, sunt qui sequuntur: « *Qui aliquem poenitentem, quaecumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis Confessionis, vel ante vel immediate post Confessionem, vel occasione, aut praetextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis, in Confessionale sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato aut electo, simulatione audiendi ibidem Confessionem, ad inhonesta et turpia sollicitare vel provocare sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones vel tractatus temerario ausu habuerint.* »

"Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis poena in Decreto Sess. IV. *De editione et usu Sacrorum Librorum* constituta, cui illos tantum subiacere volumus, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt (33).

Heic paulisper sistimus, ut inseramus excommunicationis poenas, quas inflixit Tridentinum Concilium, quae ad disciplinam referuntur cum adiectis ab eo reservationibus, atque inde prosequemur exponere Constitutionem de qua agimus.

De usurpatoribus quorumcumque bonorum ecclesiasticorum aut iurium, quorum excommunicatio est Romano Pontifici a Concilio Tridentino reservata.

Sess. 22 c. 11 de refor. "*Si quem clericorum vel laicorum quacumque is dignitate, etiam imperiali aut regali, praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicuius ecclesiae seu cuiusvis saecularis vel regularis Beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census ac iura etiam feudalia et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios si vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas Clericorum aut Laicorum, seu quacumque arte aut quocumque quaesito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis ad quos iure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositae personae,*

pervenerint, ecclesiae eiusque administratori sive Beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinuerit. * *Quod si eiusdem ecclesiae patronus fuerit, etiam iure patronatus ultra praedictas poenas eo ipso privatus exsistat. Clericus vero; qui nefandae fraudis et usurpationis huiusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem poenis subiaceat, nec non quibuscumque Beneficiis privatus sit, et ad quaecumque alia Beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum Ordinum exsecutione etiam post integram satisfactionem et absolutionem sui Ordinarii arbitro suspendatur* (34)."

* Eadem Tridentina Synodus sub hac sanctione non comprehendit subtrahentes decimas aut eas impedientes, ut legitur in c. *12 sess 25 de Ref.* his verbis: «Praecipit itaque S. Synodus omnibus.... ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de iure tenentur, in posterum.... integre persolvant. Qui vel eas subtrahunt aut impediunt excommunicentur, nec ab hoc crimine nisi plena restitutione secuta absolvantur.»

Excommunicatur Magistratus, si ad instantiam Episcopi non praebeat auxilium adversus contradictores clausurae monialium: itemque violantes earum clausuram.

Sess. 25 c. 5 *de Regul.* "*Bonifacii VIII Constitutionem, quae incipit,* Periculoso, *renovans Sancta Synodus, universis Episcopis sub obtestatione divini iudicii et interminatione maledictionis aeternae praecipit, ut in omnibus monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicae auctoritate, clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas aliasque poenas, quacumque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Quod auxilium, ut praebeatur, omnes Christianos Principes hortatur Sancta Synodus, et sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda, omnibus magistratibus saecularibus iniungit* (35)."

Sess. 25 ex cap. 5 de Reg. "*Ingredi autem intra septa monasterii nemini li-*

ceat, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda (36)."

Excommunicantur raptores mulierum eorundemque consocii.

Sess. 24 ex cap. 6 de Refor. matr. "*Decernit Sancta Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptore separata et in loco tuto et libero constituta illum in virum habere censuerit, eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium et favorem praebentes, sint ipso iure excommunicati....* (37)."

Excommunicantur qui libertatem matrimonii contrahendi violant.

Sess. 24 ex cap. 9 de Ref. matr. "*Ita plerumque temporalium dominorum ac magistratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excaecant, ut viros et*

mulieres, sub eorum iurisdictione degentes, maxime divites vel spem magnae haereditatis habentes, minis et poenis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi domini vel magistratus illis praescripserint. Quare, quum maxime nefarium sit Matrimonii libertatem violare et ab eis iniurias nasci, a quibus iura exspectantur, praecipit Sancta Synodus omnibus, cuiuscumque gradus, dignitatis et conditionis existant, sub anathematis poena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscumque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant (38)."

Excommunicantur, qui cogant mulierem ad ingrediendum monasterium, vel impediant.

Sess. 25 cap. 18 de Regul. "*Anathemati Sancta Synodus subiicit omnes et singulas personas, cuiuscumque qualitatis vel conditionis fuerint, tam Clericos quam Laicos, saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodolibet coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem, praeterquam in casibus in iure ex-*

pressis (39), *ad ingrediendum monasterium vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam vel consensum vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subiicit eos, qui sanctarum virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impedierint."*

Excommunicantur duellantes et reliqui, qui duellum quasi honestum spectaculum permittunt, vel adiuvant, vel assistunt.

Sess. 25 ex cap. 19 de Ref. "*Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, comites et quocumque alio nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati. Qui vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur, excommunicationis.... poenam incurrant.... Illi etiam, qui consilium in causa duelli tam in iure, quam in facto*

dederint, aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis ac perpetuae maledictionis vinculo teneantur (40)."

Hae sunt excommunicationes quas in rebus disciplinae inflixisse Tridentinum Concilium reperimus. Sequitur modo SSmi Domini Nostri Constitutio, quam referre assumpsimus.

Suspensiones latae sententiae summo Pontifici reservatae.

I.

"Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum Beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum aliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis Ecclesiis, seu Monasteriis apud eandem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione (41).

II.

"Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso iure incurrunt aliquem

ordinantes absque titulo Beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta (42).

III.

"Suspensionem per annum ab Ordinum administratione ipso iure incurrunt ordinantes alienum subditum, etiam sub praetextu Beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimissorialibus (43), vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus (44).

IV.

"Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso iure incurrit, qui, excepto casu legitimi privilegii, Ordinem sacrum contulerit absque titulo Beneficii vel patrimonii Clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo (45).

V.

"Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso iure incurrunt Religiosi eiecti, extra Religionem degentes (46).

VI.

"Suspensionem ab Ordine suscepto ipso iure incurrunt, qui eundem Ordinem recipere praesumpserunt ab excommunicato vel suspenso, vel interdicto nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero, qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus (47).

VII.

"Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in Urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii (48), vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario posteaquam in praedicto examine reiecti fuerint: nec non Clerici pertinentes ad

aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non praemissis ante Ordinem sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus per decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso iure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum.

Interdicta latae sententiae reservata.

I.

"Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium appellantia (49).

II.

"Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel

delegato Iudice, vel a iure interdictis; aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu Ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint (50).

"Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus."

Heic iterum paulisper sistimus inserentes Suspensiones vel Interdicta a Concilio Tridentino lata, ut has canonicas censuras Lectores sub oculis habeant.

Suspenduntur vel interdicuntur qui variis modis violant canones de sacra ordinatione.

Sess. 23 ex cap. 8 de Ref. "*Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut*

specialis rescripti vel privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores, ordinarii sui testimonio, commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum et ordinatus a susceptorum ordinum exsecutione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus (51)."

Sess. 23 ex cap. 14 de Ref. "*Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare* (52)."

Sess. 7 c. 10 de Ref. "*Non liceat Capitulis, sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegii aut consuetudinis vigore, alicui, qui Beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, Capitulum contraveniens ecclesiastico subiaceat interdicto, et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, praesertim in criminalibus gaudeant. In maioribus vero ab exsecutione Ordinum ad beneplacitum futuri Praelati sint ipso iure suspensi* (53)."

Sess. 23, c. 10 de Refor. "*Abbatibus ac aliis quibuscumque, quamtumvis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius dioecesis consistentibus etiam si nullius dioecesis vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram vel minores ordines conferre; nec ipsi Abbates et alii exempti, aut collegia vel capitula quaecumque, etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis saecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant. Sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quae in huius Sanctae Synodi Decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum dioecesis fines existant, pertineat; non obstantibus quibusvis privilegiis, praescriptionibus aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Poenam quoque impositam iis, qui, contra huius Sanctae Synodi sub Paulo III Decretum* (54), *a Capitulo, episcopali sede vacante, litteras dimissorias impetrant, ad illos, qui easdem litteras non a Capitulo, sed ab aliis quibusvis in iurisdictione Episcopi, loco Capituli sede vacante succedentibus, obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimissorias contra formam Decreti ab Officio et Beneficio per annum sint ipso iure suspensi.*"

Sess. 6, cap. 5 de Ref. "*Nulli Episcopo liceat cuiusvis privilegii praetextu pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem Ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab exsecutione Ordinum sint ipso iure suspensi.*"

Sess. 14 ex cap. 2 de Ref. "*Nemo Episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius dioecesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusvis privilegii sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam praetextu familiaritatis continuae commensalitatis suae, absque sui proprii Praelati expresso consensu aut litteris dimissoriis, ad aliquos sacros aut minores Ordines vel primam Tonsuram promovere seu ordinare valeat. Contra faciens exercitium Pontificalium per annum, taliter vero promotus ab exsecutione Ordinum sic susceptorum, donec suo Praelato visum fuerit, ipso iure sint suspensi* (55)."

Suspenduntur qui sponsis in contrahendo matrimonio illegitime benedicunt.

Sess. 24, c. 1 de Ref. " *Eadem sancta synodus hortatur, ut coniuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, statuitque benedictionem a proprio Parocho fieri, nec a quoquam, nisi ab ipso Parocho vel ab Ordinario licentiam ad praedictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi posse, quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quae potius corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante. Quod si quis Parochus vel alius Sacerdos, sive regularis sive saecularis sit, etiam si id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiae sponsos sine illorum Parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, qui matrimonio interesse debebat seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur* (56)."

Interdicuntur Episcopi, qui non denunciant Episcopos illegitime absentes.

Sess. 6 ex cap. 1 de Refor. " *Crescente vero contumacia* (Episcopi absentis ultra

secundum semestre tempus) *ut severiori ss. canonum censurae subiiciatur, Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub poena interdicti ingressus ecclesiae eo ipso incurrenda infra tres menses per litteras seu nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur."*

Sess. 23 ex cap. 14 de Ref. "*Episcopi quoque, quod absit, si ab huiusmodi crimine* (concubinatus) *non abstinuerint, et a synodo provinciali admoniti, se non emendaverint, ipso facto sint suspensi."*

Hactenus de Suspensionibus vel Interdictis a Synodo Tridentina inflictis. Sic autem prosequitur et explicit Constitutio Sanctissimi Patris de qua agimus.

"Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, Nostris, aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro R. Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque ordinum et institutorum regularium, nec

non quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus (57).

"Ceterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi umquam debere, aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus et censuris quibuslibet Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati, et Instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno a quovis umquam tempore huc usque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus, et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, comprehensis, vel non, in corpore iuris, aut Apostolicis Constitutioni-

bus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus (58).

"Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam *Sess. XXIV, c. VI de reform.* in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus. *

"Decernentes has Litteras, atque omnia et singula, quae in eis constituta ac decreta sunt, omnesque et singulas, quae

* Sic se habet Decretum Tridentinum *c. 6 sess. 24 de Reform. «Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in dioecesi sua per se ipsos aut vicarium ad se specialiter deputandum in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Item et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum.»*

in eisdem factae sunt ex anterioribus Constitutionibus Praedecessorum nostrorum, atque etiam Nostris, aut ex aliis sacris Canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum Generalium, et ipsius Tridentini, mutationes, derogationes, ratas et firmas, ac respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, et Apostolicae Sedis Nuntios, ac quosvis alios quacumque praeeminentia, ac potestate fungentes, et functuros, sublata, eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam praetextu cuiuslibet privilegii, aut consuetudinis inductae vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

"Non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetu-

dinibus quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

"Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae constitutionis, ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

"Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicae Millesimo Octingentesimo Sexagesimo Nono, Quarto Idus octobris, Pontificatus Nostri anno vicesimo quarto."

M. Card. MATTEI Pro-Datarius.
N. Card. PARACCIANI CLARELLI.

Visa de Curia

Dominicus Bruti

Loco ✠ Plumbi

I. Cugnoni.

COMMENTARII SEU ADNOTATIONES.

(1) Ad rectam intellectionem ss. canonum eorundemque valorem aeque aestimandum maxime iuvat traditionem eorundem canonum inquirere; idest quaerere historicas causas a quibus canones originem habuerunt, quomodo lapsu temporis aucti vel temperati fuerint, quomodo communiter intellecti. Eiusmodi inquisitio, quamquam non facilis, efficit ut ss. canonum valorem melius intelligentes, eos facilius applicare possimus minusque evadat errandi periculum. Haec est quaedam regula in legum interpretatione, quando de canone vel plene intelligendo vel eo applicando agitur, quae in usu est apud tribunalia in quaestionibus quae exsurgant sive circa ipsum modum intelligendi canonem, sive in ipso canone applicando ad facti speciem.

Nihilominus est animadvertendum, eiusmodi inquisitionem fieri solere, quando quaestio aliqua dici possit, aliqua ratione, nova; quae non habeat similes quaestiones iam definitas: namque si quaestiones similes iam fuerint definitae, tunc necessarium non est traditionem canonis inquirere, sed ipsae definitae quaestiones habendae sunt tamquam normae ad alias iudicandas: ratio est quia usus non controversus iam sensum canonis determinavit.

Immo tanti valoris sunt quaestiones plures quae similes sint et iuxta eandem normam iudicatae, ut his in adiunctis, si sensus originalis canonis forte adversetur,

relinquendus sit primaevus sensus, atque pro norma tenendae sint recentiores resolutiones, quae determinarunt sensum legis.

Possem haec multis illustrare exemplis quorum aliquod in explananda hac Constitutione occurrit. Neque desunt exempla, in quibus aliqua allegetur lex, cuius originem si inquiras eiusque primaevum sensum, nihil iuvaret ad ostendendum id, quod per allegatam legem ostendi velit: tamen non inutiliter eiusmodi leges allegantur; namque per eas indicatur aliquod traditionale principium quod invaluerit, quamquam in allegata lege non contentum. Ius enim ecclesiasticum in toto suo complexu et amplitudine est potius traditionale quam scriptum.

Constitutio de qua agimus est nova, sed plurima continet vetera: atque in ipso constitutionis exordio canon interpretationis datur per haec verba: "*declarantes easdem* (censuras) *non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac nostra Constitutione conveniant, verum etiam hac ipsa Constitutione Nostra non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.*"

Quae in haec resolvuntur: Censurae, quae in hac Constitutione non sunt primum latae, sunt intelligendae iuxta veterem earundem censurarum traditionem, ita tamen, ut temperatae maneant prout temperatae per hanc Constitutionem sunt. Quod si sensus veterum canonum non videatur congruere cum sensu huius Constitutionis, praeferendus est Constitutionis sensus, non secus ac si primum canones illi ab ea editi fuerint.

(2) Quaeritur utrum hac censura cum suis omnibus effectibus illaqueati exsistant illi catholici, qui repulsa data catholicae fidei, se dicunt *Liberos Cogitatares*, vel quovis alio nomine nuncupentur, qui evaserunt absolute increduli, nullam religionem profitentes: vel illi catholici, qui alias sibi comminiscentes doctrinas, puta

Rationalismum: Naturalismum, Spiritismum etc. factum divinae Revelationis sive ex toto sive ex parte repudiant.

Resp. sub hac censura comprehendi.

Animadvertendum est, omnes qui a catholica fide pertinaciter recedunt, suo iudicio se damnare, et ipso facto ab Ecclesiae unitate segregatos esse, iuxta praeclaram illam theologicam dicendi rationem, quae legitur in Bulla dogmatica de Immaculato Virginis Conceptu his verbis: *Quapropter si qui secus ac a Nobis definitum est, quod Deus avertat,* PRAESUMPSERINT CORDE SENTIRE, *ii noverint ac porro sciant,* SE PROPRIO IUDICIO CONDEMNATOS NAUFRAGIUM CIRCA FIDEM PASSOS ESSE ET AB UNITATE ECCLESIAE DEFECISSE. Haec verba repetenda sunt iis omnibus, qui aliquem articulum fidei ab Ecclesia vel ab eius Capite propositum pertinaciter denegaverint, multoque magis qui plures fidei articulos vel totam Revelationem repudiaverint. Facto enim suo se collocant extra Ecclesiam, extra navem salutis.

Sed dubitatio aliqua moveri potest, utrum *Liberi Cogitatores* comprehendantur sub verbis huius censurae, ita ut subiiciantur omnibus huius censurae effectibus, puta, quod absolutio eis dari non possit sine speciali Romani Pontificis auctoritate; quod omnes eorum receptatores, fautores et defensores pari censura mulctentur, quod eorum libri haeresim propugnantes eo ipso sint sub eadem censura prohibiti, quod mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae eosdem, qui notorii fuerint, sint eo ipso excommunicati, quod subiiciantur ceteris poenis canonicis, quae per hanc Constitutionem non sunt abrogatae, quaeque antiquitus multae erant, easque recensent Canonistae sub titulo *de haereticis;* quamquam aliquae in desuetudinem certo abierunt.

In hoc itaque quaestio consistit, si quaestio appella-

ri potest; dici namque posset, *Liberos Cogitatores* stricto sensu non appellari haereticos, quum non christiano nomine, quod repudiarunt, suos errores sustineant: et sub aliquo sensu fortasse non appellari apostatas, si nomine apostatarum intelligi velint, qui ad superstitionem sive Iudaeorum sive Mahometanorum sive Ethnicorum transierint. Ipsi enim sunt absolute increduli, qui omnem fidem religionemque pertinaciter repudiant.

Sed his obiectis facilis est responsio; comprehenduntur enim aperte sub verbis *Apostatas a christiana fide:* nihil enim ipsis deest cur non comprehendi dici possint, quum Christiani sint, saltem per susceptum baptismum, et a christiana fide penitus abscesserint, in quo proprie consistit Apostasia a christiana fide, quin necessarius sit terminus superstitionis ad quem accedant. Consuli potest Constitutio Pauli III. *Cum ex Apostolatus* edita die 15 Februarii 1559 in qua Constitutione praeter haereticos et schismaticos expressa mentio fit de *deviis a Fide*, quique in eodem collocantur censu quo sunt haeretici. Post eiusmodi Constitutionem in Bulla coenae (ex qua excerptus est praesens articulus) insertum fuit nomen *Apostatae a fide*, quo nomine illi videntur significati, qui a fide deviarunt, alias sibi comminiscentes doctrinas, catholicae Ecclesiae fide repudiata, quin pertineant ad aliquam haereticam sectam vel transeant ad aliquam superstitionem iam notam, ut Hebraismum, Mahometanismum, Gentilitatem.

Ad praxim quod attinet, quinam comprehendantur sub hoc integro articulo deprehendi magna ex parte possunt ex facultate absolvendi, quae Confesariis eam petentibus per S. Poenitentiariam conceditur. In paragrapho enim tertio pagellae S. Poenitentiariae, qua facultates satis amplae conceduntur, facultas absolvendi poenitentes a peccatis ob haeresim vel ob apostasiam a fide his verbis limitatur ac exprimitur: "*Absolvendi quoscumque Poenitentes sive viros sive mulieres* (*ex-*

ceptis haereticis publicis, sive publice dogmatizantibus) a quibusvis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis ob haereses tam nemine audiente, vel advertente, quam coram aliis externatas, ob Infidelitatem et catholicae fidei abiurationem private admissas, sortilegia ac maleficia haereticalia etiam cum sociis patrata, nec non ob Daemonis invocationem cum pacto donandi animam eique praestitam idololatriam, ac superstitiones haereticales exercitas, ac demum ob quaecumque insinuata falsa dogmata, incursis, postquam tamen poenitens complices, si quos in praemissis habeat, Ordinario loci vel sacrae Inquisitionis Ministro, in locis, quibus viget S. Inquisitionis Auctoritas, prout de iure denunciaverit; et quatenus agatur de locis, in quibus non viget sacrae Inquisitionis auctoritas, aut ob iustas causas nequeat ante absolutionem denunciare, facta a Poenitente seria promissione denuntiationem peragendi cum primum et meliori modo, quo iudicio tuo fieri poterit, coram Ordinario loci; et postquam in singulis casibus haereses coram te secrete adiuraverit; et pactum cum maledicto Daemone initum expresse revocaverit; tradita tibi syngrapha, forsan exarata, aliisque mediis superstitiosis, ad omnia comburenda; iniuncta pro modo excessuum gravi poenitentia salutari cum frequentia sacramentorum, et obligatione se prudenti indicio tuo retractandi apud personas, coram quibus haereses manifestavit, et reparandi illata scandala."

In hac enumeratione casuum, quibus facultas absolvendi conceditur, diligenter animadvertenda sunt verba *haereticalia*, *haereticales*, ne forte existimetur, maleficia vel superstitiones quasvis esse peccatum hodie reservatum. Ut enim maleficia vel superstitiones sint comprehensae sub articulo de quo agimus, oportet, ut sint facta, quae *formalem* haeresim vel apostasiam a fide exprimant, idest proveniant a pertinaci intellectus errore contra aliquem saltem fidei articulum, qui error

per haec superstitiosa facta significetur; aut proveniant a repudio fidei seu catholicae religionis, cuius repudii significationes vel fructus sint sortilegia, maleficia, superstitiones. Secus enim (seclusa videlicet qualitate formalis haeresis vel apostasiae a fide) non essent peccata sub hoc articulo comprehensa, neque Confesarii indigerent facultate ab huiusmodi peccatis absolvendi: reparato nihilominus scandalo, si ob haec facta obvenerit.

Item cum de peccato haeresis vel apostasiae agitur, ut sit censura mulctatum, ac proinde reservatum, oportet, ut aliqua ratione haeresis vel apostasia fuerit in re per se gravi externata: quousque enim quodvis peccatum in mente et corde lateat, nec in re gravi externatum, non est censura ecclesiastica affectum neque reservatum: proindeque talis haereticus vel apostata a fide a quovis Confessario posset absolvi.

(3) Quaeritur in quo consistat discrimen inter haereticos et inter eorum credentes.

Ad intelligendum hoc discrimen recolenda est huius censurae historia. Innocentius III in Synodo Lateranensi IV excommunicavit omnes haereticorum sectas eius temporis, quae variis multisque nominibus appellabantur, per haec verba: *condemnantes haereticos universos, quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem diversas habentes, sed caudas ad invicem colligatae, quia de vanitate conveniunt in idipsum.* Atque praeter excommunicationem, multas canonicas poenas adiecit *cap. 13 de haereticis:* deinde, secundo veluti loco, subiunxit: *credentes praeterea, receptatores, defensores et fautores haereticorum excommunicationi decernimus subiacere.* Hi constituebant secundam veluti classem, quum ad haereticorum sectas formaliter non pertinerent, puta, quia cooptati non erant in sectas haereticorum. Postea ad dubium exortum Gregorius IX in *cap. 15 de haereticis* respondit: *credentes autem eorum erroribus haereticos similiter iudicamus.* Id fuit

repetitum a subsequentibus Romanis Pontificibus. Nihilominus quamvis et hi ut haeretici iudicarentur, non omnes tamen canonicas poenas subibant, ut illi, qui ad haeriticas sectas formaliter pertinerent.

Credentes itaque sunt illi qui adhaerent damnatis haereticorum erroribus, quamquam ad sectas haereticorum formaliter non pertineant: possunt esse aut haeretici proprie dicti, aut non omnino haeretici, si actio externa credendi non sit coniuncta cum animi pertinacia in erroribus; quo in casu essent potius haereticorum sequaces quam haeretici, quo sensu hic accipiuntur. Hi enim, qui externa sua actione, errorum haereticorum sese ostendunt sequaces, pari haereticorum poena mulctantur: impliciti namque sunt in haeresi, ut sunt ob suas actiones in haeresi impliciti receptatores, fautores et defensores eorundem haereticorum causa haeresis.

Quaeri potest, utrum haereticus vel apostata saltem principalis debeat esse nominatim ab auctoritate declaratus, ut ei credentes, receptatores, fautores et defensores hanc excommunicationem incurrant.

Respondeo: non est necessarium, ut sit ab auctoritate nominatim declaratus: quia hae actiones secundariae credendi, recipiendi, favendi, defendendi haereticum, per se primo puniuntur, quia sunt actiones haeresim implicantes, proindeque ecclesiastica sanctione prohibitae quia per se malae: non vero sunt malae quia ecclesiastica lege prohibitae: ideoque Constitutio Martini V *Ad evitanda* non potest invocari: haec enim Martini V Constitutio, quam infra referam, sub sua indulgentia hunc casum non comprehendit.

Item quaeritur, an necesse sit, ut haeretici vel apostatae a fide sint notorii, ut eis credentes, receptatores aliique in hanc excommunicationem incurrant.

Respondeo: sufficit, ut haereticos certo modo esse cognoscatur, ut eis credentes, receptatores, fautores, defensores, in hanc incidant excommunicationem: non

enim in hoc articulo distinguuntur haeretici notorii ab haereticis occultis. Quoties itaque certo aliquo modo constet, homines esse haereticos, eorum errorum sequaces aliique designati hanc excommunicationem incurrere dicendi sunt.

(4) Libri in prima parte huius Articuli sub censura prohibiti tres praeseferre debent conditiones, quarum prima, ut sint apostatarum vel haereticorum; altera vero haeresim contineant; tertia eandem haeresim propugnent: quaeritur, utrum libri eorum qui credant apostatis et haereticis, de quibus sermo est in primo Articulo, vel fautorum et defensorum, si haeresim propugnent, sint sub hac censura comprehensi.

Respondeo: non videntur comprehendi: ratio est quia prohibentur libri eorum haeresim propugnantium, qui pertinent ad primam classem, videlicet eorum, qui duces sunt apostatarum et haereticorum, vel qui ad eorum sectas formaliter pertinent, seu ad veros certosque haereticos.

Quaeritur, an libri apostatarum et haereticorum, in quibus haeresis simpliciter traditur, quin propugnetur, sub hac censura comprehendantur.

Resp. Non comprehenduntur sub hac censura, quum requiratur haeresis propugnatio.

Quaeritur, an ephemerides seu diaria eorundem haeresim propugnantia sub ea censura sint prohibita.

Respondeo: non videntur sub ea censura prohibita; quia diaria, quousque folia manent per se completa, non veniunt sub nomine librorum.

Quoad secundam partem Articuli, quaeritur, utrum per verba *Apostolicas Litteras*, intelligantur Decreta Indicis librorum prohibitorum.

Resp. Non intelliguntur Decreta Indicis: Apostolicae enim litterae sunt quae nomine Romani Pontificis immediate prodeunt sive in forma Brevis sive in forma Bullae, vel alia quavis forma.

Iuxta regulas Indicis prohibiti erant sub poena excommunicationis (nulli reservatae) ipso facto incurrendae, omnes libri haereticorum, qui duces essent; nec non aliorum haereticorum, qui de Religione ex professo tractarent; vel etiam scripta cuiusvis auctoris, sive haeretici sive non haeretici, ob haeresim vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita: quaeritur, utrum haec excommunicatio per Regulam X Indicis lata adhuc maneat.

Respondeo: hanc excommunicationem Regulae X Indicis, sicut ceteras aliis Constitutionibus latas, cessasse: cessarunt enim omnes censurae, quae non fuerunt renovatae per Constitutionem *Apostolicae Sedis*, exceptis Censuris Tridentinis. Censura autem Regulae X Indicis nonnisi latissimo sensu dici potest Tridentina, cum non lata fuerit a Synodo Tridentina, sed iudicio et auctoritate Pii IV in Constitutione *Dominici gregis*. Confer. *Concil. Trid. sess. 25 de Indice libror.*

Ad censuras itaque quod attinet inflictas in vetitos libros per generales Regulas vel Constitutiones habendus nunc est uti generalis et unica Regula Articulus II de quo agimus, quo infligitur excommunicatio speciali modo Romano Pontifici reservata *in omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris* (sive haeretici sive non haeretici) *per Apostolicas litteras* (sive in forma Brevis ut plerumque contingit, sive in forma Bullae, sive per epistolas encyclicas, sive alia quavis extrinseca forma, quando in ipsis litteris legitur, *de Apostolicae nostrae auctoritatis plenitudine* vel *Apostolica Auctoritate:* hae enim omnes generico nomine appellantur Litterae Apostolicae) *nominatim prohibitos* (expresso videlicet libri titulo) *eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.*

Ad verba *per Apostolicas litteras nominatim prohi-*

bitos quaeri potest, utrum haec dispositio respiciat tantum libros futuros prohibendos, an etiam comprehendat praeteritos per litteras Apostolicas iampridem nominatim prohibitos.

Respondeo. Dispositio comprehendit etiam libros iampridem per Apostolicas Litteras nominatim prohibitos. Ratio est, quod iamdiu praxis invaluit prohibendi nominatim certos quosdam libros per Litteras Apostolicas. Quum itaque de his prohibitionibus expressa mentio fiat, nulla adiecta temporis distinctione, referri ea dispositio dicenda est ad litteras quoque Apostolicas quae praecesserunt.

Constat, Romanos Pontifices sub variis poenis variaque ratione damnasse et prohibuisse libros vel scripta per Litteras Apostolicas. Interdum enim damnarunt libros non expresso titulo, quem in fronte gerunt, sed generica aliqua ratione, ex. gr. prohibemus omnes libros editos vel edendos adversus Decretum remotionis Archiepiscopi N. vel prohibemus omnes libros hominis N.

Quaeri itaque potest, an sufficiat indicatio librorum hac ratione facta, ut dici possint *nominatim* prohibiti.

Respondeo, non sufficere; sed necessarium esse ut libri nominentur per suos proprios titulos ut *nominatim prohibiti* et comprehensi sub articulo de quo agimus censeantur. Id demonstrat consueta praxis, quum per suos proprios titulos libri soleant prohiberi, et nonnisi ob extraordinarias circumstantias secus fiat. Idem pariter demonstrat adverbium *nominatim*, quod ex recepto usu in hac censurarum materia significat expressionem nominis eius, qui censuris subiicitur, ut quando agitur de excommunicato vitando.

Rursus: constat, libros per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, alios fuisse prohibitos sub poena excommunicationis Romano Pontifici reservata, alios nulli reservata, alios sine ulla censura: quaeri ergo potest, an omnes libri per litteras Apostolicas nominatim pro-

hibiti, vi Articuli de quo agimus, evaserint pari modo prohibiti sub poena excommunicationis Romano Pontifici reservata.

Respondeo: illi tantum libri, per litteras Apostolicas nominatim prohibiti, comprehenduntur sub dicto articulo, qui prohibiti fuerint sub poena excommunicationis Romano Pontifici reservata. Id ostenditur ex Constitutionis scopo et ipsius Articuli, qui est limitandi censuras: eruitur ex gravitate poenae, quae non congrue protendi potest ad libros iam praeteritos, peculiari iudicio et mitiori poena iam iudicatos, prout res et circumstantiae ferebant: idem eruitur ex titulo sub quo hic articulus continetur, qui agit de censuris Romano Pontifici reservatis: quamquam eiusmodi censuras sibi iam reservatas, Pontifex nova ratione administrare constituit, per verba *speciali modo*, in titulo apposita.

Constat adesse nonnullos libros, qui per Litteras Apostolicas nominatim sunt prohibiti; sed laicis sub poena excommunicationis R. Pontifici reservatae; Clericis vero sub poena suspensionis pariter reservatae: quaeri potest, an haec reservata suspensio remaneat.

Respondeo: videtur suspensionis censura cessare. Ratio est, quod nulla alia censura pro libris prohibitis vi Constitutionis manet, praeter *excommunicationem* Romano Pontifici speciali modo reservatam.

Quaeri potest: unde cognosci possunt, quinam libri per litteras Apostolicas nominatim prohibiti sint sub excommunicationis reservatae poena; quum in Indice librorum prohibitorum poena peculiaris non soleat indicari?

Respondeo: si de veteribus libris agatur, ordinarie non expedit quaerere poenas quibus sint prohibiti: satis est ut cognoscantur prohibiti, ne legantur: si de recentioribus agatur, peculiaris poena dignosci solet ex tenore litterarum quae longe lateque evulgari solent. Censuram autem non incurrunt, nisi qui *scienter* lege-

rint, aut retinuerint etc. et simul peculiarem excommunicationis reservatae censuram inflictam noverint, quae peculiaris censura si in oblivionem iverit, non incurritur; et si nihilominus cognoscatur liber prohibitus, per Indicem librorum prohibitorum, legi sine culpa non poterit: unde qui contrafecerit reus erit culpae, non autem videtur excommunicatus.

(5) Praeter notos schismaticos, comprehenduntur sub hac censura etiam illi, qui *pertinaciter se subtrahunt vel recedunt:* quare 1º non comprehenduntur illi qui simpliciter non obediant, quum esse debeant pertinaciter rebelles ab obedientia: 2º non est tamen necessarium, ut sint rebelles ab auctoritate S. Sedis universim sumpta; sed sufficit, ut sint rebelles ab obedientia eius personae quae actu B. Petri Sedem legitime occupat.

Quaeritur: comprehenduntur ne sub hac censura illi catholici liberales, ut aiunt, qui, repulsa data legibus et mandatis Romani Pontificis, sese publice gerunt tamquam solutos ab eius obedientia, licet nulli alii ecclesiasticae auctoritati adhaereant vel nullam ecclesiasticam auctoritatem constituere conentur?

Puto comprehendi: quia et hi sunt vero sensu rebelles ab obedientia exsistentis Romani Pontificis. Conditio autem ut alicui auctoritati schismaticae adhaereant vel eam constituere conentur, ut schismatici faciunt, non requiritur, quum satis sit ab obedientia pertinax recessio.

In hoc articulo agitur de schismaticis. Schisma est quoddam crimen, quod dici potest *reale*, quia eius malitia in re consistit, idest in *abscissione* a corpore Ecclesiae contra divinam dispositionem, quae exclusivam unitatem Ecclesiae voluit per unicum universalem visibilis Ecclesiae Pastorem; a quo totus Christi grex pasci debet; per unicum fundamentum cui tota inniti debet.

Formale schisma incipere solet cum aliqua rebellione contra auctoritatem legitimorum Ecclesiae Praesulum, quae rebellio denique convertitur in Ecclesiae Caput, si non statim contra ipsum Caput incipiat.

Praecipuum criterium ad cognoscendum formale schisma est videre, utrum qui schismatici dicuntur, re et effectu studeant excutere iugum supremi regiminis Romani Pontificis. Namque hoc gravissimum crimen facile confundi potest cum simplici inobedientia, quae non est schisma nisi supremum gradum obtinuerit, quo re et effectu abscissio, subtractio, recessio sequatur, ob quam abscissionem inobedientes se habeant solutos a suprema Romani Pontificis auctoritate divinitus constituta.

Haec abscissio est primum essentiale schismatis elementum, cui alterum, veluti ad schismatis integritatem pertinens, subsequitur, quod est actus, quo schismatici sibi arrogant auctoritatem a Romano Pontifice independentem, et ita erigentes se in auctoritatem, novas constituunt ecclesias, conventicula faciunt, de rebus ecclesiae disponunt ad similitudinem supremae independentis auctoritatis. In his duobus elementis, quod primum *essentiale* dices, alterum *integrale*, schisma undequaque perfectum consistit.

In articulo de quo agimus, ad schisma perfectum pertinent primi, qui veniunt sub verbo *schismaticos*, cum quibus utrumque elementum cohaeret: ad schisma autem non undequaque perfectum pertinent secundi, qui pertinaciter se subtrahunt vel recedunt ab obedientia Romani Pontificis pro tempore exsistentis, cum quibus cohaeret primum et essentiale schismatis elementum.

(6) Habes exemplum in specie consideratum et extensione personarum auctum de pertinaci recessione ab obedientia R. Pontificis.

(7) Quaeritur, an particula *et* sit copulativa, ita ut incisum *et ad hoc recurrentes* etc. sit alia necessaria conditio, quae concurrere debeat ut *Impedientes* hac

censura innodati exsistant: vel potius particula *et* habeat vim disiunctivam, et significet *aut.*

Resp. Particula *et* videtur habere vim disiunctivam, ita ut significet alteram classem eorum, qui pariter sub eadem censura sunt comprehensi.

Hoc ex eo evincitur, quod hic Articulus, quamquam aliquatenus immutatus et valde laconice scriptus, ita in Bulla Coenae erat expressus: "*Nec non* (excommunicamus) *qui Archiepiscopos, Episcopos aliosque superiores et inferiores Praelatos et omnes alios quoscumque Iudices ecclesiasticos ordinarios quomodolibet hac de causa directe vel indirecte carcerando vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, nec non consanguineos et affines, aut alias, impediunt quominus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundum quod canones et sacrae constitutiones ecclesiasticae et Decreta Conciliorum generalium et praesertim Tridentini statuunt;* AC ETIAM EOS, *qui post ipsorum Ordinariorum vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque sententias et Decreta, aut alias fori ecclesiastici iudicium eludentes, ad Cancellarias et alias Curias saeculares recurrunt, et ab illis prohibitiones et mandata etiam poenalia Ordinariis et delegatis praedictis decerni et contra illos exsequi procurant; eos quoque qui haec decernunt et exsequuntur, seu dant auxilium, consilium, patrocinium et favorem in eisdem.*"

Ex quibus clare apparet, Articulum, de quo agimus, exprimere substantiam Articuli Bullae Coenae quamquam paucis verbis; ad substantiam Articuli Bullae Coenae pertinet distinctio quae fit inter eos, qui impediunt iurisdictionis ecclesiasticae exercitium, et eos, qui eludunt effectum eiusdem iurisdictionis per recursum ad laicum tribunal.

Praeterea idem evincitur ex ipso contextu Articuli Constitutionis *Apostolicae*, quum illi qui impediunt

exercitium iurisdictionis, alii esse soleant et maioris potestatis, quam illi, qui recurrunt ad forum saeculare ad impediendum iurisdictionis effectum.

Item quaeritur, utrum sub verbo *edentes* intelligatur tertia classis eorum, qui sub hac censura comprehenduntur, quique alii sint a *procurantibus mandata.*

Resp. Affirmative. Intelligitur enim Iudex vel quisquis alius saecularis fori, qui mandata edant, quae impediant iurisdictionis ecclesiasticae exercitium: id ostenditur quoque ex expositis verbis Bullae Coenae, *qui haec decernunt*, quae verba respondent verbo *edentes.*

Quaestio praeterea erat inter interpretes Bullae Coenae, utrum ad incurrendam eiusmodi censuram satis esset recurrere ad Curias saeculares, etiamsi a Iudice laico nihil obtineretur, vel opus esset, ut mandatum seu prohibitio contra iudices ecclesiasticos obtineretur, et etiam exsecutioni mandaretur. Prima sententia recepta fuerat a Sacris Congregationibus, quarum praxis haec est, ut quoties in causis iudicandis noscant, aliquem contra auctoritatem Ordinarii recurrisse ad laica tribunalia, indicere soleant eiusmodi recurrenti: *consulat conscientiae suae ob recursum ad laicum tribunal.* Ceterum hodie haec quaestio moveri amplius non potest, quum in Articulo Constitutionis non alia verba reperiantur, quam, *recurrentes ad forum saeculare eiusque mandata procurantes.*

(8) Quaeritur, utrum iudices laici, qui ex officio imposito per leges sive Regni sive Imperii, quae sunt contra ecclesiasticas sanctiones (ut in praesenti societatis civilis ordine usuvenit), ad suum tribunal personas ecclesiasticas trahant, ut dicto suo officio fungantur, in eiusmodi censuram incurrant.

Huic quaesito vix respondere audeo. Dicam tamen, in Articulo Bullae Coenae eiusmodi formulam fuisse ita expressam: excommunicamus eos "*qui* EX EORUM PRAETENSO OFFICIO, *vel ad instantiam partis, aut aliorum*

quorumcumque, personas ecclesiasticas, Capitula, Conventus, Collegia ecclesiarum quarumcumque coram se ad suum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium vel parlamentum, praeter iuris canonici dispositionem trahunt vel trahi faciunt vel procurant, directe vel indirecte quovis quaesito colore." Comparatione facta inter utrumque Articulum, apparet, Articulum Bullae Coenae fuisse valde coercitum, habita certe ratione conditionis praesentis societatis. Revera, qui iudicis officio funguntur, identidem sine gravi iactura abstinere non possunt a declinandis eiusmodi legibus Regni contra immunitatem ecclesiasticam latis; ideoque multo magis rei sunt, qui, haec noscentes, aliqua ratione cogant Iudicem laicum ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, quam Iudices, qui ex praetenso officio eos trahere cogantur. Ceterum heic agitur de poena excommunicationis, quae potest deesse, quamvis actio sit et maneat illicita. Iudices autem laici, qui sciant, se non posse iudicare Clericos (hi enim exempti sunt a potestate laica ob ecclesiasticam immunitatem, quae a iure divino derivat, eamque Tridentina Synodus Dei *ordinatione et canonicis sanctionibus constitutam* dixit), suae conscientiae consulerent, si facultates ab Apostolica Sede ad iudicandas personas ecclesiasticas obtinerent.

Haec, iampridem scripseram quadam animi haesitatione (quae haesitatio in me oriebatur non ex verbis articuli per se consideratis, sed ex ecclesiasticarum personarum immunitate a laica iurisdictione, in iure maxime favorabili) sine haesitatione dicenda sunt, tum verbis articuli inspectis, tum authentica responsione, quae data est in Instructione S. Officii, cuius partem retuli *pag. 16;* qua declaratum est "*excommunicationem eos non attingere, qui subordinati sint, etiamsi iudices fuerint, sed in eos tantum esse latam, qui a nemine coacti vel talia vel alios ad agendum cogant.*"

Per verba, *praeter canonicas dispositiones,* alluditur

ad Concordata Regni vel Imperii cum Apostolica Sede, quae in vigore permaneant; et sub iisdem verbis alluditur quoque ad casum, quo aliqua persona ecclesiastica rite degradata fuerit, et laico iudici punienda tradita: item ad ceteros casus: quando ex. gr. persona ecclesiastica trahat in iudicium laicas personas: namque persona ecclesiastica sistere se potest in laico iudicio in causa non ecclesiastica *tamquam actor;* sed ipsa trahi non potest *tamquam reus.* De hisce rebus copiose scribunt canonistae.

(9) Haec secunda Articuli pars comprehendit leges *de Regio placito, de Regio exsequatur* aliaque vincula quocumque appellentur nomine; nec non Decreta omnia, quae libertatem Ecclesiae laedant vel iura ecclesiarum. Hic Articulus sic erat expressus in Bulla Coenae "*Nec non* (excommunicamus) *qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quaevis alia Decreta, in genere vel in specie, ex quavis causa et quovis quaesito colore, ac etiam praetextu cuiusvis consuetudinis aut privilegii, vel alias quomodolibet fecerint et ordinaverint et publicaverint, vel factis et ordinatis usi fuerint,* UNDE LIBERTAS ECCLESIASTICA TOLLITUR, *seu* IN ALIQUO LAEDITUR, *vel* DEPRIMITUR, *aut alias* QUOVIS MODO RESTRINGITUR, *seu nostris et dictae Sedis ac quorumcumque ecclesiarum iuribus quomodolibet* DIRECTE VEL INDIRECTE TACITE VEL EXPRESSE PRAEIUDICATUR."

Articulus Bullae clare explicat verba Constitutionis: notandum tamen est, sub Articulo Constitutionis comprehendi tantum *edentes*, et non ceteros; idest comprehenduntur auctores Legum et Decretorum.

(**10**) Hic Articulus triplex personarum genus complectitur: 1º *Recurrentes* ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica vel ab eiusdem Sedis Apostolicae Legatis ac Delegatis quibuscumque profecta.

2º *Prohibentes* directe vel indirecte eorundem actorum promulgationem vel exsecutionem.

3º *Laedentes* vel *Perterrefacientes* partes ipsas, idest personas, quae Rescriptum aliquod sive gratiae sive iustitiae a S. Sede vel eius Legatis obtinuerint, aut sententiam aliquam sibi favorabilem etc. vel Laedentes aut Perterrefacientes *alios,* puta Patrocinatores earundem partium causa actorum obtentorum, aut exsecutores, vel personas ad quas acta obtenta aliqua ratione referantur. Haec omnia non raro locum habent in locis in quibus viget *Regium placitum* vel *Regium exsequatur*, vel *Regulae Organicae etc.* exemplum habes in latinis ephemeridibus *vol IV. pag. 147 in nota.*

(**11**) Quaeritur, utrum illi, qui bona ecclesiastica usurpata ab usurpatoribus accipiant per aliquem contractum, comprehendantur sub hac censura.

Resp. Non comprehenduntur. Ratio est, quod quamvis illi, qui, noscentes rem esse usurpatam, ab usurpatoribus accipiant, eiusdem causae rei generatim sint habendi; attamen, quum heic agatur non de natura et gradu criminis, sed de censura voluntate legislatoris inflicta, locum habet regula iuris: legislator quod voluit expressit, quod autem non expressit noluisse censendus est. Quod aliis verbis dici solet: res est strictae interpretationis.

Item quaeritur, an comprehendantur sub hac censura illi, qui usurpant vel sequestrant bona quidem ecclesiastica, quae tamen non pertineant ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut Beneficiorum, ut ex. gr. sunt bona piorum locorum, idest nosocomiorum, confraternitatum laicalium, et similium.

Resp. Puto non comprehendi; idque ob eandem rationem: attamen tum illos, tum istos, puto comprehendi sub censura Tridentina, de qua inferius, quae Romano Pontifici est reservata, non tamen reservata speciali modo.

Item quaeritur, an comprehendantur illi, qui usurpant aut sequestrant bona Monasteriorum.

Resp. Affirmative: pertinent enim ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum.

Quaeritur, an pariter comprehendantur usurpantes et sequestrantes bona vel redditus capellaniarum laicalium.

Puto non comprehendi: ratio est, quia capellaniae laicales non appellantur nec sunt vero sensu Beneficia, et resolvuntur in pias fundationes vel pia legata: neque eriguntur auctoritate Episcopi; ideoque eorum bona nec ecclesiastica stricto sensu appellantur; quamquam ex voluntate fundatoris et natura rei haec bona sint plerumque inalienabilia, et venia Apostolicae Sedis indigeant ut alienari possint.

Quaeritur, an usurpantes aut sequestrantes bona vel redditus iuris patronatus laicalis sub hac censura comprehendantur.

Puto comprehendi: eiusmodi enim bona ad ecclesiasticas personas pertinentia, sunt bona Beneficiorum stricto sensu acceptorum, quamquam haec Beneficia sint obnoxia alicui servituti Patronorum, qui ius habent praesentandi Beneficiatum quum vacaverint, ius habent ad quasdam praerogativas honoris, et ius aliquod ad alimenta, si ad egestatem vergant. Beneficia haec eriguntur Episcopi auctoritate, et eorum bona evadunt propria Ecclesiae, ita ut Patroni neque sese ingerere possint in eorundem administrationem.

(12) Saepe accidit, ut sub censuris dicantur comprehendi illi, qui *auxilium*, *consilium*, *favorem* praebeant actionibus prohibitis vel etiam *qui adhaereant*. Haec autem ita sunt intelligenda, ut interveniat formalis cooperatio et realis adhaesio, quae non consistat solum in intentione, sed in actione; non ex ignorantia aut timore, sed ex deliberata voluntate. De qua re satis est mihi afferre responsum S. Poenitentiariae inter plura, quae in latinis ephemeridibus retuli: sic enim S.

Poenitentiaria respondit die 10 Decembris 1860 de his fere rebus rogata: "*Censuras ecclesiasticas iuxta Litteras Apostolicas die 26 Martii 1860 incurri ab iis, qui formaliter cooperantur vel adhaerent rebellioni ditionis Pontificiae. Quare ad dignoscendum in Foro conscientiae* (de quo Sacra Poenitentiaria est sollicita), *utrum quis censuras incurrerit, discutienda est per Confessarium uniuscuiusque conscientia.*"

Dictus Articulus XII in Bulla Coenae ita erat expressus: "*Item excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui, per se seu alios, directe vel indirecte, sub quocumque titulo vel colore invadere, destruere, occupare et detinere praesumpserint, in totum vel in partem, almam Urbem, Regnum Siciliae, Insulas Sardiniae et Corsicae..... et alias civitates, terras et loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia dictaeque Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiecta; nec non supremam iurisdictionem in illis nobis et eidem Romanae Ecclesiae competentem de facto usurpare, perturbare, retinere et vexare variis modis praesumunt; nec non adhaerentes, fautores, et defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestantes.*"

Comparato hoc Articulo Bullae cum Articulo Constitutionis, apparet, submotos fuisse *adhaerentes, fautores et defensores eorum.* De hac re tamen adhuc vigent Litterae Apostolicae anni 1860.

(13) Quare casus Romano Pontifici *simpliciter* reservati, qui postea numerantur, non sunt septem et decem, sed, hoc comprehenso, sunt duodeviginti.

Heic quaeri potest, quid iuris si quis absolveret sine facultate eiusmodi poenitentes, non ex inobedientia, sed ex persuasione pertinaci, R. Pontificem vel Episcopos non habere ius reservandi peccata?

Respond. Hic Confessarius esset haereticus ex *Can. 2 Concilii Trid. sess. 14 de poenit.* in quo legitur: «*Si*

«quis dixerit, Episcopos non habere ius reservandi sibi «casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo ca-«suum reservationem non prohibere, quominus Sacer-«dos a reservatis vere absolvat, anathema sit.»

(**14**) Hoc Articulo continetur celebre illud privilegium Clericorum, quod ex Canone Concilii Lateranensis sub Innocentio II, *Si quis suadente diabolo*, appellatur privilegium Canonis. Canon indicatus his verbis erat expressus: "*Si quis suadente diabolo huius sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere* (*nisi mortis urgente periculo*) *donec Apostolico conspectui praesentetur et eius mandatum suscipiat.*" Nulla umquam fuit inter censuras reservatas in iure tam celebris, et christianis populis tam cognita, quam eiusmodi canonis censura.

Haec canonis verba ampla ratione, tum Romani Pontifices, tum explanatores ss. canonum in titulo Decretalium, *De sententia excommunicationis*, interpretati sunt: namque idem est sive masculus sive femina, pariterque sive saecularis sive regularis persona sit percutiens, ex cap. *Cum pro causa*, cap. *Porro*, cap. *Monachi de sententia Excom.* Percussus sive sit clericus saecularis sive regularis ex cap. 2, cap. *Cum pro causa, eod. tit.* et idem si clerici se ad invicem percutiant. Incurrunt eandem poenam non solum percutientes, sed mandantes, instigantes, consulentes et sollicitantes, ex vulgata regula, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. Item auxiliantes, faventes et adsistentes percussori Clerici, Glossa in cap. *Mulieres de sentent. excom.* Item Canonis poenam incurrit etiam offendens Clericum minoribus et prima tonsura initiatum, cap. 1 *de Clerico coniug. in 6*, nec non conversos ecclesiarum regularium, cap. *Non dubium, cap. Parochianos*, cap. *Ex tenore*, cap. *Monialibus, de sentent. excom.* Simili-

ter Novitii religionis approbatae gaudent privilegio canonis, cap. *Religioso §. fin. de sententia excommunicationis in* 6º Hi sunt casus praecipui.

Hic facile quaeritur, utrum per verba superioris Articuli, hi casus, qui sub stricto eorum verborum sensu non omnes comprehenderentur, comprendi dici debeant.

Respon. Puto omnes enumeratos casus comprehendi: namque ubi est eadem lex et eadem ratio legis, ibi eadem esse debet interpretatio. Etiam sub verbis citati canonis, *Si quis*, stricto sensu acceptis, non omnes enumerati casus comprehendebantur; et tamen Romani Pontifices eos comprehenderunt. Ratio autem, quae tradi solet, cur haec poena intellecta fuerit in omnes cooperatores extensa, quaecumque fuerint personae percussae, dummodo ecclesiasticae Hierarchiae se mancipaverint, aut nomen dederint religioso Instituto, quo Deo perpetuo sacrarentur, est, quia agitur de re Ecclesiae favorabili, idest de immunitate personarum Ecclesiae, de privilegio ordinis clericalis: sed haec quamquam sit aliqua ratio, non est tamen adaequata: namque repeti posset de omni censura, ob Ecclesiae immunitatem illata, quod verum semper non esset. Ratio adaequata canonis, *Si quis suadente*, haec esse videtur. Semper in catholica Ecclesia uti gravissimum sacrilegium considerata est impia vis in personas Deo dicatas illata: gravis autem censura adiecta est non tantum ad arcenda eiusmodi sacrilegia; sed quia censura consentanea et cohaerens videbatur gravissimo sacrilegio a fidelibus horrore quodam semper reprobato: ideoque quantum pateret et protenderetur sacrilegii reatus ex vi illata, tantum patere et protendi intelligenda erat censura. Quare hac in re non valet principium: legislator quod expressit voluit, quod non expressit noluisse censetur: sed Articulus intelligendus est iuxta canonis, ex quo est desumptus, traditionem.

Articulus Constitutionis, de quo agimus, est expres-

sio dicti canonis, ipsis fere verbis facta: censura reservata est Romano Pontifici, servatis tamen limitationibus iure vel privilegio permissis: quibus satis indicatur, eius Articuli interpretationem eandem esse, quae in iure iam facta reperitur. Quoad limitationes confer auctores Theologiae moralis vel canonistas.

(15) Hic Articulus comprehendit Constitutionem Tridentinam *sess. 25 cap. 19 de Reform.* eamque extendit et declarat. Extendit 1º ad *simpliciter provocantes*, quamquam alter non acceptet duellum, ideoque duellum non sequatur. 2º *Ad acceptantes duellum*, sive inde duellum sequatur, vel non sequatur; quum e converso Tridentina Constitutio edixerat: *qui vero pugnam commiserint.* Quod constitutio Tridentina edixerat *spectatores*, hic datur interpretatio, *de industria spectantes.* Quod Constitutio Tridentina edixerat: *Imperator, Reges...., qui locum ad monomachiam in terris suis.... concesserint*, hic ita protenditur: *illud permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.* Adiungit praeterea reservationem, quae vi Tridentinae sanctionis non videtur adfuisse.

Tridentinam Constitutionem de duellantibus habes pag. 48 et seq.

(16) In eodem exposito Articulo IV, ad verba *eorumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint*, quaeritur: an cessaverit obligatio denunciandi ceteros, qui non sint neque coryphaei neque duces, quique tamen sint occulti sectarii.

Resp. Per constitut. *Apostolicae Sedis* nihil est *per se* innovatum quoad obligationes ceteras cuiuscumque generis: limitatae dumtaxat sunt censurae; ideoque in omnibus locis ubi viget ecclesiastica lex denunciandi, obligatio manet. Haec lex denunciandi tum ratione publici boni inducta est, tum ratione privati boni personae denunciatae: si eiusmodi secunda ratio cessaret, ma-

net prima ratio; namque utile Episcopo et auctoritate ecclesiasticae semper erit pro pascendis fidelibus suae curae commissis cognoscere occultos haereticos vel sectarios, aliosque denunciandos. Et ob has rationes, etiamsi lex ecclesiastica denunciandi cessavisset, maneret obligatio ex iure naturali derivans, quod ius naturale gravibus concurrentibus adiunctis, ut quando agitur de gravi damno evitando, graviter potest obligare.

Ad obligationem praeterea, quod attinet, denunciandi occultos coryphaeos et duces, quae sub censura reservata R. Pontifici iniungitur, in peculiaribus facultatibus, quae Confessariis conceduntur per S. Poenitentiariam in *Pagella*, quam pag. 66 commemoravi, haec habentur, in paragrapho VII «Absolvendi a censuris «et poenis ecclesiasticis eos, qui sectis vetitis Massoni- «cis aut Carbonariis, aliisque similibus nomen dederunt, «aut favorem praestiterunt, ita tamen, ut a respectiva «secta omnino se separent eamque abiurent, libros, ma- «nuscripta, ac signa sectam respicientia, si quae reti- «neant in tuas manus tradant, ad Ordinarium quam- «primum caute transmittenda, aut saltem, si iustae gra- «vesque causae id postulent, comburenda, iniuncta pro «modo culparum gravi poenitentia salutari, cum fre- «quentia sacramentalis Confessionis aliisque iniunctis «de iure iniungendis: *nec non absolvendi eos, qui eius- «modi sectarum duces et magistros occultos denuncia- «re culpabiliter neglexerint, iniuncta pariter salutari «poenitentia et firma obligatione sub reincidentia eos- «dem Ordinario loci vel aliis ad quos spectat, prout de «iure denunciandi.*»

Ob verba, *donec non denunciaverint*, quaeri potest, an ille, qui culpabiliter denunciare neglexerit, atque proinde excommunicationem R. Pontifici simpliciter reservatam incurrerit, absolvi possit a quovis Confessario, postquam, licet excommunicatione incursa, oneri denunciandi tandem satisfecerit?

Puto a quovis Confessario posse ab excommunicatione incursa absolvi: immo si esset in usu ea ratio excommunicandi, qua eodem actu, quo censura infligitur, assignaretur conditio, qua censura ipso facto cessaret; ut, ex. gr. *Te excommunico donec non restitueris, atque restitutione facta te intelligo absolutum:* si inquam eiusmodi ratio excommunicandi in usu esset; putarem in praesenti casu, ob verba *donec non denunciaverint*, facta denunciatione, ipso facto cessare excommunicationem, quin absolutione excommunicationis opus esset. Sed quum ea ratio excommunicandi et absolvendi eodem in actu in usu non sit, manente excommunicatione, puto cessare reservationem, ob vim eorumdem verborum *donec non denunciaverint.*

(17) Hoc Articulo comprehenduntur pari modo tum *iubentes violare*, tum *violantes:* ut autem in censuram incurrant duo copulative requiruntur, idest *violatio* immunitatis asyli et *ausus temerarius:* ideoque si alteruter terminus deficiat, censura non incurritur.

Hic facile quaeritur, quid sit immunitas asyli? Intelligitur immunitas ecclesiastica localis quatenus refertur ad asylum reorum ad eam confugientium.

Namque inter praecipua iura immunitatis localis Ecclesiae fuit semper sacrum ius illud, quo Christiani, ob aliquod crimen confugientes ad ecclesias, non possent inde extrahi, nisi in casibus iure exceptis; forma quoque ab auctoritate ecclesiastica praescripta servata, quando extrahi deberent ob casus exceptos. Quinam sint eiusmodi casus excepti et quaenam sint loca quae immunitate ecclesiastica gaudeant, videsis apud Auctores.

Quaeritur, utrum milites, qui nollent violare immunitatem asyli, tamen contra vel praeter voluntatem cogantur a suis ducibus eam violare, in censuram incurrant.

Resp. Non incurrunt: deest enim ausus temerarius, qui exigit et legum cognitionem et voluntarium spretum earundem legum.

Quaeritur, utrum qui iubeant reum extrahere ex aliquo loco quem Episcopus iudicaverit immunitate ecclesiastica gaudere, tamen illi iubeant, quod certum aliunde habeant, locum illum immunitate ecclesiastiea non gaudere.

Resp. Non videntur incurrere in hanc censuram: namque deesset violatio iuris asyli, quamquam haberi posset ausus temerarius ob contemptum legitimae formae.

De temerario ausu mentio quoque fit in Constitutione Benedicti XIII, *Ex quo divina*, edita sexto idus Iunii anno 1725. In ea namque Pontifex universos Episcopos hortatus est, ut "*etiam sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui eiusdem praesentis Constitutionis exsecutionem ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire praesumerent.*" De hac re videsis quae in S. Inquisitionis Instructione declaratum habes pag. 27 et 28.

(18) Haec verba desumpta sunt ex Concilio Tridentino *sess. 25 de Reg. c. 5* ubi legitur: "*Ingredi autem intra septa monasterii nemine liceat cuiuscumque generis aut conditionis sexus vel aetatis fuerit sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta......*" Desunt tamen in Articulo haec ultima verba, in quorum loco posita sunt haec alia *absque legitima licentia,* ne fortasse putaretur excommunicationem esse quoque connexam cum defectu *formae* licentiae obtinendae. Sufficit itaque ut licentia sit legitima, quae ab iis, a quibus dari debet, in praescripta forma dari oportet, quin tamen formae defectus censuram secumferat.

Quaeritur, utrum sub nomine clausurae veniat etiam illa clausura, cui identidem alligantur illae mulieres in communitate viventes, quae vota simplicia emittunt: quae clausura imponitur sive ab Episcopis, sive vi suarum Constitutionum, sive etiam vi voti specialis.

Respond. Non illa intelligitur: ea enim legibus gubernatur, quas Episcopus iniungit, vel Constitutiones,

vel votum; sed ea intelligitur, quae vi generalium Ecclesiae legum praescripta est monialibus vota solemnia emittentibus. Sermo namque est in hoc Articulo de illis monialibus et de clausura illa, de qua loquitur Concilium Trid. et constitutio S. Pii V. in Constit. *Decori.*

De hac re exstat etiam quaedam recens Resolutio S. Congregationis Episc. et Regul. quam indicat cl. Lucidi in opere *de VV. SS. LL. vol. II. pag. 310* his verbis: «Die 1 Augusti 1839 S. Congregationi Episc. et «Reg. duo quae sequuntur dubia resolvenda proposita «sunt: I. Utrum, si non sint solemnia vota, moniales «nihilominus teneantur ad clausuram servandam, quam «voto simplici vovent, sub censuris a Tridentina Syno-«do edictis, ubi Episcopus clausuram restituerit. II. «Utrum etiam excommunicationis incurrat poenam, qui «sine licentia ingrediatur septa monasterii, ubi clausu-«ra ab Episcopo restituta fuerit.»

S. Congregatio respondit: Ad I. *Negative quoad poenas sacris canonibus et Apostolicis Constitutionibus praescriptas: affirmative relate ad censuras ab Episcopo fortasse impositas.*

Ad II. *Affirmative si ab Episcopo decreta fuerit.*

"Notandum tamen (subiungit idem auctor), quod S. C. Episc. et Reg., quum clausurae lex sub censuris in monasteriis votorum simplicium ab Episcopis imposita fuisset, et proinde contra eam reclamatum esset, *solitum servari* responderit in *Ravennaten.* 18 Iunii 1728, 23 Sept. 1757, et 10 Mart. 1758."

(19) De hoc Articulo idem quaeri potest quod de superiore dixi; eademque videtur danda responsio. Namque sermo est de clausura virorum regularium: hoc autem nomine non appellantur Congregationes ecclesiasticae eorum, qui emittunt vota simplicia. Notandum tamen est heic sermonem esse tantum de censura, non autem utrum id sit conveniens aut licitum ad normam sacrorum canonum. Romae autem consuetudo viget,

qua mulieres non solum non admittuntur in domibus Congregationum ecclesiasticarum, sed neque in locis piis ut in Seminariis et Collegiis Clericorum aliorumve.

Hic Articulus declaratur uberius, inspecta sua origine, ex qua derivavit.

S. Pius V in Constit. *Regularium*, edita die 24 Octobris 1566 haec statuit: "Quia igitur et Carthusiensium Ordinis et aliorum regularem vitam professorum quies non parum solet, sicut accepimus, perturbari, propterea quod mulieres, modestiae matronalis oblitae, domos ac monasteria eorum, contra ipsorum instituta, praetextu Confessionalium aut aliarum literarum Apostolicarum, ingredi audeant, ipsis etiam Abbatibus, Praepositis, Prioribus et aliis Praesidentibus aliquando recusantibus, renitentibus, non sine magna eorum molestia, nec sine gravi aliquorum etiam offensione ac scandalo, si quando admitti nimis facile videantur.

"Huic rei providere volentes, motu proprio et certa scientia ac de Apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas facultates ac licentias ingrediendi monasteria ac domus Carthusiensium, *et aliorum quorumcumque regularium Ordinum etiam mendicantium*, mulieribus cuiuscumque status, et quacumque dignitate ac praeeminentia praeditis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis concessas..... revocamus.....

"Districte prohibentes mulieribus quidem praedictas facultates et licentias praetendentibus, sub excommunicationis latae sententiae poena, a qua non possint, nisi a nobis aut Romano Pontifice, qui pro tempore fuerit, absolvi, praeterquam in mortis articulo, ne dictas domos et monasteria ingredi audeant.

"Ipsis vero monasteriorum et conventuum Abbatibus, Praepositis, Prioribus et aliis Praesidentibus, quocumque nomine vocentur, et eorum Monachis, Canonicis et Fratribus, sive Mendicantibus sive non Mendicantibus, sub privationis officiorum, quae in praesentia

obtinent, et inhabilitatis in posterum ad illa et alia omnia et suspensionis a divinis ipso facto, sine alia declaratione, incurrendis poenis, *ne eas introducere admittereve praesumant.*"

In Constitutione *Apostolicae Sedis* de qua agimus, hae poenae, certe suspensio ipso facto incurrenda inflicta Regularibus introducentibus et admittentibus, conversae sunt in excommunicationem ipso facto incurrendam et Romano Pontifici reservatam.

Dixi certe suspensio ipso facto incurrenda: namque de aliis poenis canonicis dubitari potest, an permaneant, quum per gravissimam excommunicationis poenam videatur satis consultum fini qui intenditur, ideoque ceterae poenae videntur hac nova dispositione indirecte cessare.

Sed Constitutio S. Pii V, quam retuli, a Monachis Congregationis Montis Virginis non fuit recte intellecta iuxta Pontificis mentem: quare idem Pontifex alias Apostolicas litteras dedit, die 16 Iulii 1750, quae incipit, *Decet,* mentem suam uberius declarans his verbis: "Dicimus et declaramus fuisse et esse mentem et intentionem nostram, quod dictae litterae nou solum comprehenderent mulieres habere praetendentes facultatem et indulta ingrediendi monasteria, sed etiam omnes et quascumque mulieres tam in genere quam in specie.

"Significantes nihilominus, prout significamus quod propter hoc et praedictas nostras litteras non intelleximus nec intelligimus, quod mulieribus praecluderetur vel praecludatur aditus ad monasteria et loca regularia dictae Congregationis ac eorum claustra, quando in eis Missae et alia divina officia celebrantur, ac dum processiones fiunt, et quando Christifidelium cadavera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt, sed libere perpetuo concedimus eisdem omnibus mulieribus facultatem, ut ad illa loca dictae Congregationis, in quibus

dicta pia opera exercentur, cum aliis catholicis personis accedere libere et licite possint et valeant.

"Et similiter, quod quando divinum verbum in claustris monasteriorum et regularium locorum Congregationis huiusmodi proponitur, vel per aliam quamcumque causam tantus concursus populi fuerit, quod commode ingredi non possint et egredi per portam ecclesiae, perpetuo concedimus, ut dictae mulieres, una cum aliis saecularibus personis, possint ingredi et egredi per portam claustri monasteriorum et locorum regularium Congregationis huiusmodi, dummodo recto tramite accedant ad portam qua exitur e monasterio."

Hae quamvis videantur speciales concessiones factae Monachis Montis Virginis; tamen ex consuetudine, his in circumstantiis, idem videmus quoque servari in nonnullis Regularium Ordinibus, qui intra monasteria habeant, puta cubiculum S. Fundatoris vel alterius Sancti, die eiusdem festo. Unde sine comparatione multo rigidior multoque amplior est lex de clausura monialium, quam lex de clausura Regularium, quae quidem est severior quoad limites claustrales veterum Monachorum, quam quoad limites monasteriorum et domorum subsequentium Ordinum.

(20) Simonia quae dicitur realis, ideo realis dicitur ut distinguatur ab ea quae appellatur mentalis, et ab altera quae appellatur conventionalis. Crimen simoniae realis tunc committitur, quando conventio vel pactum de danda re spirituali pro temporali, aut viceversa de danda re temporali pro spirituali, exsecutioni mandetur ex utraque parte, saltem haec exsecutio ex utraque parte sit incepta. Si hoc simoniae genus locum habeat in ecclesiasticis Beneficiis, sive haec sint saecularia sive regularia, sive altioris ordinis, ut Episcopatus, Dignitates; sive inferioris ordinis, ut Beneficia simplicia, sive iurispatronatus sive liberae collationis, talis simoniae tum rei tum complices sub hoc Articulo comprehenduntur.

Hoc simoniae genus in quo procacius peccatur ab antiquis temporibus multas alias gravissimasque canonicas poenas secumfert, de qua re confer Ferraris in aurea *Bibliotheca canonica*, sub verbo *Simonia*.

(21) Simonia confidentialis est alterum, quod subsequutum est, simoniae genus, quod locum habet in Beneficiis ecclesiasticis ex confidentia, qua inducitur certa quaedam obligatio disponendi de Beneficiis. Committitur haec simonia, quando aliquis dat vel confert Beneficium ecclesiasticum, vel ad illud praesentat et eligit, seu electum vel praesentatum instituit et confirmat cum certa confidentia et obligatione, idest cum expresso vel tacito pacto vel conditione, ut tamquam ex debito illud sibimet vel alteri, ut fratri, nepoti, amico, certo tempore iterum cedat seu resignet. De hoc simoniae genere legenda est Constitutio S. Pii V, quae incipit *Intolerabilis*.

(22) De hac simonia reali ob ingressum in Religionem confer praesertim probatos auctores theologiae moralis.

(23) In hoc Articulo sermo est de eleemosynis Missarum manualibus, ut deprehenditur ex verbo *Colligentes*, nec non ex Constitutione Benedicti XIV, quae incipit *Quanta cura*, edita die 30 Iunii 1741, ex qua hic Articulus originem duxit. Hanc itaque censuram incurrunt qui colligant Missarum stipendia maioris pretii ut lucrum captent faciendo eas Missas celebrari in locis in quibus minus sit Missarum stipendium.

Constitutio indicata, *Quanta cura*, postquam enarrasset quosdam graves abusus de his eleemosynis ea de causa colligendis, ita subsequebatur: "Quod sane veluti mercaturis faciendis a turpis lucri cupiditate inductum non solum ab avaritiae suspicione et vitio, verum etiam a furti crimine, unde restitutioni subiacet, haud immune, in causa est, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura huiusmodi venit, graviter

offensi ab eleemosynis ad celebrandas Missas amplius offerendis sese abstineant. Exsecrabilem huiusmodi abusum alicubi sensim irrepentem detestantes Romani Pontifices praedecessores nostri...... decretum voluerunt, nimirum a quolibet Sacerdote stipendio seu eleemosyna maioris pretii pro celebratione Missae a quocumque accepta, non posse alteri Sacerdoti Missam huiusmodi celebraturo stipendium seu eleemosynam minoris pretii erogari, etsi eidem Sacerdoti Missam celebranti et consentienti se maioris pretii stipendium seu eleemosynam accepisse indicasset."

Postquam idem Pontifex exhortatus esset Episcopos, ut eiusmodi abusum atque avaritiam extirpassent, denique subiunxit, ut iidem Episcopi haec nota facerent.

"Quemcumque, qui, eleemosynas seu stipendia maioris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines vel synodalia statuta exigunt, colligens Missas, retenta sibi parte earundem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum sive ibidem sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynae tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem seu saecularem praeter alias arbitrio vestro irrogandas poenas, excommunicationis poenam, clericum vero, sive quemcumque Sacerdotem, poenam suspensionis ipso facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per nos ipsos seu Romanum Pontificem pro tempore exsistentem, nisi in mortis articulo constitutus absolvi possit."

Haec Benedicti XIV sanctio, quam ad illustrationem attuli, per Articulum, de quo agimus, partim est extensa, partim videtur limitata: est extensa, quum in omnes excommunicationis poena lata fuerit sive laicos sive clericos; est limitata, seu potius declarata, quum non dicatur *ibidem*, sed *in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse soleant;* quibus verbis satis indicatur non agi de uno paucisque numero stipendiis, sed de quadam copiosa collectione facienda usu merca-

turae, ut ea colligens verum lucrum percipiat: quod ex. gr. non esset difficile si in America colligerentur Missarum stipendia et in Italiam translata fierent celebrari iuxta synodales plurium italicarum dioecesium taxas vel consuetudines. Qui haec facerent in hanc censuram incurrunt, manente firma prohibitione retinendi sibi partem eleemosynae manualis unius etiam Missae sine legitimo titulo.

Hic multa quaeri possunt, quae tamen, ex iis quae indicavi, quum facilis solutionis esse videantur, omitto.

De abusu, qui in variis Galliae partibus irrepsisse dicitur, quaero: an sub hoc articulo comprehendantur, qui superfluas eleemosynas manuales propriae ecclesiae cumulantes, ad negotiatores mittant (ex quibus utile aliquod percipiunt) ut iidem negotiatores iisdem utantur ad vendendas merces iis Presbyteris, qui indigeant Missarum stipendiis, lucrum non capientes ex stipendiis, sed ex frequentiori negotiatione; ita ut commodum et utile negotiandi medium mercatoribus stipendia Missarum evadant.

Respon. Non videntur sub hoc Articulo comprehendi, quamquam illicite agant, qui ad publicos negotiatores stipendia mittant, utile aliquid sibi hac de causa ab iisdem negotiatoribus recipientes. Illicite dixi, duplici praesertim de causa, tum quod ad publicos negotiatores mittant, quum mittere deberent ad Episcopum si modus ipsis desit, quo eas celebrari a ceteris Presbyteris faciant; tum quod utile, quidquid sit, percipiant, ex quo percipere non deberent; quum negotiatores non donent nisi quia ope stipendiorum oblatorum industria sua uberius lucrum sciunt percipere: quod inhonestum in hac re facile est, sive ob facile periculum, quod negotiatores obligationi susceptae non faciant satis, sive quod laici negotiatores, in lucrum proprium intenti, facile protrahunt Missarum celebrationem ex quarum stipendiis fructus interim percipiunt; vel etiam eandem in-

directe protrahunt ex copioso Missarum numero, quem Sacerdoti merces ementi committunt, cui satisfacere identidem Sacerdos non potest, nisi decursu annorum, tum ob similes ecclesiasticarum legum transgressiones.

Ceterum huic rei prospicere debent Sacrorum Antistites, qui ita rem moderari possunt, ut Presbyteri, qui eleemosynis Missarum indigeant ex superfluis aliorum habeant, sibi negotium assumentes. Nihil tamen esset illiceitudinis, immo potest esse quoque opus charitatis, si Presbyteri, qui Missarum stipendiis indigeant, habere valcant mercem aliquam, Missas celebrando, quarum stipendia relinquant iis qui mercem transmittunt.

(24) Clemens V in Concilio Viennensi, prout legitur in *Clementina 1ª de privilegiis*, haec inter cetera statuit: "Religiosi, qui Clericis aut Laicis sacramentum Unctionis extremae vel Eucharistiae ministrare, matrimoniave solemnizare, non habita super his parochialis Presbyteri licentia speciali.... praesumpserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absolvendi, quos etiam locorum Ordinarii (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publice denunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides...."

In eadem Clementina Constitutione limitatio in paragrapho ultimo fuit adiecta, his verbis: "Sane Religiosis illis, quibus est ab Apostolica Sede concessum, ut familiaribus suis domesticis aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus sacramenta possint ecclesiastica ministrare, nullum ex praemissis volumus quoad hoc praciudicium generari."

Haec limitatio, uti patet, per Articulum de quo agimus non est abrogata: immo quod in Clementina dicitur, *Religiosis illis, quibus est ab Apostolica Sede concessum ut familiaribus suis domesticis..... sacramenta possint administrare*, transiit in commune ius, ut colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 24 c. 11 de Ref.* his

verbis: "*exceptis tamen iis, qui praedictis locis* (a iurisdictione episcopali exemptis) *aut militiis actu inserviunt et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt.*" Confer de hac re causam *Seminarii* in ephemeridibus latinis expositam in *Vol. III pag. 47.*

Hic quaeri potest, utrum dictus Articulus, quo ex parte innovata est Constitutio Clementina, comprehendat quoque Instituta votorum simplicium.

Respond. Non videtur comprehendere. Namque in odiosis eiusmodi Instituta neque Regularia neque Religiosa appellantur. Quod autem illicite agerent si praesumerent administrare extremam Unctionem vel sacram Eucharistiam per viaticum extra necessitatis casum sine licentia Episcopi vel Parochi non est quaestio. Namque haec duo iura sunt exclusive paroecialia, et nemo alius sine Episcopi vel Parochi licentia potest in illis sese ingerere; excipe tamen legitimam horum iurium praescriptionem, de qua habes exemplum in latinis ephemeridibus *Vol. 4 pag. 577.*

(25) In hoc Articulo agitur de reliquiis e romanis priorum Ecclesiae saeculorum cryptis sine legitima venia extrahendis; quum vero in eisdem cryptis seu catacumbis passim reperiantur ossa et cineres in loculis apertis de quibus iam constat non esse ossa et cineres martyrum, sed fidelium qui ibi reconditi sunt, quaeritur, utrum, qui cryptas visitans, memoriae vel devotionis causa sibi assumeret aliquid ex his ossibus vel cineribus in hanc censuram incurreret.

Respond. Non videtur incurrere, ideo quia de his iam constat non fuisse corpora martyrum: secus esset dicendum si de reliquiis ageretur, de quibus non adhuc constaret an sint martyrum vel tantum fidelium.

In quo autem consistat legitima venia, de qua sermo est in exposito Articulo, deprehenditur ex Constitutione Clementis X, *Ex commissae*, edita die 13 Ianuarii 1672, quaeque inserta est in nova editione Bullarii ro-

mani, quod Taurini accuratissime typis excuditur. Ita autem se habet Constitutio quoad dispositionem quae ad praesentem Articulum refertur.

"Ex commissae nobis caelitus curae pastoralis officio providere volentes, ut sanctorum martyrum corpora et reliquiae pie ac decenter et sine turpi quaestu, ex huius almae Urbis nostrae et locorum circumvicinorum coemeteriis extrahantur, recondantur, asserventur, ac fideliter prudenterque distribuantur, de nonnullorum etc. qui rem iussu nostro mature discusserunt, et quorum sententia nobis a dilecto filio nostro Gaspare S. R. E. Presbytero Card. Carpineo nuncupato, in Urbe praefata Vicario in spiritualibus Generali ac Prodatario nostro, relata fuit, consilio, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, praecipimus et mandamus, *ut nemo ad extrahendas a coemeteriis praefatis reliquias accedat, nisi eius rei facultatem habeat scripto, quod memorati Gasparis Card. moderni seu pro tempore exsistentis in eadem Urbe Vicarii in spiritualibus Generalis sigillo munitum et illius manu subscriptum sit; nec ossa vel corpus ullum sub poena excommunicationis latae sententiae effodiat et ex aliquo coemeteriorum huiusmodi extrahat aliter quam coram Sacerdote per dictum Gasparem Card. modernum seu pro tempore existentem Vicarium ad id designato, qui diligenter inquirat et recognoscat locum, inscriptiones, eaque martyrii signa, quae certiora esse censuit Congregatio venerabilium Fratrum nostrorum eiusdem S. R. E. Cardinalium indulgentiis et sacris reliquiis praeposita.*

"Qua omni recognitione facta, statim singula corpora et cuiuscumque martyris reliquias seorsum in capsulis recondat, quas sigillo clausas recta deferri curet ad Urbem in palatio nostro asservandas etc."

Si quaeras quaenam sint martyrii signa recole Decretum quod habes in latinis ephemeridibus *Acta S. Sedis, Vol. II pag. 170 in nota.*

(26) De hoc articulo agitur in sequenti adnotatione.

(27) Ante Concilium Constantiense omnes excommunicati excommunicatione maiore erant vitandi: post hoc Concilium ob Constitutionem Martini V, quae incipit, *Ad evitanda scandala*, vitandi tantum erant notorii percussores Clericorum et qui excommunicati essent nominatim: expresso videlicet nomine ut consuetudo hactenus tulit. Multa autem in iure non sine ambagibus reperiuntur constituta de illis, qui cum excommunicatis communicarent, qui modo excommunicationem minorem ipso facto incurrerent, modo maiorem, secundum id in quo communicarent, et modo reservatam, modo non reservatam: eiusmodi autem censurae cohibitae sunt post Martini V Constitutionem ad eos tantum, qui communicarent cum excommunicatis sive *nominatim*, sive cum *notoriis* Clericorum percussoribus. * Notorii

* Ita se habet Constitutio Martini V edita in Concilio Constantiensi, ut legitur apud Harduinum *Concil. T.* 8 *columna* 292. "Insuper "ad evitanda scandala et multa pericula subveniendumque conscien- "tiis timoratis, omnibus Christi fidelibus tenore praesentium miseri- "corditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicuius in "Sacramentorum administratione vel receptione aut aliis quibuscum- "que divinis vel extra, praetextu cuiuscumque sententiae aut censurae "ecclesiasticae a iure vel ab homine generaliter promulgatae, teneatur "abstinere vel aliquem vitare ac interdictum ecclesiasticum observare, "nisi sententia vel censura huiusmodi fuerit in vel contra personam, "collegium, universitatem, ecclesiam, communitatem aut locum cer- "tum vel certa a iudice publicata vel *denunciata specialiter et ex- "presse.* Constitutionibus Apostolicis et aliis in contrarium facienti- "bus non obstantibus quibuscumque: salvo, si quem pro sacrilegio et "manuum iniectione in Clerum, sententiam latam a canone adeo no- "torie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversa- "tione celari nec aliquo iuris suffragio excusari. Nam a communione "illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abstineri iuxta canonicas "sanctiones." Adverbia illa *specialiter et expresse* iuridicus dicendi usus cohibuit in unum, *nominatim.*

namque percussores Clericorum non indigebant ut denunciarentur tamquam excommunicati, ad eos habendos uti tales. Quod confirmat quae superius scripsi de iis, qui violentas manus in clericos inferrent.

Hodie autem post Constitutionem, *Apostolicae Sedis*, de qua agimus, cessat censura quaevis quam antea contrahebant illi, qui communicarent cum notorio Clericorum percussore; quum de hac vera censura, quamvis minor appellaretur, non amplius fiat mentio. Quare hodie sub poena excommunicationis vitandi tantum manent *nominatim* excommunicati a Papa: eamque excommunicationem maiorem, atque Romano Pontifici reservatam, incurrunt omnes, qui communicant cum his in crimine criminoso; et clerici *scienter et sponte* communicantes in divinis et eos in officiis recipientes. Haec sanctio, ad Clericos quod spectat, ipsis verbis desumpta est ex capite *Significavit, de sententia excom.* in quo sic respondit Clemens III: "*Verum Clericos, qui scienter et sponte participaverunt excommunicatis a nobis, et ipsos in officiis receperunt eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involvi: quos etiam pro beneficio absolutionis habendo ad nos volumus cum litterarum tuarum insinuatione remitti.*" Prima autem sanctio, quae ad omnes refertur, desumpta est ex cap. *Nuper, eod. tit.* in quo Innocentius III sic inter cetera rescripsit: "*In secunda vero quaestione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilinm vel favorem; aut alias in oratione vel osculo, aut orando secum aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, quum talis communicet crimini et participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere qui damnavit, ab eo vel eius superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda, quum facientem et consentientem par poena constringat: in secundo vero*

casu a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote etc. Sed hic secundus casus, de eo qui communicat extra crimen, post Constitutionem, *Apostolicae Sedis*, censuram minorem antea dictam, non amplius secumfert: manet autem tantum maior excommunicatio, et reservata, in omnes, qui in crimine criminoso participent, quum facientem et consentientem par poena constringat: nec non in Clericos, qui communicent scienter et sponte in administratione et receptione sacramentorum aliisque divinis.

In his duobus articulis adhibentur verba communicantes *cum excommunicato nominatim* vel *cum..... nominatim excommunicatis:* quaeri potest, utrum sub hac ratione dicendi pari modo comprehendantur illi, qui a Romano Pontifice *denuncientur nominatim* excommunicati ob excommunicationem latae sententiae iam incursam.

Respondeo, pari modo comprehendi: ratio est, quod in praesenti disciplinae ordine, inducto post Constitutionem Martini V, distinctio quidem invaluit inter excommunicatos toleratos et vitandos; sed inter vitandos nulla alia subdistinctio dignoscitur: vitandi enim sunt, sive illi, qui sine praeexistente sanctione latae sententiae prima vice excommunicantur, sive illi, qui, iam ex praeexistente sanctione latae sententiae excommunicati, nominatim denuncientur. Unde sanctiones, quae respiciunt excommunicatos vitandos, sive in his reperiantur verba *excommunicati nominatim;* sive *denunciati nominatim*, quoad legis effectus in idem recidunt: quod usus confirmat.

Quaeritur, utrum ille, qui denuncietur ab Episcopo vel a quovis alio Ordinario nominatim excommunicatus, vi praeexistentis Papalis sanctionis, habendus sit tamquam *nominatim excommunicatus a Papa*, ita ut comprehendatur sub his duobus articulis?

Respondeo: habendus erit tamquam *excommunica-*

tus nominatim ab Episcopo vel ab alio quovis Ordinario, non autem tamquam excommunicatus *nominatim a Papa*, quamquam sanctio excommunicationis sit a Papa lata: non enim Papa ipsum excommunicavit *nominatim:* ideoque talis ab Episcopo nominatim denunciatus non comprehenderetur sub articulis de quibus agimus: sed e converso comprehenderetur sub articulo quem habes pag. 53.

(28) Hic quaeri potest, utrum enunciatae personae, si sponsalia sola contraherent, in hanc censuram incurrerent.

Resp. Non incurrerent; ratio est, quod iuridica verba *praesumentes contrahere matrimonium*, non significant, *constituentes contrahere matrimonium*. Ad incurrendam hanc censuram requiritur et matrimonii celebratio et scientia de eius nullitate, ob legem vel votum solemne castitatis, quae scientia cum celebratione coniuncta exprimitur per verba *praesumentes contrahere.*

Item quaeritur: si eiusmodi inhabiles personae matrimonium dumtaxat civile contraherent, ubi publicatum est Tridentinum Decretum *Tametsi c. 1 sess. 24 de Ref. matr.* incurrerentne in eiusmodi censuram?

Resp. Incurrerent. Ratio est, quia omnes enunciatae personae in hanc censuram incurrunt, *quae praesumunt matrimonium contrahere*, idest praesumunt contractum illum inire, qui matrimonii habeat figuram: numquam enim possunt verum matrimonium contrahere. Quamvis autem matrimonium civile non sit matrimonium validum (ob impedimentum dirimens, quod clandestinitatis appellamus, ex defectu formae ab Ecclesia sub poena nullitatis praescriptae), est tamen contractus, qui iuxta naturae leges esset verum matrimonium: ideoque licet per accidens, ob carentiam praescriptae formae, sit nullum, in se tamen figuram matrimonii habet, nullamque aliam habet figuram: ita ut matrimonium civile neque vim habeat sponsalium, quia

sponsalia aliam habent indolem et naturam: ideoque personae illae, quae ad verum contrahendum matrimonium iam sunt inhabiles, matrimonium civile contrahere praesumentes, contractum illum inirent, qui habet matrimonii figuram, quod esset nullum ex duplici saltem capite.

Haec ad normam veterum canonum iam sanxerat Clemens V in Concilio Viennensi per Constitutionem, quae legitur in *Clement. unica de Consanguinitate et affinit.* his verbis: "*Eos, qui divino timore postposito, in suarum periculum animarum scienter* (his verbis significatur praesumptio)..... *cum monialibus contrahere matrimontaliter non verentur: nec non Religiosos et Moniales ac Clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refraenare metu poenae ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subiacere: praecipientes ecclesiarum Praelatis, ut illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuntient, seu a suis subditis faciant nuntiari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separentur ab invicem, et absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per praedicta quoque iuribus, quae sic contrahentibus alias poenas imponunt, in nullo volumus derogari.*

Quid autem iuris si haec praesumptio non oriretur ex humana fragilitate, sed ex pertinaci persuasione, quod matrimonium sit validum, quia Ecclesia non posset reddere irrita eiusmodi matrimonia?

Respond. Qui haec teneret, esset haereticus et puniendus quoque poenis in haereticos inflictis, ob Tridentinum canonem 9 *sess. 24 de Ref. Matrim.* qui ita se habet: "*Si quis dixerit, Clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege ecclesiastica vel voto; et oppositum nihil aliud esse quam damnare matrimo-*

nium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam voverint, habere donum, anathema sit, quum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari."

(29) In hoc Articulo nulla fit distinctio inter foetum animatum vel inanimatum atque ideo neque nos distinguere debemus. Indistincte pariter sub censura comprehenduntur *procurantes* abortum, ideoque sive ipsa femina in se abortum procuret sive quisquis alius, nulla facta personarum distinctione, omnes in hanc censuram incidunt.

Tamquam autem conditio, ut abortum procurantes in censuram incidant, est effectus qui sequatur, ita ut effectu non sequuto ab excommunicatione sint immunes.

Quinam autem sub nomine *procurantes* abortum veniant, colligi potest ex Constitutione Sixti V, quae incipit *Effraenatam*, edita die 29 Octobris 1588, per haec verba: *omnes..... qui per se aut per interpositas personas abortus seu foetus immaturi tam animati quam inanimati, formati vel informis eiectionem procuraverint percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri praegnanti impositis, ac aliis etiam incognitis vel maxime exquisitis rationibus, ita ut reipsa abortus inde sequutus fuerit."*

Hic quaeri potest, quid esset sentiendum si abortus sequutus quidem fuerit; sed ex alia accidentali causa, non vero ex causis studiose adhibitis, incurrerentne *procurantes* in hanc censuram?

Respond. Non videntur in hanc censuran incurrere, si tamen satis constaret vel media studiose adhibita fuisse inefficacia, vel constaret, effectum adscribendum esse causae accidentali. Articulum praesentem aperte quoque declarant relata verba Sixtinae Constitutionis, *ita ut abortus reipsa secutus fuerit;* qua e verba coniun-

guntur cum mediis studiose adhibitis, tamquam effectus cum sua causa efficiente.

Sixtus V in indicata Constitutione, ea iustitiae severitate, qua in crimina erat incensus, omnibus quibus poterat poenis procurantes abortum foetus animati vel inanimati mulctavit, atque etiam procurantes sterilitatem: sed postea eam Constitutionem Gregorius XIV magna ex parte mitigavit per Constitutionem, *Sedes Apostolica*, editam anno 1591, atque ceterae poenae canonicae inflictae per Sixtinam Constitutionem videntur iam redactae ad ius commune; idest, quod si abortus fuerit animatus, qui fuerint causae abortus poenis mulctantur quibus in iure mulctantur homicidae voluntarii. Adverte tamen eiusmodi poenas et ceteras eiusdem generis per ss. canones inflictas, ut privatio Beneficiorum ipso facto vel privilegiorum clericalium aliorumque similium, generatim exsecutioni mandari non solere, nisi per sententiam Iudicis *declaratoriam;* id ex aequitate canonica est inductum.

(**30**) Hic Articulus vix expositione indiget: placet tamen nonnulla documenta ad eruditionem referre, quae, licet in Decretalibus contineantur, paucis tamen sunt cognita. Innocentius III in *cap. 4 de Crimine Falsi* ad evitandum quoque periculum, id temporis certo non infrequens, ne Litterae Apostolicae falsarentur haec constituit: " Statuimus et sub excommunicationis poena et suspensionis Ordinis et Beneficii districtius inhibemus, ne quis apud Sedem Apostolicam litteras nostras nisi a nobis vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tantae auctoritatis exstiterit, ut ipsam deceat per nuntium litteras nostras recipere, nuntium ad Cancellariam nostram vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem litteras Apostolicas iuxta formam praescriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor exstiterit, si laicus fuerit excommunicationi

subiaceat, si Clericus officii et Beneficii suspensione damnetur.

"Adiicientes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas paroecias faciatis frequentius innovari, quod si quis falsas litteras se habere cognoscit, intra viginti dies litteras illas aut destruat aut resignet, si poenam excommunicationis voluerit evadere, quam (nisi forsan in mortis articulo) sine speciali mandato nostro a quoquam nolumus relaxari, nec etiam si praesumpta fuerit contra hoc absolutio, quicquam habeat firmitatis."

Atque in *cap. 7 eod. tit.*, postquam gravissimas censuras et canonicas poenas in falsarios intulerit, sic sanxit de his qui falsis litteris Apostolicis utantur: "*Qui vero sub nomine nostro litteris falsis utuntur; si Clerici fuerint, officiis et Beneficiis ecclesiasticis spolientur; si laici tamdiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter, ita tamen ut in istis et in illis malitia gravius quam negligentia puniatur.*"

Idem Pontifex varia indicia dedit, ex quibus argui posset litterarum Apostolicarum falsitas: sic ex. gr. in *cap. 6 eod. tit.* ad Episcopum Antimacensem argute pro suo more rescripsit: "Nos vero litteras, quae tibi sub nostro nomine praesentatae fuerunt, diligentius intuentes, in eis, tam in continentia quam in dictamine deprehendimus falsitatem: atque in hoc fuimus admirati, quia tu tales litteras a nobis credideras emanasse, quum scire debeas, Apostolicam Sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere, ut Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos, *fratres*, ceteros autem Reges, Principes vel alias cuiuscumque ordinis, *filios* in nostras litteras appellemus. Et quum uni tantum personae nostrae litterae diriguntur, numquam ei loquimur in plurali, ut *vos*, sive *vester* et his similia in ipsis litteris apponamus. In falsis autem litteris tibi praesentatis in salutatione *dilectus in Christo filius* vocabaris, quum in litteris, quas

aliquando tibi transmisimus, te videre potueris a nobis *fratrem venerabilem* appellatum. Propter quod sic litteras Apostolicas studeas intueri, tam in bulla, filo et charta, quam in stylo, quod veras pro falsis vel falsas pro veris litteris modo aliquo non admittas."

Et in *cap. 9 eod. tit.* sic rescripsit: "Verum litteras ipsas, quae redargutae fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum vel suspicionis invenimus, *nisi paucarum litterarum rasuras*, quae nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt....." Ex quo capite interpretes ss. canonum arguunt, propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

(31) Eiusmodi censura restringitur ad *Mandantes et cogentes tradi....* quando agitur de sepeliendis *haereticis notoriis* (idem repete de Apostatis notoriis a christiana fide qui eodem censu habentur) aut de *excommunicatis nominatim*, vel de *interdictis nominatim.*

Antea eiusmodi censura ad multos extendebatur iuxta *cap. 2 de Haereticis in 6º*, in quo Alexander IV haec constituit: "*Quicumque haereticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter praesumpserint ecclesiasticae tradere sepulturae, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiae se noverint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur nisi propriis manibus publice extumulent et proiiciant eiusmodi corpora damnatorum; et locus ille perpetua careat sepultura.*"

Inde vero Clemens V in concilio Viennensi, prout legitur in *Clement. cap. 1 de Sepulturis*, haec constituit: "*Eos, qui propriae temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clavium ecclesiae in coemeteriis interdicti tempore in casibus non concessis a iure, vel excommunicatos publice aut nominatim interdictos vel usurarios manifestos scienter sepelire praesumant, decernimus ipso facto excommunicationis sen-*

tentiae subiacere, a qua nullatenus absolvantur nisi prius ad arbitrium dioecesani Episcopi eis, quibus per praemissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa praemissa exemptionis vel quovis alio privilegio, sub quacumque forma verborum concesso, aliqualiter suffragante."

Interpretes ss. canonum sub hac censura comprehendebant tum aperientes terram, in sepulturam mittentes, ipsam mandantes aut concedentes vel procurantes, tum etiam cooperantes, associantes seu crucem portantes et luminaria deferentes; quia omnes isti participabant in crimine criminoso subiecto excommunicationi. Vid. infra adnot. 50 §. *Nota praeterea.*

(32) Heic quaeri potest 1º a quo die, mensis ad denunciandum utilis, quin excommunicatio incurratur, computandus est?

2º Si elabatur mensis ad denunciandum utilis atque ob negligentiam vel culpam persona sollicitata in excommunicationem inciderit, poterit ne a Confessario absolvi ab excommunicatione contracta?

Respond. Ad primum: mensis utilis ad denunciandum incipit a certa notitia huius obligationis et simul a certa notitia temporis utilis praescripti ad denunciandum: duplex est enim praescripta obligatio tum ad denunciandum, tum ad denunciandum infra mensem, ideoque persona sollicitata, quae cognosceret tantum denunciandi obligationem sub poena excommunicationis faciendam, non vero sciret se infra mensem ad id teneri, elapso mense in excommunicationem illico non incideret: dixi *illico* non incideret, namque in excommunicationem posset incidere si cognita dicta obligatione sub dicta excommunicationis poena satisfacere adhuc negligeret, quum gravis et urgens obligatio iam neglecta videatur, si ultra mensem culpabiliter protrahatur. Pariter neque ad denunciationem teneretur, si certo non sciret se ad denunciandum teneri. Confessarius, qui noverit poeni-

tentem fuisse ab alio sollicitatam iuxta dictos casus, sive ipsa sollicitationi consenserit, sive non consenserit, tenetur eandem de sua obligatione monere; atque ab eo die incipit mensis ad denunciandum utilis.

Ad secundum respondendum est, posse a Confessario absolvi, si poenitens promittat, se quam primum denunciaturam; non enim in hoc Articulo habetur illa clausula, *donec non denunciaverint*, quae habetur in Articulo IV *de excomm. R. Pontifici reservat.*

Quomodo autem sese gerere debeat Confessarius ad coadiuvandum, instruendum poenitentem ad denunciandum, satis explicatur in *Instructione* data die 20 Februarii 1867 ad omnes locorum Ordinarios per S. C. S. Inquisitionis in qua haec ad rem continentur.

"1. Personae sive mares sive feminae quaecumque illae sint, ad turpia sollicitatae in Confessione vel occasione aut praetextu Confessionis, quemadmodum enucleate in memorata Constitutione praecipitur, rem ad Sanctam Sedem vel ad loci Ordinarium deferre debent.

"2. Denunciare oportet quemcumque Sacerdotem etiam iurisdictione carentem, sollicitantem in Confessione vel etiam poenitentis, sollicitationi consentientem quamvis statim dissentientem de turpi materia loqui, illius complementum ad aliud tempus differentem et non praebentem absolutionem poenitenti.

"3. Huius denunciationes a nemine absque culpa lethali omitti possunt. Qua de re poenitentes debent admoneri, neque ab iis admonendis instruendisque eorum bona fides excusat.

"4. Sacerdotes ad sacras audiendas Confessiones constituti, qui de hac obligatione poenitentes suos non admonent, debent puniri.

"5. Poenitentes admoniti et omnino renuentes nequeunt absolvi: qui vero ob iustam causam denunciationem differre debent, eamque quo citius poterunt faciendam spondent serioque promittunt, possunt absolvi.

"6. Denunciationes anonymae contra sollicitantes ad turpia nullam vim habent: denunciationes enim fieri debent in iudicio, nempe coram Episcopo eiusve delegato cum interventu ecclesiastici viri, qui notarii partes teneat, et cum iuramento et cum expressione et subscriptione sui nominis, nec sufficit si fiat per apochas vel per litteras sine nomine et cognomine auctoris. Ceterum prohibetur, ne in recipiendis denunciationibus praeter iudicem et notarium, virum utrumque ecclesiasticum, speciali et scripto exarata Episcopi deputatione munitum, testes intersint. Cavendum quoque, ne ex denunciantibus quaeratur, num sollicitationi consenserint: et convenientissimum foret, si de huiusmodi consensu, quantumvis sponte manifestato, nihil notetur in tabulis.

"7. Denunciationis onus est personale et ab ipsa persona sollicitata adimplendum. Verum si gravissimis difficultatibus impediatur, quominus hoc perficere ipsa possit, tunc vel per se vel per epistolam, vel per aliam personam sibi benevisam suum adeat Ordinarium vel Sanctam Sedem per sacram Poenitentiariam; vel etiam per hanc supremam Inquisitionem, expositis omnibus circumstantiis, et deinde se gerat iuxta Instructionem quam erit acceptura. Si vero necessitas urgeat, se gerat iuxta consilia et monita sui Confessarii. Ast si nullo impedimento detenta denunciationem omnino renuat, in hoc casu aliisque supra memoratis laudandus est Confessarius, qui operam suam poenitenti non denegaverit et vel Ordinarium vel Sanctam Sedem pro opportunis providentiis consuluerit, suppresso tamen poenitentis nomine. Formulas autem hisce in casibus adhibendas tradunt probati auctores, quos inter Pignatelli *t. 1 Consult. 104.* Carena, Albitius."

(**33**) Hic quaeri potest, quinam libri veniant sub nomine librorum de rebus sacris tractantium?

Resp. Nomine librorum de rebus sacris tractantium

illi intelligendi sunt, quos Tridentina synodus *in sess. IV de editione et usu sacrorum librorum* intellexit: intellexit autem libros sacrae scripturae et eorundem librorum adnotationes et expositiones.

Tridentina Synodus Decretum illud emisit postquam Decretum dogmaticum edidit de canonicis scripturis, quo, sapientia summa, iuxta Ecclesiae traditionem determinavit canonem librorum divinitus inspiratorum: atque praeterea postquam determinavit ex omnibus latinis editionibus sacrae scripturae quae id temporis circumferebantur, vulgatam editionem pro authentica habendam esse: ne autem haec Decreta perverterentur districte prohibuit, ne ederentur libri de rebus sacris tractantes sine nomine auctoris. Decretum quod in Constitutione, *Apostolicae Sedis*, temperatum est ita se habebat.

"Sed et impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens (*sancta synodus*), qui iam sine modo (*aetate nostra dicendum, cum effraenata licentia*), hoc est, putantes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum, ipsos sacrae scripturae libros, et super illis adnotationes et expositiones quorumlibet indifferenter, saepe tacito, saepe etiam ementito praelo (*quod ostendit, id temporis non adeo fuisse effraenem impressorum procacitatem, ut aetate nostra*), et quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temere venales habent, decernit et statuit, ut posthac s. scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus vulgata editio quam emendatissime imprimatur, nullique liceat imprimere vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine Auctoris, neque illos in futurum vendere aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab Ordinario sub poena anathematis et pecuniae in canone Concilii novissimi Lateranensis apposita· Et si Regulares fuerint, ultra examinationem et probationem,

huiusmodi licentiam quoque a suis superioribus impetrare teneantur recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant et evulgant, nisi antea examinati probatique fuerint, eisdem poenis subiaceant quibus impressores. Et qui eos habuerint vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur." Quod Tridentinum Decretum quoad censuram nunc cohibitum est ad eos tantum, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii adprobatione imprimunt vel imprimi faciunt.

(34) Confer hoc caput Tridentini Concilii cum Articulo XI, quem superius vidimus, *pag. 19* atque deprehendes, *usurpantes et sequestrantes iurisdictionem, bona redditus ad personas ecclesiasticas ratione suarum ecclesiarum aut Beneficiorum*, ex hoc capite Tridentino fuisse submotos, ut sub prima excommunicationis classe comprehenderentur, quae reservata est *speciali modo* Romano Pontifici. Haec submotio ex Tridentino capite, seu subtractio praecipuorum usurpantium et sequestrantium bona et iurisdictionem undequaque ecclesiasticam, ut graviori censura mulctarentur, maxime efficit, ut verba Articuli XI tantum valeant pro nova censura, quantum exprimant, quemadmodum adnotavi n. (11). Sed quum in suo quoque vigore permaneat Tridentinum caput, quod eos quoque comprehendit, consequitur, ut si ex aliqua causa illi usurpantes vel sequestrantes evadere possent dictam censuram Articuli XI, tunc non facile effugerent censuram Tridentinam, quae est paullo mitior, quum reservata quidem sit Romano Pontifici, sed non *speciali modo.*

Item confer idem caput Tridentini Concilii cum Articulo XII, quem habes eadem pagina 19, atque deprehendes pariter, *invadentes*, *destruentes*, *detinentes per se vel per alios civitates, loca aut iura ad ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes*, *retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula*

praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes, fuisse subtractos e Tridentina censura, ut pariter graviori censura mulctarentur, quum in re maioris momenti usurpationem patrarent, eandemque censuram fuisse protensam ad omnes cooperatores.

Confer pariter Tridentinum Decretum cum Articulo III, quem habes *pag. 39*, atque deprehendes Articulum illum, qui excommunicatione nemini reservata plectit *alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico ad formam Extravagantis "Ambitiosae"* non esse comprehensum *per se* sub Decreto Tridentino; namque deprehendes in eo Articulo III agi de legitima administratione bonorum ecclesiasticorum; quae administratio, Episcopis, ceterisque ecclesiasticis vel legitimis personis iure commissa, non adeo protenditur, ut possint eadem bona aliqua ratione alienare, sine Beneplacito Apostolico, exceptis nonnullis tantum casibus. Quod si alienatio fieret sine Apostolico Beneplacito, quum non sit usurpatio proprie dicta, non comprehenditur sub dicto Tridentini capite.

Dixi Articulum III *per se* non esse comprehensum sub Tridentino Decreto; namque *per accidens* posset comprehendi; idest quando legitimi administratores bonorum ecclesiae, bona alienarent, ut eadem usurparent, puta ob tenuissimum pretium, quo alienarent, ut aliunde ipsi lucrum perciperent: hoc enim in casu titulo illegitimae alienationis tegeretur quoque usurpatio: eaque proinde alienatio comprehenderetur sub Tridentina censura huius capitis inflicta omnibus usurpatoribus ob quamvis usurpationem bonorum quorumcumque ecclesiasticorum *quacumque arte aut quocumque quaesito colore* factam.

Haec Tridentina dispositio adeo ampla est, ut omnia ecclesiastica bona, etiam *locorum piorum, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent*, comprehendat, omnesque personas, qui aliquo modo ec-

clesiastica bona usurpant, vel usurpata ab aliis sibi retineant, quodcumque fuerit medium per quod ea bona usurpata sibi devenerint, *etiam per suppositas personas clericorum vel laicorum*, idest, etiam quando eadem bona aliquis sibi retineat, quia derivaverint per medium clericorum vel laicorum, qui sint legitimi eorundem bonorum administratores, puta ex donatione ab eis facta.

Et non tantum comprehendit eos, qui bona, redditus, etc. aliqua ratione usurpaverint, vel impediverint, ne eadem bona et redditus ab eis, ad quos iure pertinent, percipiantur, sed etiam qui usurpaverint iurisdictiones ecclesiasticas ecclesiarum vel Beneficiorum etiam piorum locorum, puta usurpaverint potestatem eadem pia loca gubernandi, ordinandi contra leges in fundationibus praescriptas independenter a legitima ecclesiastica auctoritate. Idem est sive sint patroni sive non sint. Clerici praeterea, quamquam essent legitimi administratores, etiamsi bona et iurisdictiones sibi non usurparent, sed essent usurpationis fabricatores vel etiam si tantum suo consensu usurpationem coadiuvarent, iisdem poenis subiacent. *

Hic quaeri facile potest, utrum qui emant ecclesiastica bona usurpata ab usurpatoribus in hanc Tridentinam censuram incidant: ratio dubitandi est, quod in Tridentino capite hic casus non videtur consideratus; qui enim per aliquem contractum bona usurpata acquirat non videtur stricto sensu usurpator: e converso Tridentina dispositio videtur tantum loqui de eis, qui quovis praetextu et quaesito colore bona sibi usurpant, non

* Penes Auctores, scribentes de usurpatione rerum Ecclesiae, reperitur quaedam confusio circa modum intelligendi relationem, qua hae variae Constitutiones ad invicem se haberent. Modo autem, quum eiusmodi variae Constitutiones in una eademque lege insertae reperiantur, idest, in Constitutione, *Apostolicae Sedis*, relatio qua ad invicem se habeant, ea esse videtur, quam exposui.

vero per solutionem pretii bonorum venditorum. Eo magis quod quum de censura agatur verba dispositionis protendere non debeamus.

Resp. Puto comprehendi sub sententia Tridentinae dispositionis, quamquam fortasse non comprehendantur sub verbis dispositionis eiusdem. Sententia autem legis est, ut quaevis bonorum ecclesiasticorum usurpatio eadem censura plectatur: qui autem emit bona usurpata ab usurpatoribus, actione sua in usurpationem concurrit, se usurpatori associans per immediatum bonorum transitum: eademque proinde bona *in proprios usus convertit usurpando sub colore contractus;* quum noscat, usurpatorem neque dominum eorum esse, neque legitimum administratorem.

Quod vero censuram non debeamus protendere ultra verba dispositionis, videtur sophisma in praesenti casu; namque "*certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem,*" quae est alia Regula iuris *Reg. iur. 88. in 6º* Ceterum quando invocantur iuris Regulae prae oculis habendum est, non ius ex Regulis oriri, sed e converso Regulas ex iure oriri; ideoque eum praeseferre sensum ex iure ex quo desumptae sunt, et secundum ius intelligendas.

(**35**) Haec tamen censura in praesenti societatis statu per non usum, iam videtur in desuetudinem abiisse.

(**36**) Haec censura iam comprehensa est sub Articulo VI Constitutionis *de Excomm. R. Pontif. reserv. pag. 28:* ideoque convertitur in eam illic expressam.

(**37**) Eiusmodi censura in suo vigore manet, quamquam tempore Tridentini Concilii casus huiusmodi erant multo frequentiores, quam aetate nostra. Namque homines effraenati id temporis ad haec patranda crimina erant magis intenti, quum minus intenti essent ad ideas passionesque politicas.

(**38**) Pariter haec censura in dominos vel magistra-

tus inflicta, qui subditos cogerent, quominus libere matrimonium contraherent, in suo vigore permanet, quamquam minores admodum aetate nostra sint eiusmodi casus, qui frequentissimi erant Tridentini Concilii tempore.

(39) Casus in iure expressi ad hos reducuntur: in *cap. 18 de Convers. coniugatorum* Innocentius III ita legitur ad propositum eidem casum rescripsisse. "Significavit nobis A mulier, quod, quum ipsa F viro suo coram Decano Sancti Quiriaci, vice Archiepiscopi Senonensis in hac parte fungente, licentiam concesserit religionem intrandi; continentiae tamen voto eidem iuncto, et recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret, idem Decanus, post factam professionem a viro praedicto in monasterio in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit, ipsam debere religionem intrare, quamquam id primo non expressisset eidem, et hoc expresso, illi licentiam non dedisset. Quocirca mandamus quatenus si est ita, et est talis de qua suspicio haberi non possit, ipsam, votum continentiae observantem, intrare monasterium compelli non permittatis invitam." Ex quo capite Glossa sic arguit: "Ex eo enim quod dicit *de qua suspicio haberi non possit non debet compelli*, intelligo quod si sit suspecta, debet compelli religionem intrare ex quo promisit continentiam."

Item Gregorius IX *in cap. 19 eod. tit.* alterum consideravit casum, atque ita rescripsit: "Mulieres vero, quae, relicto maritali toro, lapsu carnis ceciderunt, si mariti earum a te diligenter commoniti eas ad frugem melioris vitae conversas noluerint recipere propter Deum, in claustris cum religiosis mulieribus studeas collocare, ut perpetuam poenitentiam ibi agant."

(40) Haec censura iam comprehensa est sub Articulo III quem habes *pag. 24*, ideoque in eam convertitur.

(41) Haec censura originem duxit ex Extravaganti, *Iniunctae nobis, de Electione c. 1 inter communes;* sic

enim inter cetera in ea sanxerat Bonifacius VIII. «Praesenti itaque perpetuo valitura Constitutione sancimus, ut Episcopi et alii Praelati superiores nec non Abbates, Priores et ceteri monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censeantur, qui apud dictam Sedem (*Apostolicam*) promoventur, aut confirmationis, consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias et monasteria absque dictae Sedis litteris huiusmodi, eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem, continentibus, accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non praesumant; nullique eos absque dictarum litterarum ostensione recipiant, aut pareant vel intendant. Quod si forsan contra praesumptum fuerit, quod per Episcopos, Praelatos, Abbates, Priores et alios monasteriorum regimina exercentes praedictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur; nec quicquam interim iidem Episcopi vel Praelati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum proventibus percipiant earundem. *Capitula vero et conventus ecclesiarum et monasteriorum ipsorum et alii quicumque, ipsos absque huiusmodi dictae Sedis litteris recipientes vel obedientes eisdem, tamdiu sint a Beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc eiusdem Sedis gratiam meruerint obtinere.* Similiter quoque Episcopi, Praelati, Abbates, Priores et alii monasteriorum regimina exercentes praedicti, solito fidelitatis et obedientiae iuramento non praestito. Illi etiam Pontifices, quos apud praedictam Sedem pallium continget recipere, absque litteris traditionis ipsius pallii nequaquam ab eadem discedant; discedentes vero (quousque huiusmodi iuramentum praestiterint, et litteras obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarum et monasteriorum proventibus percipiant, et quicquid interim per eos (ut de aliis praedicitur) actum fuerit, viribus non subsistat. "

(42) Gregorius IX in *cap. Si quis 45, de Simonia*, haec statuit: "*Si quis ordinaverit seu ad ordinem praesentaverit aliquem, promissionem vel iuramentum ab illo recipiens, quod super provisione sua non inquietet eundem, ordinator a collatione, Praesentator vero ab exsecutione ordinum per triennium, et ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerint noverint se suspensos.*"

Eiusmodi iuris dispositio, uti patet, ex parte tantum est innovata: incurrunt enim hanc suspensionem solum ordinantes.

Haec dispositio reperitur in Decretalibus sub titulo *de Simonia*, quia propositus casus simoniam redolet. Neque huic iuris dispositioni derogaverat Tridentina synodus, quae immo hac in re veteres canones innovavit.

Namque Tridentina synodus de titulo s. ordinationis plura disponens in *cap. 2 sess. 21 de Refor.* his verbis caput hoc clausit: *antiquorum canonum poenas super his innovando:* ideoque dispositio Gregorii IX de qua loquor, renovata censenda erat quamquam etiam ob speciem simoniae esset inflicta.

Abs re hic non erit, indicare quandam dubitationem ortam post Tridentinam Synodum super illis verbis: *antiquorum canonum poenas super his innovando.* Nonnullae erant poenae antiqui iuris, relatae in Decreto Gratiani *can. Neminem, et can. Sanctorum dist. 70*, quibus canonibus infligebatur perpetua privatio exsecutionis ordinis in eos, qui sine titulo ordinabantur, idque in iniuriam ordinantis sine titulo: sed aliae poenae erant minus antiquae, quae derogaverant illis antiquissimis, et sunt illae quae leguntur in Decretalibus, *capitibus, 2, 4, 16, et 23 de Praebendis,* et *cap. 37 eod. tit. in 6º* quae quidem poenae non plectunt ordinatos, sed ordinantes et sine censura: namque his capitibus hoc prin-

cipium dumtaxat continetur: ordinans sine titulo clericos in sacris ordinibus tenetur eisdem subministrare congrua alimenta donec per ipsum ordinantem vel per alium consultum non fuerit titulo s. ordinationis:

S. Congregatio authentica Concilii Tridentini interpres in dubii solutione, iuxta ea quae tradit Fagnanus in *cap. Cum secundum, de Praebendis n. 63 et seq.*, hanc tenuit viam, ut non intelligeretur renovata poena antiquissima, propterea quod eidem poenae iam esset derogatum per subsequentes canones, quando tamen ageretur de ordinato sine titulo non interveniente fraude: quod si fraus interveniret, puta ob confictum falsumque titulum, quo ordinatus decipiat Episcopum, tunc sustinet Fagnanus locum habere vetustissimam poenam in sic ordinatum.

Successit Constitutio Sixti V, *Sanctum et salutare*, edita die 5 Ianuarii 1589, qua Pontifex ille praeter alias poenas suspendit tam ordinantem, quam ordinatum nulla distinctione facta, nisi iustus error vel probabilis facti ignorantia Episcopum excusaret. Quam Constitutionem tamen ad terminos communis iuris et Constitutionis Pii II, *Cum ex sacrorum*, editae die 17 Novembris 1461, reduxit postea Clemens VIII in Constit. *Romanum Pontificem*, edita die 28 Februar. 1596. Ita res manserat ut prius.

Denique Urbanus VIII in Constit. *Secretis*, edita die 11 Decembris 1624 inter cetera perpetuo eos suspendit *qui cum falsis vel fictis aut fiduciariis patrimonii titulis scienter se ad ordines promoveri fecerint.* Quod est id, quod docuerat cum aliis Fagnanus, quodque iam confirmaverat S. Congregatio Concilii die 27 Novembris 1610 ut refert Bened. XIV *Institut. eccles. 26, n. 16.*

Hic facile quaeritur, quid hodie sentiendum post Constit. *Apostolicae Sedis*, de iis clericis saecularibus, qui fortasse conficto titulo ordinari se fecerint?

Resp. Puto nulla censura irretitos esse, tum quod suspensio ab Urbano VIII inflicta cessavit, tum quod Tridentina expressio, *antiquorum canonum poenas super his innovando*, de qua, ut exposui, iampridem dubitatum est, videtur quoque cessasse, quum Constitutio, *Apostolicae Sedis*, renovans Tridentinas censuras, non videatur renovasse censuras Tridentinas indirecte inflictas de qua re infra loquar in Appendice.

(43) Iuxta ss. canones de sacra ordinatione ille est diciturque non subditus causa ordinationis alicui Episcopo, qui non sit ei subditus ratione originis aut ratione domicilii aut ratione familiaritatis aut ratione Beneficii; namque quisquis, si aliquo ex his quatuor titulis gaudeat, iam dicitur Episcopo subditus causa recipiendae ordinationis. Ex his quatuor titulis duo sunt quae possunt facile pendere a voluntate Episcopi ordinantis cuiusmodi est titulus familiaritatis, praesertim vero titulus Beneficii: si itaque qui ordinandus est Beneficium obtineat extra suam dioecesim, quod redditus sufficientes praebeat iuxta eius dioecesis leges in qua Beneficium exstat, quibus ceteri ordinari possint, non est dubium, eum qui tale Beneficium possideat, ab Episcopo eius dioecesis posse ordinari sine litteris dimissorialibus sui Episcopi, qui solet esse Episcopus domicilii.

Sed quaeritur: si Beneficium non sit sufficiens ob tenues redditus ad constituendum ordinationis titulum iuxta leges vel consuetudinem dioecesis in qua Beneficium exstat, poteritne suppleri per patrimonium ordinandi?

Resp. Non potest suppleri per patrimonium; et si Episcopus ordinaret eiusmodi Beneficiarium cum supplemento patrimonii, sine litteris dimissorialibus eius Episcopi, ordinaret alienum subditum et in suspensionem incideret ipso iure in hoc Articulo declaratam: ordinaret enim *alienum subditum sub praetextu Beneficii iam collati, sed minime sufficientis.*

Namque hac in re quoad dispositiones canonicas sacrae ordinationis in vigore manet celebris Constitutio Clementis XII, *Speculatores*, edita die 4 Novembris 1694, quae explicavit uberius atque determinavit Tridentinas dispositiones de s. ordinatione. Ita autem Pontifex ille constituit: "Licet vero Clericus ratione cuiusvis Beneficii in aliena dioecesi obtenti subiici dicatur iurisdictioni illius Episcopi in cuius dioecesi Beneficium situm est, eam tamen de cetero hac in re inconcusse servari volumus regulam, ut nemo eiusmodi subiectionem ad effectum suscipiendi ordines acquirere censeatur, nisi Beneficium praedictum eius sit redditus, ut ad congruam vitae sustentationem, sive iuxta taxam synodalem, sive, ea deficiente, iuxta morem regionis, pro promovendis ad sacros ordines, detractis oneribus, per se sufficiat, illudque ab ordinando pacifice possideatur, *sublata quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus eiusdem Beneficii cum adiectione patrimonii etiam pinguis, quod ipse ordinandus in eadem seu alia quavis dioecesi obtineret.*"

Item quaeri potest, utrum Episcopus in eandem suspensionem incurrat, si collato alieno subdito Beneficio sufficienti eundem ordinet, quin habeat litteras *testimoniales* alterius Episcopi vel aliorum ordinariorum quibus ordinandus quoque subsit ex aliis titulis.

Resp. In suspensionem incurreret, si violata maneret regula, quae in secunda parte Articuli exprimitur per verba: *vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit.* Si enim haec regula violata non maneret, puta, quia Episcopus conferat Beneficium alieno clerico (conferri enim Beneficia non possunt nisi illis, qui iam saltem prima tonsura sint initiati), qui a prima iuventute in suo seminario degerit, non videtur in censuram incurrere. Attamen eiusmodi Episcopus, quamquam in censuram non incurrit, violaret eccle-

siasticam legem in Constit. *Speculatores* expressam his verbis: "*Clericum, qui legitime iam a proprio Episcopo ad eandem clericalem tonsuram seu etiam ad minores ordines promotus fuerit, non posse ab alio Episcopo ratione ac titulo cuiuscumque Beneficii in illius dioecesi obtenti ad ulteriores ordines promoveri, nisi ante eorundem susceptionem testimoniales litteras proprii Episcopi tam originis quam domicilii, super suis natalibus, aetate, moribus et vita sibi concedi obtinuerit, easque Episcopo ordinanti in actis illius Curiae conservandas exhibuerit.*"

Item quaeri potest, quomodo conciliatur cum hac parte huius Articuli III, dispositio Tridentina *sess. 23 c. 8 de Ref.* quae ita se habet: "*Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores, Ordinarii sui testimonio, commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum et ordinatus a susceptorum ordinum exsecutione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*"

Resp. Nulla datur oppositio inter hanc Tridentinam dispositionem et Articulum III Constitutionis de quo agimus. Namque dispositio Tridentina videtur respicere peculiarem casum de eo, qui petat promoveri ab alio, qui non sit Episcopus proprius neque ratione originis vel domicilii neque Beneficii vel familiaritatis; item respicit casum eius, qui forte obtinuerit aliquod Apostolicum rescriptum, vi cuius posset ordinari ab alio Episcopo; itemque casum respicit de Episcopo, qui vi alicuius privilegii ordinare posset quemlibet ad se accedentem, iuxta id quod legitur in *sess. 14 c. 2 de Ref.* Hisce enim in casibus tum Episcopus, qui ordinaret subditum alienum sine dictis litteris testimonialibus,

tum ipse Ordinatus in eam Tridentinam censuram incideret.

(44) Quaeri potest, qua ratione aestimandum sit tempus commorationis alibi factae ut Ordinarius sub hac poena teneatur exquirere litteras *testimoniales* dandas ab aliis locorum Ordinariis?

Resp. Norma ad aestimandum commorationis tempus alibi factae, est ea quae in ipso Articulo indicatur per verba: *ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit.* In qua re tamen est animadvertendum, sermonem non esse de philosophica possibilitate (canonicum enim impedimentum potest contrahi per brevissimum morae spatium); sed de possibilitate iuridica, quae iuxta locorum et personarum circumstantias frequentius executioni mandatur. Lex enim respicit ad id quod frequentius accidit, et non ad ea quae raro contingunt, *l. Non ad ea, ff. de Legibus.* Si tamen hac in re quaeratur aliqua regula, tutissime posset aptari illa, quae viget de litteris testimonialibus de *statu libero* pro matrimonio contrahendo ab illis exhibendis, qui commorati fuerint tantum temporis in variis locis, ut documentum liberi status existimetur necessarium.

Animadverti quoque potest, non omnia canonica impedimenta s. ordinationis esse eiusdem indolis: alia enim sunt quae contrahi possunt in loco originis vel domicilii, alia quae contrahi possunt in quovis commorationis loco, ut patet ex sequenti elencho, quem ex Monacelli (*Formularium legale practicum de Collat. ordinum form. 1*) exscribo.

PROMOVERI NON POSSUNT

Non baptizati, *cap. Veniens de Presbyt. non baptiz.*
Illegitimi, *can. Presbyter 56 dist.*
Minores natu, *can. Qui in aliquo 51 dist.*
Non confirmati, *Conc. Trid. sess. 23 c. 4 de Refor.*

Neophyti, *dicto c. Qui in aliquo, can. Quoniam 48 dist.*

Uxorati, *Extravag. Ioannis XXII, Antiquae.*

Bigami, *can. Si quis 33 dist. et tot. tit. de big. non ordinandis.*

Criminosi, *can. Laici dist. 33; Concil. Trid. sess. 14 c. 7 de Refor.*

Infames, *can. Infames 6 q. 1.*

Publicis rationibus impliciti, *can. Legem, 53 dist.*

Servi, *c. De servorum, de serv. non ord.*

Ennuchi, *can. Si quis, 55 dist.*

Corpore vitiati, *can. Illitteratos, 36 dist.*

Insigniter deformes, *can. fin. 51 dist.*

Amentes et furiosi, *dicto c. Qui in aliquo.*

Energumeni, *can. Communiter 33 dist.*

Peregrini et ignoti, *dicto c. Qui in aliquo.*

Ebrietati et gulae dediti *cap. 23 de vita et honest. cleric.*

Usurarii manifesti, *c. Episcopus 47 dist.*

Rudes et ignari, *Concil. Trid. sess. 23 per tot.*

Irregulares, *c. Saepe de temp. ord. in 6.°*

Suspensi.

Interdicti.

Excommunicati.

Morbo comitiali laborantes.

Lanii, Cauponae, Mimi, Histriones.

Qui saeva exercuit, vel denunciavit secuta poena vel mutilatione, *can. Communiter, can. Clerici, dist. 33, cap. unic. de vita et honest. Cleric. in 6°, Clem. 1 eod. tit., can. His quibus 23 quaest. 8, cap. Sententia sanguinis, Ne clericor. vel Monachor., cap. Ex litteris, de Excess. praelat.*

(45) Concilium Tridentinum in *sess. 21 c. 2 de Ref.* agens de titulo s. ordinationis pro saeculari Clero, nihil de Regularibus disposuit: eiusmodi enim rem reliquit iuxta primaevam consuetudinem, secundum quam Re-

gularibus titulus erat ipsa religiosa professio, qua perpetuo Regulari Ordini mancipantur, et ex quo ali debent. Post Tridentinum Concilium S. Pius V, ad removendos abusus eorum, qui se iactabant Religiosos et Regulares quamvis non emisissent professionem in aliqua adprobata Religione, statuit, ut etiam Regulares non professi non promoverentur ad sacros ordines nisi ad titulum Beneficii vel Patrimonii vel Pensionis et non aliter, sub poena suspensionis. Ita autem sanxit in Constitutione *Romanus Pontifex*, edita die 15 Octobris 1568.

"§ 2. Cum autem nulla in huiusmodi Decreto (*Concilii Trid. sess. 21 c. 2 de Ref.*) religiosorum Clericorum mentio facta fuerit, ac propterea nonnulli, uti moleste accepimus, certorum Ordinum religiosi seu Canonici vel Clerici intra claustra monasteriorum seu domorum more Regularium, in communi viventes, qui numquam, seu nonnisi ad certum tempus professionem emittunt et ex claustro exire vel dimitti, ad saeculum redire libere et licite possunt, Religionis praetextu, titulo sufficientis Beneficii, nec iuxta Decreti tenorem ad sacros ordines se promoveri praetendant, et a nonnullis Episcopis passim promoveantur, atque inde plerumque illud inconveniens eveniat, ut sic promoti et e claustro exeuntes et per saeculum vagantes vel mendicare vel sordidum quaestum exercere, non sine ipsorum dedecore ac ordinis vilipendio et quamplurimorum Christifidelium scandalo cogantur.

"§ 3. Nos igitur, qui singulorum Dei ministrorum honorem et decus, quantum in nobis est, sinceris exoptamus affectibus, motu proprio et ex certa nostra scientia, deque Apostolicae potestatis plenitudine, hac perpetuo valitura sanctione *Decretum praedictum de Clericis saecularibus loquens, ad omnes et singulos etiam cuiuscumque Ordinis Clericos religiosos sive saeculares, more religiosorum viventes in communi, non pro-*

fessos, harum serie extendimus et ampliamus, ac Religiosis et aliis praedictis non professis, ut ad sacros ordines promoveri; nec non omnibus et singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis et Episcopis, gratiam et communionem Sedis Apostolicae habentibus, ut ordines ipsos huiusmodi religiosis personis impendere nisi observata forma dicti Decreti, nos virtute sanctae obedientiae et sub indignationis nostrae poena, intercidimus et prohibemus, *ac contrafacientes per annum a praestatione talium ordinum ipso iure suspendimus.*

"§ 4. Statuentes et decernentes promotiones quarumlibet religiosarum personarum praedictarum ad ordines huiusmodi contra ipsius Decreti Concilii Tridentini formam, etiam cuiusvis licentiae.... concessae praetextu, factas, exsecutione praedictorum ordinum omnino carere nullasque prorsus et irritas exsistere, sic promotas personas in altaris ministerio ministrare non posse, etc."

Haec secunda sanctio, qua Pontifex renovavit veteres canones *Neminem 1* et *Sanctorum 2 dist. 7* de quibus mentionem feci in nota 42 in superiorem Articulum II, per Constitutionem *Apostolicae Sedis* cessat.

(46) Haec Articuli verba deprompta sunt ex Decretis S. Congregationis Concilii editis sub Urbano VIII die 21 Septembris 1624; ea inserta exstant Bullario romano. In paragrapho 10 horum Decretorum haec leguntur: "*Item* (S. Congregatio statuit) *ut eiecti, extra religionem degentes, sint perpetuo suspensi ab exercitio ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi aut moderandi.*"

Praeterea in §. 6 eorundem Decretorum S. Congregatio statuerat ordinem iudicialem servandum ad expellendos Regulares; qui expelli non possunt nisi sint incorrigibiles. Atque in §. 11 renovavit Constitutionem Gregorii IX *in cap. fin. de Regularibus,* in qua refertur constitutio Concilii Lateranensis sub Innocen-

tio III. Haec Constitutio Gregorii IX ita se habet: "Ne Religiosi vagandi occasionem habentes, salutis propriae detrimentum incurrant, et sanguis eorum de Praelatorum manibus requiratur, statuimus, ut praesidentes Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii generalis, *seu Patres Abbates, seu Priores, fugitivos suos et eiectos de Ordine suo, requirant sollicite annuatim. Quod si in monasteriis suis recipi possunt secundum Ordinem regularem Abbates seu Priores eorum, monitione praevia, per censuram ecclesiasticam compellantur ad receptionem ipsorum, salva ordinis disciplina. Quod si hoc regularis Ordo non patitur, auctoritate nostra provideant, ut apud ea monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis religiosis domibus eiusdem Ordinis ad agendam ibi poenitentiam, talibus vitae neccesaria ministrentur. Si vero huiusmodi fugitivos vel eiectos inobedientes invenerint, eos excommunicent et tamdiu faciant ab ecclesiarum Praelatis excommunicatos publice denunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.*"

Haec Decretalis his verbis fuit innovata in dicto §. 11 Decretorum S. Congregationis. "*Ac postremo censuit* (S. Congregatio) *esse innovandam et suae Beatitudinis auctoritate innovat Constitutionem fel. rec. Gregorii IX relatam in c. fin. de Reg., ac praeterea declarat eam Constitutionem in iis quoque vindicare sibi locum servandamque esse, qui iuste, definitive, ac iuris ordine servato expulsi fuerint; dammodo tamen in expulsis huiusmodi subsit spes evidens emendationis ex litteris saltem testimonialibus Ordinarii, cuius conscientiam in litteris concedendis S. Congregatio serio oneravit.*"

Hic quaeri potest, utrum illi, qui iniuste eiiciantur e Religione in hanc perpetuam suspensionem incurrant.

Resp. videntur incurrere. Ratio est quod in hoc Articulo non fit distinctio inter iustam vel iniustam eie-

ctionem, sed tantum limitatio adiicitur, per verba *extra religionem degentes:* proindeque qui eiecti sunt et extra Religionem degunt, sive iuste sive iniuste fuerint eiecti, quousque extra religionem degunt, sive extra suam quam professi sunt, sive extra aliam in quam possint canonice transire, suspensi manent ab exercitio ordinum.

Qui autem putent, se iniuste extra religionem eiici, habent iuris remedia per recursum ad S. Sedem, a qua tamen neque audiuntur si extra religionem degant iuxta *c. 19 Concil. Trident. sess. 25 de Regul.* nisi forte prius obtineant facultatem reclamandi extra religionem degentes.

Si quaeras, quaenam sit canonica ratio, cui hic Articulus V innitatur, haec esse videtur. Qui a sua Religione eiicitur, eo ipso caret titulo suae ordinationis, immo et ecclesia, cui sit adscriptus, et simul obligatione gravissima obstringitur faciendi satis votis solemnibus per Religiosam professionem Deo nuncupatis; ideoque non aliud superest remedium, nisi ut ad suam redeat religionem si forte in aliam non transeat, vel nisi forte valeat obtinere a S. Sede saecularizationis indultum, quo, substantia votorum incolumi manente, possit reperire benevolum Episcopum, qui eum recipere velit.

Quaeri item potest, utrum sub eadem Articuli V censura comprehendantur etiam Regulares fugitivi et apostatae a religione: videtur enim eadem ratio canonica militare, quae militat contra eiectos.

Resp. Non videntur comprehendi sub eodem Articulo fugitivi et apostatae: ratio est, quod in iure satis distinguuntur apostatae seu fugitivi ab eiectis: ideoque sub nomine eiectorum non intelliguntur apostatae seu fugitivi. Quod si eadem ratio canonica militet tam contra eiectos quam contra fugitivos quoadusque extra religionem degant, ideoque eadem poena possent iuste mulctari; nihilominus alia ratione consultum est apostatis et fugitivis. Quod constat ex ipsis citatis Decre-

tis S. Congregationis Concilii sub Urbano VIII editis: in his enim eiecti mulctantur dicta poena expressa in §. 10: de apostatis vero et fugitivis sic est dispositum in §. 4. "*Rursus statuit* (S. Congregatio) *ut fugitivi et apostatae, sive habitum regularem deferant, sive non, possint ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres coniici, superioribus regularibus consignari secundum regularia instituta puniendi; utque ipsi quoque superiores teneantur eos perquirere, ad religionem reducere, atque efficere, ut apprehendantur; salva tamen in omnibus facultate Ordinariis locorum attributa Decreto Concilii cap. 3 sess. 6.*" Praeterea apostatae a religione vel fugitivi nullo privilegio sui ordinis iuvantur, *Concil. Triden. sess. 25 c. 9 de Regul.* atque subiiciuntur aliis poenis iuxta peculiares singulorum Ordinum constitutiones statutis, in quibus communis fere dicitur esse excommunicatio ipso facto inflicta.

(47) In hoc Articulo plura determinantur, quae in veteribus canonibus sancita quidem fuerant, sed non undequaque determinata et circumscripta erant. Firmum quidem semper fuit, sacram ordinationem ab eiusmodi Episcopis collatam in se validam esse si iuxta substantialem catholicae Ecclesiae ritum fuerit peracta: sed quoniam ipsi omni iurisdictione ecclesiastica carent, eorum ordinationes irritae sunt appellatae iuxta veterem dicendi modum, quo significabatur, ordinatos ab eis nullo ordinis exercitio frui nullaque ecclesiastica dignitate potiri. Sic ex. gr. in *cap. 1 de Schismaticis* legitur Alexander III in Concilio Lateranensi constituisse, "*Ordinationes ab Octaviano et Guidone haeresiarchis factas et ab ordinatis ab eis irritas esse censemus, adiicientes, ut qui dignitates ecclesiasticas seu Beneficia per dictos schismaticos acceperint, careant impetratis.*" Item in *cap. 2 eod. tit.* Innocentius III ita respondit: "*Priorem, quem a schismatico asseris ordinatum ab officio poteris repellere incunctanter nisi legitime pro-*

baverit secum fuisse misericorditer dispensatum et ab ea persona, quae potestatem habuerit dispensandi." Duriora quoque sunt, quae a Sanctis Patribus tradita leguntur in Decreto Gratiani de ordinationibus factis ab excommunicatis et haereticis, *c. 1, 2, 3 causa 9 quaest. 1.*

In *cap. 2, de Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui* haec respondit Gregorius IX "*Cum Clericis qui ab excommunicato Episcopo ignoranter ordines receperunt per suos poterit Episcopos dispensari.*" Item in *cap. 1 eod. tit.* agitur de ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui et episcopali dignitati, qui proinde quum careat et iurisdictione et quavis extrinseca dignitate, ita respondit Alexander III: "*Sane si ab eodem srcros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, exsecutionem officii non habebit, ubi autem non scienter, poterit (nisi crassa et supina fuerit ignorantia) discretus Pontifex dispensare.*"

His canonici iuris capitibus innititur Articulus VI de quo agimus. Haec tamen iuris capita nonnullis difficultatibus erant obnoxia; namque quaestio oriebatur, utrum Episcopi excommunicati deberent esse denunciati ut ordinati ab eis in eas poenas incurrerent; utrum ordinati a suspenso Episcopo vel interdicto puniendi pari modo essent: utrum bona fide ordinati ab excommunicatis suspensi essent. Haec iam soluta reperiuntur in eodem Articulo. Suspensi itaque manent, qui *praesumpserunt*, idest, *scienter* receperunt Ordinem ab eis, a quibus recipi non debet, et haec suspensio est Romano Pontifici reservata. Sed quaeri potest, utrum reservata quoque sit R. Pontifici suspensio eorum, qui bona fide ordinem ab eis receperunt, ob verba Articuli: *qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.*

Resp. Non videtur reservata; ita ut verba indefinita

donec dispensetur, contineant clausulam *prout de iure.* In iure autem haec dispensatio non est reservata uti constat ex allegatis iuris capitibus.

Item quaeri potest, utrum in hoc Articulo differant eiusmodi rationes dicendi: *suspensio ab ordine*, et *suspensio ab exercitio ordinis.*

Resp. Differre puto, iuxta ea quae scripsit Thesaurus in doctissimo opere *de Poenis eccles. par. 2 verb. Ordo cap. 24*, his verbis: «Limita quod si promotus «ignoraverit totaliter vitium ordinantis, tunc *non est* «*proprie suspensus* neque irregularis, sed improprie, «quatenus ante dispensationem peccat ministrando in «susceptis.»

(43) Hic quaeri potest, quinam veniant nomine exterorum Clericorum?

Resp. Veniunt illi omnes clerici, qui non pertinent ad Romanam dioecesim neque pertinent ad sex dioeceses suburbicarias: de clericis enim suburbicariarum dioecesium peculiari ratione disponitur in altera parte Articuli.

Item quaero, an clerici exteri, qui completis Romae quatuor commorationis mensibus, obtentisque dimissoriis litteris a suo Ordinario ex Urbe discedant animo non redeundi Romam, possint ab alio Episcopo ordinari sine licentia Emi. Urbis Vicarii vel sine examine Romae subeundo, quin locum habeant huius Articuli censurae.

Resp. Videntur eiusmodi censurae locum non habere ob verba Articuli: *in Urbe commorantes ordinati ab alio:* quae verba significant commorationem perdurantem, et in eius perduratione ordinationem ab alio factam. Haec verba conveniunt cum edicto Emi. Urbis Vicarii ex iussu Clementis VIII edito die 24 Novembris 1608, qui primus hanc legem edixit, per verba "*Universis et singulis Clericis nunc et in futurum pro tempore in urbe commorantibus, et ad minores vel*

sacros etiam Presbyteratus ordines promoveri volentibus.... edicimus et praecipimus, ne de cetero extra eandem urbem.... promovere se faciant...." Eadem verba reperiuntur in alio Edicto ex mandato Alexandri VII die 15 Maii 1664.

Sed aliqua difficultas videtur oriri ex altero Edicto Emi. Urbis Vicarii edito ex mandato Benedicti XIV die 20 Martii 1743, in quo edicto, renovatis prioribus, leguntur haec verba: "*Universis et singulis Clericis, qui in hac alma Urbe ultra quatuor menses quacumque ex causa nunc et in futurum pro tempore commorati fuerint districte praecipimus et mandamus ne de cetero extra eandem Urbem etc.*" Atque in hoc Edicto adiecta quoque est poena interdicti in ordinantem ab usu pontificalium ad annum.

At vero inspecto integro huius Edicti tenore, verba illa *commorati fuerint,* non aliam vim habere videntur quam *commorantes ultra quatuor menses in Urbe, atque commoratione perdurante:* non enim in hoc Edicto agitur de primaeva lege quoad hoc caput declaranda, sed tantum de eadem lege exsecutioni mandanda quae negligebatur, addita nova sanctione. Attamen subintrare facile videtur dispositio Articuli III, suspensione plectens Episcopum proprium, qui ordinet suum subditum vel aliis ordinare committat, sine litteris testimonialibus Ordinarii eius loci, in quo Ordinandus tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit: commoratio enim in Urbe quatuor mensium et amplius, aestimatur quidem sufficiens ad canonicum impedimentum contrahendum: ideoque litterae *testimoniales* exquirendae sunt ab Emo. Urbis Vicario.

(**49**) Hoc interdictum quod respicit Communitates (singulares enim personae subiiciuntur excommunicationi Romano Pontifici speciali modo reservatae, de qua loquitur Articulus IV superius expositus *pag. 15*), depromptum est ex Bulla coenae.

(**50**) Hic Articulus ipsis fere verbis desumptus est ex *cap. 8 de Privilegiis in 6,* in quo Bonifacius VIII haec constituit: "Episcoporum et aliorum Praelatorum querelis frequentibus et querulosis clamoribus excitati praesenti Decreto duximus statuendum, ne aliqui saeculares aut regulares, quantumcumque exemptionis seu libertatis Sedis Apostolicae privilegiis communiti, cuiuscumque ordinis, religionis, status vel conditionis exsistant, *scienter celebrent vel faciant celebrari divina in civitatibus, castris, villis (nisi quatenus eius iure conceditur) seu locis aliis interdictis ab Ordinariis sive delegatis iudicibus, vel a iure: aut excommunicatos publice vel interdictos ad divina officia seu ecclesiastica sacramenta vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra praesumpserint (praeter alias poenas a iure statutas) ingressum ecclesiae sibi noverint interdictum; donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfecerint competenter.*"

Quamquam verba Articuli deprompta sunt ex hac Deeretali Bonifacii VIII, non est tamen existimandum, eiusmodi Articulum intelligendum undequaque esse, ut intellecta fuit Decretalis Bonifacii: namque Decretalis comprehendebat tantum exemptos ab auctoritate episcopali sive essent regulares sive saeculares, ne videlicet ratione exemptionis interdictum episcopale careret effectu in detrimentum ecclesiasticae disciplinae. Eademque Decretalis sartas tectasque reliquit ceteras poenas, per verba: *praeter alias poenas in iure statutas*, quae desunt in nostro Articulo. Ideoque illi, qui iam incurrant excommunicationis poenam R. Pontifici reservatam de qua sancit Articulus XVII, quem supra vidimus pag. 36, non videntur incurrere utramque poenam tum illam excommunicationis, tum hanc interdicti ab ingressu ecclesiae; quum poenae non sint multiplicandae pro eadem causa, nisi constet esse multiplicandas. Item *loca*

a iure interdicta post Constit. Martini V *Ad evitanda*, non censentur talia, nisi accedat declaratio; proindeque qui violaret loca a iure quidem interdicta, sed non declarata talia ab auctoritate ecclesiastica, non evaderet interdictus ab ingressu ecclesiae.

In hoc Articulo itaque per verba *nominatim excommunicatos*, intelliguntur excommunicati ab Episcopis vel aliis Ordinariis, qui iurisdictione et potestate polleant excommunicandi vel declarandi in foro externo excommunicatos: idemque Articulus II est pro hac parte parallelus cum dicto Articulo XVII, in quo excommunicationi Romano Pontifici reservatae subiiciuntur *Clerici scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in officiis recipientes:* quae verba, si conferantur cum verbis huius Articuli II, *scienter..... admittentes nominatim excommunicatos ad divina officia seu ecclesiastica sacramenta*, apparet aliquod discrimen adesse per verba: *Clerici sponte communicantes*, quae desunt in Articulo II. Unde quaero, utrum hoc verborum discrimen aliquem effectum diversum iudicat.

Resp. Puto non inducere: ratio est, quod non agitur in themate de diversa Constitutione vario tempore variisque de causis lata, sed de una eademque Constitutione, quae quantum fieri possit, armonice est intelligenda: ideoque quum ambo Articuli in eadem Constitutione reperiantur et propter eandem causam, idest ne cum excommunicatis denunciatis Clerici communicent in divinis, eodem sensu Articuli sunt accipiendi: eo magis quod discrimen reale iam adest in discrimine poenae. Quare Clerici omnes sive sint saeculares sive Regulares, qui sponte communicent in divinis cum excommunicato nominatim a Romano Pontifice excommunicationem ipsi reservatam incurrent; qui vero sponte communicent in divinis cum excommunicato ab aliis Ordinariis erunt interdicti ab ingressu ecclesiae. Articuli autem cum sint

paralleli, ad invicem sunt declarandi et, si opus sit, ad invicem supplendi.

Nota praeterea discrimen inter Articulum I, quem habes *pag. 37*, quo excommunicationi nemini reservatae subiiciuntur *mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos notorios aut nominatim excommunicatos vel interdictos*, et inter hunc Articulum II de quo agimus, per verba: *admittentes ad ecclesiasticam sepulturam nominatim excommunicatos:* alii enim sunt *mandantes et cogentes*, alii sunt *scienter admittentes:* nomine *admittentium* intelliguntur illi, qui possent non admittere: qui autem sint, qui possint non admittere, sunt Parochi, Rectores ecclesiarum seu coemeteriorum, vel alii, qui in singulis casibus melius dignoscentur. Poena autem interdicti ab ingressu ecclesiae lata est in *admittentes nominatim excommunicatos;* non autem in admittentes haereticos notorios vel nominatim interdictos: his tamen manet prohibita ecclesiastica sepultura iuxta ss. canones, neque admitti possunt, quamquam, qui eos admittant, censura non amplius plectuntur.

(51) De hac Tridentina censura vide quae adnotavi superius pag. 122.

(52) Tridentina Synodus non declaravit expresse, utrum ille, qui per saltum ordinaretur esset irregularis, vel suspensus: si ordinatus per saltum esset irregularis, hoc caput locum non haberet in praesenti recensione; namque irregularitas non est censura: sed quoniam usus determinavit, adstipulante ipso Tridentino Decreto, ordinatum per saltum esse ipso iure suspensum, ideo hoc caput recensendum inter Tridentinas censuras.

Auctores antiqui valde ancipites fuerunt in hac quaestione: alii putarunt recipientem ordines per saltum, idest, omisso aliquo inferiori superiorem recipientem, esse irregularem quoad omnes ordines: alii putarunt neque esse irregularem nec suspensum, sed suspendendum, interim autem esse impeditum, ita ut non possit licite in

receptis per saltum ministrare donec acciperet omissum: alii denique putarunt non esse irregularem sed suspensum ipso iure ab exercitio ordinis sic male suscepti tantum, nec posse ulterius promoveri nisi cum eo dispensaretur. Haec tertia sententia praevaluit, et hoc iure hactenus usi sumus. Cf. Thesaurum *de poenis eccles.* verbo *Ordo c. 13.*

Inspectis ss. canonibus, antiquitus ordinatio facta per saltum considerata videtur tamquam ordinatio facta contra consuetam regulam, quae nullam secumferret poenam, ut erui potest ex can. 14 (alias 11) Concilii Sardicensis, in quo Patres illi comprobarunt sententiam Osii Episcopi dicentis: "*Et hoc necessarium esse puto, ut cum omni scrupulositate ac diligentia examinetis, ut si quis dives vel scholasticus sive de publico dignus Episcopato videatur, hunc non ante ordinari quam Lectoris, Diaconi et Presbyteri compleverit ministerium, quo per singulos gradus si dignus fuerit visus, ad fastigium Episcopatus gradatim ascendat.*"

Episcopatus iuxta antiquitatem dicitur sacerdotii fastigium, plenitudo, apex; non quasi tenuis apex, qui compleat sacerdotium, sed tamquam plenum sacerdotium quod in se iam cetera contineat per quae ad eius plenitudinem ascenditur. Namque iuxta conceptum qui ex veteribus documentis erui potest, Episcopatus ordo est quodammodo basis integrae pyramidis, non vero pyramidis apex; ita ut totum ordinis sacramentum materiali quadam imagine repraesentari posse videatur per pyramidem sic conversam, ut vertex terram, basis autem caelum aspiciat, quae esset sacerdotii plenitudo per Episcopatum.

Quodnam autem impedimentum secumferret ordinatio facta per saltum tempore Alexandri II erui potest ex can. *Solicitudo*, qui legitur in Decreto Gratiani *dist. 52*, quo sic Alexander II rescripsit: "*Solicitudo dilectionis tuae statuit consulere, utrum portator istarum*

litterarum, Diaconatus et Presbyteratus officium idoneus sit peragere, necne; quum ad id praepostero cursu, Subdiaconatus ordine postposito, negligentia potius, quam superbia cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo charitati tuae mandamus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio Subdiaconatus ministerium sibi rite imponas et sic deinceps ad maiora officia eum redire concedas."

Cui consonat caput unicum, *de Clerico ordinato per saltum*, quod in sua primaeva integritate refero, in quo Innocentius III sic respondit: "*Tuae litterae continebant, quod (sicut ex relatione quorundam receperas) P. Presbyter, Diaconatus ordine praetermisso, se fecit ad Sacerdotii ordinem promoveri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire si res taliter se haberet, sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, credebat assertioni eorum, eo quod tempore quo ordines inferiores susceperat intra annos discretionis fuerat constitutos. Tu igitur ipsum ad Apostolicam Sedem transmittens, nobis supplicasti humiliter, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur eius miseriae condolentes fraternitati tuae per Apostolicam Sedem mandamus, quatenus condignam poenitentiam pro huiusmodi negligentia iniungas eidem; qua peracta (quod non intelligitur iteratum quod factum esse nescitur) ipsum in Diaconum ordinare procures et sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis.*" Ex quibus mihi apparet, sententiam veteri iuri magis conformem, eam esse, quae docet, ordinatum per saltum esse irregularem; sed post Trid. Decretum, ob verba "*si non ministraverint....* Episcopus possit dispensare:" declaratum satis videtur, ordinatum per saltum non esse irregularem, sed esse ipso facto suspensum, ita ut si ministraverit irregularis evadat, proindeque indigeat Apostolica dispensatione. Quum haec suspensionis censura non so-

lum sit a Tridentina Synodo indirecte innovata, sed potius declarata, facta quoque Episcopis facultate eam absolvendi, in suo vigore permanet iuxta ea quae scripsi in Append.

(53) Synodus Tridentina in hoc capite limitavit Constitutionem Bonifacii VIII, quae legitur in *cap. Cum nullus, de Temporibus ordinationum in 6.* ubi statutum legitur: "*Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus Vicarius generalis, vel sede vacante Capitulum, seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.*" Haec iuris communis dispositio limitata fuit ita, ut Capitulum sede vacante dimissorias dare non possit intra primum annum a die vacationis nisi *arctatis*, id est illis, qui ex Beneficio obtento, adstringuntur ordines suscipere, vel illis, qui occasione Beneficii recipiendi coguntur pariter eosdem ordines suscipere. Facultatem tamen reliquit Tridentina Synodus dandi dimissorias post primum annum a die vacationis. Ratio quae datur huius limitationis est, quod Capitulo seu Vicario capitulari non amplior auctoritas sit concedenda, quam illa, quae existimatur necessaria ad dioecesis administrationem sede vacante: necessarium autem non est, ut intra primum vacationis annum clerici novi ordinentur; sed post primum annum, si sedes adhuc vacaverit, incipit necessitas dandi facultatem ad recipiendos ordines.

Poena interdicti lata est in Capitulum controveniens, quia iuxta ss. canones haec poena consuevit ferri in communitatis, ut vidimus quoque in Articulo I p. 52 de collegis, quae appellent ad futurum concilium; et e converso in Art. IV *pag. 15*, ubi poena excommunicationis fertur in singulos, qui ad concilium appellent.

Hodie tamen quum capitulum sedi episcopali vacante, non possit sibi reservare auctoritatis partem in ele-

ctione Vicarii capitularis, et tota auctoritas, ad dioecesis administrationem necessaria, devolvatur per Capitulum in Vicarium capitularem, hic solus erit interdictus si fecerit contra Tridentinum Decretum.

(54) Hoc Decretum est illud *sess. 7 c. 10*, quod supra retuli: ex quo patet quaenam sit poena imposita iis qui litteras dimissorias impetrant intra primum vacationis annum a Capitulo seu Vicario capitulari, idest, ut in minoribus non gaudeant privilegio clericali: in sacris autem ordinati sint suspensi ab exsecutione ordinum ad beneplacitum proprii Episcopi. Sed praeterea concedentes dimissorias contra formam huius capitis 10 ab Officio et Beneficio per annum sunt ipso iure suspensi. Cui addendum est, Ordinantem quoque incurrere suspensionem per annum, ut in Art. III *pag. 50* et in relato capite 8 Tridentin. *sess. 23*, *pag. 53 et seqq.* quum ordinaret alienum subditum.

In hoc capite 10 sermo est, ut apparet, de collegiis vel capitulis, sede non vacante, quae ex aliquo titulo sive privilegii sive consuetudinis sive praescriptionis hoc ius dandi dimissorias sibi praetenderent: nec non de Abbatibus aliisque Praelatis quantumvis exemptis, de quibus haec scripsit Benedictus XIV in opere *de Syn. dioec. l. 2 c. 9 n. 9.* "Quoniam autem Tridentinum Abbatibus quovis modo exemptis facultatem dumtaxat reliquit primam tonsuram minoresque ordines conferendi suis subditis Regularibus, et Abbates saeculares, quantacumque gaudeant exemptione, Regularibus non praesunt, necessario inde consequitur, eos nos posse ullum, quamquam suae iurisdictioni subiectum, ad primam tonsuram minoresque ordines promovere, nisi hanc potestatem a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum impetraverint." De hoc iuris capite recens causa exponitur in latinis ephemeridibus *vol. II pag. 336 et seqq.* agitata apud S. Congr. Episc. et Reg.

(55) Ut Episcopus tantum titularis ordinari aliquem

legitime possit, requiritur expressus consensus aut litterae dimissoriae Ordinarii cui subest Ordinandus, ac praeterea requiritur expressa licentia Ordinarii loci, in quo ordinare velit; si enim haec secunda licentia desit, tum Episcopus titularis ordinans, tum Ordinatus inciderent in poenam capitis 5 *sess. 6* supra relati: in aliena enim dioecesi pontificalia exerceret.

(56) Ante Tridentinum Concilium aderat excommunicationis poena lata in Religiosos, *qui matrimonia solemnizare, non habita super his parochialis Presbyteri licentia speciali*, praesumerent, ceu fuit statutum in *Clementina 1 de Privilegiis*, quam indicavi in Aritculo XIV, *pag. 34*. Haec censura mitigata est a Synodo Tridentina, et conversa in hanc suspensionem; quae tamen extenditur in omnes sacerdotes sive regulares sive saeculares, qui absque licentia Parochi sponsorum proprii, vel Episcopi, matrimonio coniungere vel benedicere ausi fuerint.

Hic quaeri potest, an in locis in quibus publicatum non sit Tridentinum Decretum *Tametsi*, in quo haec censura reperitur, locum habeat eadem censura.

Resp. Locum non habere videtur; namque Tridentina synodus peculiari ratione "*decernit, ut huiusmodi Decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die primae publicationis in eadem parochia factae numerandos.*" Per verba: *huiusmodi Decretum*, integrum Decretum intelligitur. Itaque ubi hoc Decretum publicatum non fuerit, neque censura Tridentina suspensionis locum habere dicenda est, nisi forte aliunde haec poena iam viguerit: quin immo hodie neque poena excommunicationis viget lata in Religiosos per citatam Clementinam, quum de hac mentio non fiat in Constitutione *Apostolicae Sedis*. Namque in citato Articulo XIV, in quo ex parte fuit innovata Clementina, non fit mentio de Religiosis, qui sine licentia Parochi matrimonio benedicunt.

Dixi nisi aliunde viguerit: vigere enim potest per consuetudinem, etsi Decretum non est publicatum.

(57) Animadvertas velim, hoc paragrapho declarari non abrogatas reliquas censuras latas a Romanis Pontificibus vel ss. canonibus in peculiaria instituta aut peculiaria loca cuiuscumque generis sint: sed aliud est dicere *eas non esse abrogatas* et in suo vigore manere; aliud est dicere, *eas esse innovatas:* innovatio enim adiicit novum vigorem si forte in desuetudinem censurae abiissent, quae per innovationem reviviscerent: sed quando dicuntur per aliquam Constitutionem non abrogatae, intelliguntur manere in eo statu quo reperiuntur, quin Constitutio eas vel deleat vel innovet. Quod satis indicatur in ipso paragrapho per verba: *atque hactenus in suo vigore perstiterunt.* Quare eiusmodi peculiares censurae si forte in aliquo instituto vel pio loco in desuetudinem abiissent, vel ex aliqua causa cessassent, nullatenus censentur innovatae per Constitutionem *Apostolicae Sedis.*

Hic aliqua umbra posset menti occurrere dicendo, si Constitutio *Apostolicae Sedis* agit tantum de censuris universalibus, relinquens ceteras in eo vigore quo reperiantur, cur in Articulo XV *pag. 35* recenset extrahentes absque legitima venia reliquias e Catacumbis Urbis Romae, eosque censura plectit? Nonne haec est censura ratione peculiaris loci inflicta, sicut ex gr. ea quae infligeretur ratione Bibliothecae servandae ne libri extrahantur? Item, cur in Articulo VII *pag. 51* censuras infligit in exteros Romae commorantes ne ab aliis ordinentur, quam ab Emo. Card. Vicario vel sine eius licentia? Nonne haec censura inflicta est ratione peculiaris loci ubi exteri commorantur?

Resp. Haec umbra diluitur, si animadvertas, eiusmodi censuras latas esse, non ad privatorum petitiones pro tutandis locis, ut contingit in censuris latis pro Bibliotheca, ne libri extrahantur, vel aliis similibus; sed

per universales Romani Pontificis Constitutiones, ex publica universalique Ecclesiae causa, et hoc sensu iam universales dici possunt: praeterea agitur de locis, quae, sub aliquo respectu, dici possunt universalia, tum quia Urbs est princeps catholici Orbis cui nullus fidelium est extraneus, ideoque patria est omnium Christifidelium; tum ob frequentissimum concursum invisendi ea coemeteria, sacra pignora vetustissima nostrae religionis; itemque ob eundem concursum iuvenum ex omni Orbis parte ut Romae sacras scientias addiscant. Eiusmodi rationes efficiunt, ut dictae censurae maiori iure recenseantur inter universales, quam inter particulares.

(58) Vetustissimus est in Ecclesia catholica usus, quo Romana Sedes et Episcopi quorundam criminum absolutionem sibi reservant sive ob censuram reservatam appositam, sive nulla censura adiecta: de qua re in *Sess. 14 de Sacram. Poenit. c. 7* sic Patres Tridentini sunt loquuti: "*Magnopere vero ad christiani Populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quaedam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur: unde merito Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare.*"

Hac facultate utitur Romanus Pontifex in bonum Ecclesiae et fidelium; ut scilicet disciplina ecclesiastica, quoad praecipua sua principia, in suo robore permaneat; et fideles gravitatem criminum magis magisque cognoscant per aggerem censurarum quarum absolutio Poenitentibus ex speciali gratia conceditur.

Quum autem non ut ardua nimis evadat absolutio, casus reserventur, ideo Romanus Pontifex communicat facultates speciales Cardinali Maiori Poenitentiario, cuius potestatem, quousque sese protendat, exposuit Benedictus XIV in celebri Bulla quae incipit *Pastor bonus*

edita die 13 Aprilis 1744: atque praeter facultates rite concessas, quae in ea describuntur, alias quoque eidem pro rerum supervenientium varietate Pontifex tribuit vel protendit: idemque facit quoad alterum tribunal quod propagando christiano nomini praesidet, quoad omnes, qui in locis missionum versantur. Per eiusmodi tribunalia non solum conceduntur facultates quae pro singulis casibus petantur, sed dantur quoque Episcopis ampliores minoresque, pro variis in quibus versantur locis, facultates absolvendi a censuris S. Sedi reservatis; et Confessarii obtinere possunt similes facultates: quae quidem ad tempus determinatum tum Episcopis tum Confessariis concedi solent.

Quaeritur itaque: I utrum eiusmodi facultates quae personales appellari possunt, quae ad tempus a S. Sede conceduntur ac concessae fuerint, vel forte etiam perpetuae (ad vitam personae) si quae sint, per Rescriptum concessae sive Episcopis sive Confessariis, revocatae sint per verba Constitutionis quae leguntur pag. 20 § *A quibus*.

II Utrum extraordinariae facultates per praesens Iubilaeum concessae, revocatae censendae sint.

Respondeo: Eiusmodi quaesitis SSmus. Dominus noster suae vocis oraculo respondere dignatus est per *declarationem*, quam exposui pag. 21 in nota.

Constitutio de qua agimus, enumerat quidem censuras generales, et indicat Tridentinas, statuitque, ut hae solae in vigore permaneant reliquis generalibus abrogatis; attamen in § *Quae vero, pag. 58* subiungit, ut firmae permaneant censurae omnes quae generales non sint, et spectent ad aliquem peculiarem coetum vel locum, quaeque hactenus in suo vigore perstiterint.

Quoniam vero omnes facultates absolvendi a censuris reservatis simul revocentur, quae competant, puta, ratione officii, vel perpetui privilegii, vel dignitatis, quaeque reales appellari possunt; quaeri potest, utrum illae

etiam facultates reales revocatae sint, quae recipiant censuras, reservatas quidem, sed peculiares coetuum vel locorum. Pone ex. gr. Regularem aliquem in censuram incidere, quae propria sit eius regularis Instituti, eademque fuerit Romano Pontifici reservata; pone pariter, Superiorem regularem, vel alium, habere ex aliquo perpetuo et legitimo titulo facultatem absolvendi Regularem ab ea censura: quaeritur, utrum per revocationem facultatum, quas dixi, intelligatur revocata etiam haec facultas.

Respondendum videtur, eiusmodi facultates non esse revocatas. Ratio est quia revocatio facultatum refertur ad enumeratas vel indicatas censuras generales reservatas; non vero ad censuras peculiares coetum vel locorum: hae enim peculiares censurae ob eam tantum causam memorantur ne abrogatae per Constitutionem censerentur; nihil autem de his cavetur quoad facultatem absolvendi. Revocatio autem facultatum legitimarum non praesumi sed ostendi debet.

Non desunt Ordines Regulares, quorum superiores facultate gaudeant absolvendi suos subditos regulares a crimine haeresis prima vice commisso: quaeritur utrum haec facultas in suos subditos abrogata sit.

Respondeo: abrogata dicenda est: censura enim lata in crimen haeresis non est censura peculiaris quae coerceatur intra aliquod institutum vel Ordinem: sed est censura universalis, quae respicit crimen per se, quovis in loco vel a quavis persona sit commissum. Quum autem facultates absolvendi ab eiusmodi censuris sint universim, absque ulla limitatione, revocatae, et revocata facultas, de qua quaeritur, dicenda est.

Adsunt quaedam peculiaria Instituta seu piae societates Presbyterorum, qui in dioecesibus sacras agunt Missiones, quae facultatibus fruebantur absolvendi a peccatis reservatis, etiam ab illis in Bulla coenae contentis, etiam *in posterum reservandis.* Quaeritur an

saltem vi huius clausulae *in posterum reservandis* adhuc fruantur eisdem facultatibus.

Respondeo: eiusmodi facultates revocatas esse censendas. Id patet ex verbis Const. pag. 59 § *Ceterum:* sunt enim facultates reales, quae adhaerent Instituto.

Praeterea vis eius clausulae sese protendit ad consuetum censurarum seu reservationum, quas fieri contigisset, ordinem: et protendi non potest ad Constitutionem, quae consuetum ordinem abscindit, novum ius in censuris latis et in facultatibus concedendis constituens.

APPENDIX *

DE CENSURIS TRIDENTINIS CONFIRMATIS

PER CONSTITUTIONEM

APOSTOLICAE SEDIS

QUAE SPECTANT AD ECCLESIAE DISCIPLINAM.

In Constitutione de qua egimus, dum omnes censurae, quae ipso facto ac iure incurrendae latae universim sunt praeter enumeratas, abrogantur; confirmantur tamen censurae Tridentinae: sed constat Tridentinum Concilium alias censuras *directe* inflixisse, alias vero *indirecte*. Expedit hoc exemplis declarare.

Censuras, quas directe Tridentina Synodus inflixit, iam retuli in Constitutione quam exposui. Censurae autém, quas eadem Synodus indirecte inflixit, illae sunt, quae indicuntur sive per generalia verba, ut ex. gr. in *sess. 21 c. 1 de Ref.* in qua legitur: *et qui secus fecerint.... poenas a iure inflictas ipso facto incurrant.* Et in capite sequenti: *antiquorum canonum poenas super his innovando*, et ita passim. Sive per speciales allegationes, ut ex. gr. *in sess. 14 c. 6 de Ref.* in qua le-

* Con este apéndice concluyen los comentarios de Avanzini sobre la constitucion *Apóstolicae Sedis.*

gitur: *Constitutionem Clementis V in Concilio Viennensi editam, quae incipit,* Quoniam, *innovando et ampliando.* In hac autem Constitutione, *Quoniam*, inter ceteras poenas recensetur etiam quaedam suspensio ipso facto incurrenda: item in *sess. 24 c. 3 de Ref.* legitur: *Aliis etiam poenis iuxta Constitutionem Concilii generalis Lugdunensis, quae incipit:* Exigit.... *mulctetur.* In hac autem Constitutione, *Exigit*, si quis mulctae non paruerit, interdictum ingressus ecclesiae ipso facto contrahendum edicitur, vel suspensio.

Quaero itaque, an censurae a Tridentino indirecte inflictae comprehendantur sub Constitutione, *Apostolicae Sedis:* vel ut aliis id exprimam verbis, utrum censurae a Concilio Tridentino sive per generalia verba, sive per speciales allegationes innovatae, in vigore sint post Constitutionem *Apostolicae Sedis.*

Respondendum videtur, non comprehendi, nec in vigore esse post dictam Constitutionem.

Prima ratio petitur ex Constitutionis scopo, qui est, ut certus determinatusque censurarum numerus ad plura evitanda incommoda haberetur; quod legitur in eiusdem Constitutionis initio: "*Nos eiusdem incommodis occurrere volentes, plenam earundem recensionem fieri nobisque proponi iussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari, aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione facta.... decernimus, ut ex quibuscumque censuris.... nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo quo inserimus, robur exinde habeant.*"

Porro nec certus esset censurarum numerus, nec ea incommoda satis essent sublata, si intelligantur comprehensae censurae per generalia verba a Tridentino renovatae.

Quod spectat ad censuras renovatas per allegationes speciales, notandum est, paucissimas esse Constitutio-

nes veteres a Tridentino sic renovatas, quae censuras ipso facto incurrendas contineant, eaeque, si unam vel alteram Constitutionem excipias, ita sunt innovatae, ut satis significaretur a Concilio censuras in illis contentas non intelligi innovatas.

Sane reperi, Tridentinam Synodum septem et viginti Constitutiones innovasse vel commemorasse, inter has, illae, quas censuras ipso facto incurrendas continent, sunt, Constitutio Sixti IV de immaculata Deiparae Conceptione, quae Constitutio incipit, *Grave nimis*, quaeque legitur in *Extrav. commun. l. III. de Reliquiis et venerat. Sanct. c. 2*, a Concilio Tridentino expresse innovata in *Sess. 5 de peccato origin.* § 5. Per eam Constitutionem infligebatur excommunicatio ipso facto incurrenda, et Romano Pontifici reservata, illis omnibus qui catholicae doctrinae de Immaculata Conceptione contradicerent, sicut et illis, qui eam ut dogma iam definitum traderent. Haec Constitutio cessavit per solemnissimam definitionem.

Altera Constitutio, quae censuras continet, commemoratur a Tridentino Concilio in *sess. 14 can. de Poenit.* his verbis: *Si quis dixerit.... ad eam* (confessionem omnium peccatorum) *non teneri omnes et singulos utriusque sexus Christi fideles iuxta magni Concilii Lateranensis Constitutionem semel in anno.... anathema sit.*" Constitutio Lateranensis commemorata est celebris canon his verbis editus: "*Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno proprio Sacerdoti, et iniunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha eucharistiae sacramentum, nisi forte de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum; alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura.*" At

vero haec Constitutio a Tridentino alia de causa fuit commemorata quam ob poenas; nec poena interdicti intelligitur latae sententiae sed ferendae, per verbum *arceatur*.

Tertia Constitutio, quae a Tridentino innovata continere videtur censuras, est illa, quam superius indicavi, Clementis V in Concilio Viennensi edita quae incipit, *Quoniam;* eaque plures poenas continet contra Clericos vestibus clericalibus Ordini conguentibus non incedentes, quam innovavit Tridentinum in *Sess. 14 c. 6 de Ref.* his verbis: "*si semel correpti denuo in hoc delinquerint, etiam per privationem officiorum et Beneficiorum huiusmodi coerceri possint et debeant, Constitutionem Clementis V in Concilio Viennensi editam quae incipit*, Quoniam, *innovando et ampliando.*" Verum 1, Tridentinum eam Constitutionem renovavit ampliando: quod secumfert, ut poenae, quas Tridentinum inferendas edixit, praevaleant poenis Constitutionis: 2, in ea Constitutione agitur quidem de suspensione ipso facto incurrenda, sed de suspensione a fructibus tantum Beneficiorum et intra determinatum tempus, quae suspensio, cum consistat in privatione fructuum, nec censura appellari meretur.

Quarta Constitutio a Tridentino renovata, quae censuras continet, est illa, quam Tridentinum in *sess. 24 de Ref.*, agens de victualibus quae ratione visitationis sunt Episcopis ministranda, his verbis innovavit: *Quod si quispiam, quod absit, aliquid amplius in supra dictis omnibus casibus accipere praesumpserit, is praeter dupli restitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam poenis iuxta Constitutionem Concilii generalis Lugdunensis, quae incipit*, Exigit, *nec non et aliis poenis in synodo provinciali arbitrio synodi absque ulla spe veniae mulctetur.*" Porro in Const. *Exigit*, quae legitur in *c. 2 de Censibus in 6* quaedam mulctae infliguntur, *alioquin* (id est si non solvantur intra mensem) *ex tunc*

Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi ingressum sibi ecclesiae sentiant interdictum; inferiores vero ab officio et Beneficio noverint se suspensos, quoadusque se duplo etc." Quamvis in hac Constitutione de censuris ipso facto incurrendis agatur, attamen Tridentinum loquitur de poenis, quae in pecuniaria mulcta consistunt: ac praeterea, si de censuris verbum illud *mulctetur* intelligi quoque velit, intelligi tamen deberet, ex Tridentina dispositione, de censuris ferendae sententiae.

Haec de singulis Constitutionibus quae censuras ipso facto incurrendas continere videntur, quaeque a Tridentino innovatae sunt.

Alia denique generalis ratio habetur, quae ostendit in Constitutione, *Apostolicae Sedis*, non comprehendi censuras a Tridentino indirecte inflictas. Id scilicet ostendit ratio loquendi eiusdem Constitutionis. Nam ea loquendi ratio est in usu Romanae Curiae, ut quando agitur sive de poenis sive de Constitutionibus, quas Tridentinum innovavit, dici non soleat poena a Concilio inflicta, vel Constitutio Tridentina, sed poena inflicta in Constitutione N. (adiecto scilicet Constitutionis nomine), vel Constitutio N., et saepius negliguntur quoque verba, *a Tridentino innovata.* Quum itaque haec sit consueta loquendi ratio, agaturque de Constitutione facta ad coercendum censurarum numerum, si non reperiantur verba: *censurae a Tridentino innovatae,* hae exclusae sunt censendae.

Porro in Constitutione, *Apostolicae Sedis*, haec verba non habentur; immo habetur quaedam verborum conceptio, quae ex sese eas excludere videtur; sic enim statuitur: "*Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata Summo Pontifici aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis poena in sess. IV,* de editione et usu sacro-

rum librorum *constituta etc.*" Et paullo post: "*Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus.*"

Hac enim ratione dicendi, non solum censurae per Tridentinum innovatae vel implicite confirmatae heic non memorantur; sed directe indicantur legum violatores, quos Tridentinum voluit excommunicatos vel suspensos vel interdictos cum adiunctis quibus ipsum voluit: quae verba non bene applicarentur illis quos censuris subiecerunt alii canones, licet a Tridentino commemorati vel innovati, quin censuras ipsum Concilium explicite significaret.

ADICION I.

De los pecados y excomuniones reservadas á los obispos en el Concilio III provincial Mexicano (1).

PECADOS Y EXCOMUNIONES RESERVADAS.

Siempre ha estado vigente en la Iglesia católica la costumbre de reservar á los obispos algunos delitos y pecados muy atroces y graves, para que por la dificultad de la absolucion teman cometerlos los súbditos. Por lo cual declaró el concilio Tridentino que era muy conveniente, y que los obispos podian reservarse casos en su diócesi. Y siguiendo este Concilio su autoridad, declara que en este arzobispado y provincia son estos los casos reservados á los obispos, de los cuales ninguno absuelva á no tener para ello licencia especial del obispo (2).

(1) Lib. 5, tít. 12, § 9.—Van añadidas las notas del P. Dr. Basilio Arrillaga, de la Compañía de Jesus.

(2) Conc. Trid. sess. XIV, c. 7, et Can. 11.—Mexic. I. c, 91; Milan, I, p. 2, tit. Quæ pertinent ad Sacram. Pœnitent. administrationem, verb. Ad eorum etiam criminum, et Granat. ubi supr., et Syn. de Quirog. const. 23.

Al presente, en la diócesis del arzobispado, todos los confesores estamos facultados para absolver de los casos reservados, así sinodales como papales, excepto los de herejía mixta y complicidad torpe, y para conmutar los votos y promesas que podian antes conmutarse por la Bula de la Cruzada, en virtud de la facultad concedida por el edicto del ilustrísimo y venerable Cabildo metropolitano gobernador del arzobispado, de 19 de Noviembre de 1831, que se insertará al fin entre otros documentos, á continuacion de las Actas de la Junta de diocesanos.—*Véase este documento en la adicion IV.*

CASOS RESERVADOS A LOS OBISPOS (1).

I. Primeramente el homicidio voluntario, ó el aborto procurado y efectuado.

II. Los que por artes mágicas obligan á los demonios á hablar con ellos.

III. Los que para estas artes mágicas, hechizos, supersticiones y otras de este género, abusan de la Eucaristía, óleo santo, aras ó altares, y cosas sagradas.

IV. El que cometiere sacrilegio, ó violare la iglesia (2).

V. El que jurase en falso en daño del prójimo.

VI. Los que incurriesen en excomunion decretada por el obispo y superior, ó por los jueces eclesiásticos, excepto la excomunion por las cosas hurtadas; los que incurren en esta, satisfaciendo á la parte, pueden ser absueltos por los curas y rectores.

(1) Sobre los casos y censuras que aquí se expresan, véase el opúsculo sobre los catorce casos reservados y otras tantas excomuniones sinodales del concilio Mexicano provincial III, etc., por Fr. José Jimeno, impreso en México, año de 1816.

(2) En esta cláusula se verifica lo que en otras muchas disposiciones legales, que la conjuncion disyuntiva equivale á copulativa; porque el sentido de la presente es, que ha de haber sacrilegio y violacion de iglesia, como se expresa en el concilio I Mexicano, cap. 91, pág. 166. Con arreglo á esto, en el concilio IV Mexicano se redactó así este caso: "El que cometiere sacrilegio violando la iglesia;" y en esta forma lo presentan los ejemplares de las licencias que se dan á los confesores en otras diócesis, aunque en la metropolitana se conserva como está en este lugar, acaso porque habiéndose ausentado el Sr. arzobispo Lorenzana, á poco de concluido el concilio, por haber sido promovido al arzobispado de Toledo, no hubo quien cuidara de hacer la oportuna correccion, la que por ser puramente declaratoria, no necesitaba de la aprobacion de aquel concilio, y pudieron hacerla los señores obispos sufragáneos. Véanse las actas del concilio IV Mexicano, en la sesion del dia 4 de Marzo.

VII. Los casados que dejando su consorte en España, subsisten en estas partes mas de cinco años.

VIII. Los que atentasen contraer matrimonio clandestino, y los seculares y regulares que intervinieren en él (1).

IX. Los que prohibieren de palabra, consejo ú obra pagar los diezmos ó primicias.

X. Los que blasfemaren públicamente.

XI. Los que cometieren incesto dirimente del matrimonio (2).

XII. Los que cometen sodomía ó bestialidad.

XIII. Los que falsificaren escrituras en perjuicio de tercero.

XIV. Los incendiarios que á sabiendas y de propósito cometen incendio, no siendo aun públicos; supuesto que despues de la publicacion se reserva la absolucion al Papa (3.)

(1) Porque la calificacion de clandestino podia aplicarse al matrimonio por diversos motivos, v. gr., por la omision de las proclamas, quedaba incierto el sentido de este caso; y para quitar toda duda lo fijó el concilio IV Mexicano en la estricta significacion en que se toma la clandestinidad en la excomunion sinodal 14. Véanse las Actas de dicho concilio en la sesion de 6 de Julio.

(2) En unas Actas del concilio IV Mexicano, diversas de las que corren mas comunmente, se dice, que el presente caso fué redactado así: *Qui incestum, in primo et secundo consanguinitatis et affinitatis gradu, ex copula licita, aut cum cognata spirituali in prima specie, commiserit.*

(3) En el concilio IV Mexicano en la sesion del dia 6 de Julio, se reparó en que el texto original de este Concilio III no expresaba la segunda parte de este caso, distinguiendo entre los incendiarios públicos y los ocultos, y advirtiendo que la absolucion de los primeros se reserva á Su Santidad: y como por otra parte no se debia presumir, que el que lo tradujo al latin se hubiera atrevido á hacer esa adicion, se conjeturó probablemente que habria sido hecha en Roma.

EXCOMUNIONES LATÆ SENTENTIÆ IMPUESTAS POR ESTE SÍNODO, CUYA ABSOLUCION QUEDA RESERVADA AL OBISPO.

I. Los que mandan ó consienten las corridas de toros en los cementerios.

II. Los que cercan las iglesias, cierran sus puertas é impiden su libre entrada.

III. Los que reciben precio por las reliquias de los Santos.

IV. Los españoles que impiden el libre consentimiento de los indios y esclavos para el matrimonio.

V. Los que viven amancebados con consaguínea dentro del cuarto grado, ó con infiel.

VI. Los examinadores que descubren el voto secreto que dieron.

VII. Los que suministran lo necesario para celebrar misa á los que no presentan los testimonios y documentos suficientes; y los jueces que les conceden licencia para ello sin haber reconocido dichos testimonios (1).

VIII. El clérigo que se retirase de su distrito sin licencia (1).

IX. Los que dieren á los indios sin licencia del obispo algunas instrucciones de la doctrina cristiana traducidas á su lengua.

(1) Las censuras aquí expresadas bajo los números 7 y 8, fueron aprobadas en Roma al revisarse este concilio; pero las mismas habian sido modificadas y convertidas en pena pecuniaria, al arbitrio del obispo, al revisarse el concilio I de Lima, dos años antes, como se refiere en el *Fasti Novi Orbis*, ordinat. 178, pág. 299.

En órden á la excomunion VIII, se observó en el concilio IV Mexicano, que el texto original decia *distrito*, y en la version latina se usó la palabra *region*, que es de significacion mas lata.

X. Los que imprimen libros sin licencia.

XI. Los que impiden el pago de diezmos.

XII. Los que depositan los bienes de alguna capilla, sin ponerlos á réditos ó manejarlos de cualquiera otra suerte en beneficio de la misma capilla (1).

XIII. Los seglares que durante los oficios divinos entran dentro de la reja del coro, contra lo que se dispone en el título *de la celebracion de las Misas*. (2).

XIV. Los que se propasan á contraer matrimonio por palabras de presente sin asistencia del párroco y testigos, y los que intervinieren en semejante trato.

(1) En el concilio IV Mexicano se tuvo por oscuro el texto latino de este concilio; pero su verdadera y fácil inteligencia se puede ver en el opúsculo sobre los catorce casos reservados del P. Jimeno, part. 2, § 29, núm. 70 y siguientes, pág. 241: y solo podrá servirle como de adicion, la forma en que se determinó redactarlo en dicho concilio, entendiéndolo de los que sin licencia del juez impusiesen los capitales destinados para capellanías que deben fundar.

(2) La remision que aquí se hace al título *De Celebratione Missarum*, se refiere al § 4, tít. 15 del lib. III de este concilio; y no al cap. 2, tít. 8 del lib. III del VII de las Decretales, como equivocadamente enseña el sábio P. Jimeno en la pág. 247, núm. 77 de su opúsculo sobre los catorce casos reservados: lo que consta claramente, porque dicho libro VIII, formado por el jurisconsulto Pedro Mateo, se publicó por primera vez el año de 1590, es decir, cinco años despues de celebrado este concilio; y así no pudieron los Padres que lo formaron, referirse á lo que no existia. Ademas, el cap. 2 del tít. 8 de dicho libro, aunque contiene muchas prevenciones sobre la reverencia con que se ha de estar en el templo, no menciona la prohibicion de entrar los seglares al coro, que se halla tan expresa en el lugar antes citado de este concilio.

ADICION II.

Sólitas ó facultades extraordinarias que de mucho tiempo atras acostumbra conceder la Santa Sede á los Obispos de América.

DE LA CONGREGACION DE PROPAGANDA FIDE.

FORMULA I.

1. Conferendi ordines extra tempora et non servatis interstitiis usque ad presbyteratum inclusive, si Sacerdotum necessitas ibi fuerit.

2. Dispensandi in quibuscumque irregularitatibus, exceptis illis quae vel ex bigamia vera, vel ex homicidio voluntario proveniunt; et in his etiam duobus casibus, si praecisa necessitas operariorum ibi fuerit, si tamen, quoad homicidium voluntarium, ex hujusmodi dispensatione scandalum non oriatur.

3. Dispensandi super defectu aetatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad sacerdotium, si alias idonei fuerint.

4. Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, et dispensandi ex rationabili causa in votis simplicibus castitatis et religionis.

5. Absolvendi et dispensandi in quacumque simonia; et in reali, dimissis beneficiis, et super fructibus male perceptis injuncta aliqua eleemosyna vel poenitentia salutari arbitrio dispensantis, vel etiam retentis beneficiis, si fuerint parochialia et non sint qui parochiis praefici possint.

6. Dispensandi in 3º et 4º consanguinitatis et affinitatis gradu simplici et mixto tantum et in 2º 3º et 4º mixtis, non tamen in 2º solo quoad futura matrimonia;

quod vero ad praeterita etiam in 2º solo, dummodo nullo modo attingat primum gradum, cum his qui ab haeresi vel infidelitate convertuntur ad fidem catholicam, et in praefatis casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

7. Dispensandi super impedimento publicae honestatis justis ex sponsalibus proveniente.

8. Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, et restituendi jus amissum petendi debitum.

9. Dispensandi in impedimento cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

10. Hae vero dispensationes matrimoniales videlicet 6ª 7ª 8ª et 9ª non concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit in potestate raptoris non existat: et in dispensatione tenor hujusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessae.

11. Dispensandi cum gentilibus et infidelibus plures uxores habentibus, ut post conversionem et baptismum, quam ex illis maluerint, si etiam ipsa fidelis fiat, retinere possint, nisi prima voluerit converti.

12. Conficiendi olea sacra cum Sacerdotibus quos potuerint habere; et si necessitas urgeat, etiam extra diem Coena Domini.

13. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta et alia utensilia ad Sacrificium Missae necesaaria ubi non intervenit sacra unctio; et reconciliandi Ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta; et in casu necessitatis, etiam aqua non benedicta ab Episcopo.

14. Largiendi ter in anno Indulgentiam plenariam contritis, confessis ac sacra communione refectis.

15. Absolvendi ab haeresi et apostasia a fide et a schismate quoscumque etiam ecclesiasticos, tam saeculares quam regulares; non tamen eos qui ex locis fue-

rint ubi sanctum Officium exercetur, nisi in locis missionum in quibus impune grassantur haereses delinquerint, nec illos qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint ubi impune grassantur haereses, et post judicialem abjurationem illuc reversi in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae tantum.

16. Absolvendi ab omnibus censuris etiam speciali modo in Bulla *Apostolicae Sedis moderationi* diei 12 Octobris 1869 Romano Pontifici reservatis, excepta absolutione complicis in peccato turpi (*).

17. Concedendi indulgentiam plenariam primo conversis ab haeresi, atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterunt.

18. Concedendi Indulgentiam plenariam in oratione 40. horarum ter in anno indicenda diebus Episcopo bene visis, contritis et sacra communione refectis, si tamen ex concursu populi et expositione sanctissimi Sacramenti nulla probabilis suspicio sit sacrilegii ab haereticis et infidelibus, aut offensionis a magistratibus.

19. Lucrandi sibi easdem Indulgentias.

20. Singulis secundis feriis non impeditis officio 9. lectionum, vel eis impeditis, die immediate sequenti, celebrandi Missam de requie in quocumque altari etiam portatili, liberandi animas secundum eorum intentionem a purgatorii poenis per modum suffragii.

21. Tenendi et legendi, non tamen aliis concedendi, praeterquam, ad tempus tamen, iis Sacerdotibus quos praecipue idoneos atque honestos esse sciat, libros prohibitos, exceptis operibus Dupuy, Volney, M. Reghellini, Pigault, le Brun, De Potter, Bontham, J. A. Dulaure, Fêtes et Courtisanes de la Grece, Novelle di

(*) En las Sólitas antiguas esta facultad venia del modo siguiente: "16. Absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicae reservatis, "etiam in Bulla Coenae Domini contentis."

Casti, et aliis operibus de obscoenis, et contra Religionem ex professo tractantibus.

22. Praeficiendi parochiis regulares, eisque suos deputandi vicarios in defectu saecularium, de consensu tamen suorum superiorum.

23. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ita tamen ut in prima Missa non sumpserit ablutionem, per unam horam ante auroram et aliam post meridiem sine ministro et sub dio et sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi altare sit fractum vel sine reliquiis Sanctorum, et praesentibus haereticis, schismaticis, infidelibus et excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate seu dispensatione celebrandi bis in die aliter quam ex gravissimis causis et rarissime utatur, in quo graviter ipsius conscientia oneratur. Quod si hanc eandem facultatem alteri Sacerdoti juxta potestatem inferius apponendam communicare, aut causas ea utendi alicui qui a sancta Sede hanc facultatem obtinuerit approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae injungitur ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae ac zeli et qui absolute necesarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit et ad breve tempus eamdem communicet, aut respective causas approbet.

24. Deferendi sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

25. Induendi se vestibus saecularibus, si aliter vel transire ad loca eorum curae commissa vel in eis permanere non poterunt.

26. Recitandi rosarium vel alias preces, si breviarium secum deferre non poterunt, vel divinum officium ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.

27. Dispensandi, quando expedire videbitur, super

esu carnium, ovorum et lacticiniorum tempore jejuniorum et quadragesimae.

28. Praedictas facultates communicandi, non tamen illas quae requirunt ordinem episcopalem, vel non sine sacrorum oleorum usu exercentur, Sacerdotibus idoneis qui in eorum dioecesibus laborabunt, et praesertim tempore sui obitus, ut sede vacante sit qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quam primum fieri debebit per delegatos vel per unum ex eis, alio modo provideat: quibus delegatis auctoritate apostolica facultas conceditur, sede vacante et in casu necessitatis, consecrandi calices, patenas et altaria portatilia sacris oleis ab Episcopo tamen benedictis.

29. Et praedictae facultates gratis et sine ulla mercede exerceantur, et ad decenium tantum concessae intelligantur, nec illis uti possit extra fines suae dioecesis.

En la respuesta que á nombre de la Santidad del Sr. Pio VII dirigió al Illmo. Sr. Arzobispo de México el Emo. Cardenal Litta á 7 de Marzo de 1815, se encuentra la cláusula siguiente:

"Quoties consuetarum facultatum rite ac tempestive facta sit postulatio, licet ex temporum injuria concessio retardetur, atque interim veteres expiraverint, tamen earum usus ex praesumpta S. Sedis concessione continuari potest usque ad illius responsum."

FORMULA AA.

Sanctissimus Dominus noster...... Divina Providentia PP...... referente me infrascripto Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretario, attentis peculiaribus circumstantiis animum suum moventibus, et spiritualibus necessitatibus animarum Christi fidelium in dissitis regionibus prospicere cupiens R. P. D....... Episcopo...... qui jam ex Apostolicae Sedis benignitate po-

testatem dispensandi super quibusdam matrimonii impedimentis quae in form. 1ª N. 6. continentur est assecutus, facultatem insuper concessit dispensandi in utroque foro ad decennium ab hac die inchoandum cum catholicis ejus jurisdictioni subjectis super aliis cognationis et affinitatis gradibus, etiamsi conjunctis seu inter se attinentibus, nempe in tertio et quarto cum attingentia secundi, imo in tertio quoque et secundo cum attingentia primi gradus affinitatis in linea transversali, dummodo tamen nullo modo attingat consanguinitatis primum; ac etiam in primo gradu affinitatis ex copula tantum illicita resultantis, sive per lineam collateralem sive per lineam rectam, dummodo certo constet quod conjux non sit proles ab altero contrahentium genita, ut matrimonium inter se contrahere, seu in eo etiam scienter contracto, renovato tamen consensu coram Parocho et testibus, remanere valeant; et eos, qui in gradibus hujusmodi etiam scienter contraxerint, ab excessibus et excommunicationibus, aliisque censuris et poenis ecclesiasticis, injuncta ipsis pro modo culpae poenitentia salutari, in utroque foro absolvendi, ac prolem inde susceptam legitimam decernendi. Voluit autem Sanctitas Sua ac omnino praecipit, ut praedictus Episcopus eisdem facultatibus gravibus dumtaxat concurrentibus causis et gratis utatur, injuncta tamen aliqua congrua eleemosyna in pium opus arbitrio ipsius Ordinarii eroganda. Tandem SSmus. Pater eidem Episcopo potestatem fecit praedictas facultates communicandi, causa tantum sui obitus, Sacerdoti idoneo suae Dioecesis ut, Sede vacante, sit qui interim eas exerceat, donec Sedes Apostolica certior facta alio modo provideat.

Datum Romae ex aedibus dictae Sacrae Congregationis die et anno quibus supra.

DECLARACION SOBRE LA FORMULA AA.

Beatissimo Padre.—Gli Ordinarii della Repubblica di Messico prostrati al bacio de' SSmi. Piedi domandano che venga espressamente dichiarato che fra le facoltà, così dette solite con le altre annesse, che concede la S. Congne. di Propaganda ai Vescovi di America, è compresa anche quella di dispensare dall' impedimento di consanguinità lecita in secondo grado eguale.

Infrascriptus S. Congnis. Negotiis Ecclesiasticis extraordinariis praepositae Secretarius, super enunciatis precibus declarat: S. Congregationem de Propaganda fide super dubio alias exposito, utrum nempe in facultatibus quae a praelaudata S. Congregatione omnibus Americae Ordinariis conceduntur, comprehendatur etiam facultas dispensandi super impedimento secundi gradus aequalis consanguinitatis ex copula licita, respondisse: "comprehendi in ea facultate quae in formula *AA* ab eadem S. Congregatione ad decennium conceditur." Datum Romae e Secretaria ejusdem S. Congnis. die 29 Aprilis 1863.—Alexander *Archiepus. Thessalonicensis*, Secretarius.

FACULTADES DE LA PENITENCIARÍA.

Vobis Ven. in Christo Patri......... ad decenium infrascriptas communicamus facultates, quibus pro Foro Conscientiae per Vos, sive per Vestrum Vicarium in Spiritualibus Generalem, dummodo in Sacro Presbyteratus Ordine sit constitutus, etiam extra Sacramentalem Confessionem pro Grege Vobis commisso, et intra fines Vestrae Dioecesis tantum, atque de speciali, in unoquoque casu exprimenda, Sedis Apostolicae Auctoritate Vobis delegata, uti valeatis; easque Canonico

Poenitentiario, necnon Vicariis Foraneis pro Foro pariter Conscientiae, sed in actu Sacramentalis Confessionis dumtaxat, etiam habitualiter, si Vobis placuerit: aliis vero Confessariis cum ad vos, sive ad praedictum Vicarium Generalem in casibus particularibus Poenitentium recursum habuerint pro exposito casu impertiri possitis, nisi ob peculiares casus aliquibus Confessariis a Vobis specialiter subdelegandis, per tempus arbitrio Vestro statuendum, illas communicare judicabitis.

I. Absolvendi ab Excommunicatione ob manus violentas injectas in Clericos, aut Presbyteros, vel in Regulares, dummodo non fuerit sequuta mors, vel mutilatio, seu laethale vulnus, aut ossium fractio; et dummodo Casus ad Forum externum deducti non fuerint; injunctis injungendis, et praesertim, ut parti laesae competenter satisfiat.

II. Absolvendi a Censuris contra Duellantes inflictis, in Casibus dumtaxat ad Forum externum non deductis: Injuncta gravi poenitentia salutari, et aliis injunctis, quae fuerint de jure injugenda.

III. Absolvendi quoscumque Poenitentes sive Viros, sive Mulieres (exceptis Haereticis publicis, sive publice Dogmatizantibus) a quibusvis Sententiis, Censuris, et Poenis Ecclesiasticis incursis ob Haereses tam nemine audiente, vel advertente, quam coram aliis externatas, ob Infidelitatem, et Catholicae Fidei abjurationem private admissas, Sortilegia, ac Maleficia etiam cum sociis patrata, necnon ob Daemonis invocationem cum pacto donandi Animam, eique praestitam Idololatriam, ac Superstitiones exercitas, ac demum ob quaecumque insinuata falsa Dogmata, postquam tamen Poenitens Complices, si quos habeat, prout de jure, denunciaverit; et quatenus ob justas causas nequeat ante absolutionem denunciare, facta a Poenitente seria promissione denunciationem peragendi cum primum, et meliori modo, quo fieri poterit; Et postquam in singulis Casibus coram

Absolvente haereses secrete adjuraverit; et pactum cum maledicto Daemone initum expresse revocaverit, tradita eidem Absolventi syngrapha forsan exarata, aliisque mediis superstitiosis, ad omnia comburenda; seu destruenda: Injuncta pro modo excessuum gravi Poenitentia salutari cum frequentia Sacramentorum, et obligatione se retractandi apud personas, coram quibus haereses manifestavit, et reparandi illata scandala.

IV. Absolvendi a Censuris incursis ob violationem Clausurae Regularium utriusque sexus, dummodo non fuerit cum intentione ad malum finem, etiam effectu non sequuto, et dummodo casus non fuerint ad Forum externum deducti, cum congrua Poenitentia salutari. Et insuper absolvendi Mulieres tantum a Censuris, et poenis Ecclesiasticis, ob violationem ad malum finem Clausurae Virorum Religiosorum incursis, dummodo tamen Casus occulti remaneant; injuncta gravi Poenitentia salutari, cum prohibitione accedendi ad Ecclesiam, et Conventum, seu Coenobium dictorum Religiosorum, durante occasione peccandi.

V. Absolvendi a Censuris ob retentionem, et lectionem Librorum prohibitorum incursis, postquam tamen Poenitens Libros prohibitos, quos in sua potestate retineat, prout de jure, consignaverit, seu consignare fecerit, cum congrua salutari poenitentia.

VI. Absolvendi a casu Sedi Apostolicae reservato ob accepta munera a Regularibus utriusque sexus; injuncta poenitentia, et quando agitur de muneribus infra valorem decem scutorum, aliqua eleemosyna Absolventis judicio taxanda, et caute eroganda, cum primum poterit, in beneficium Religionis, cui facienda esset restitutio; dummodo tamen non constet, quod illa fuerint de Bonis propriis Religionis; quatenus vero accepta munera, vel fuerint ultra valorem scutorum decem, vel constet fuisse de Bonis propriis Religionis, facta prius restitutione, quam si de praesenti adimplere nequeat,

praestita in manibus Absolventis obligatione restituendi intra terminum ejus arbitrio praefiniendum, alias sub reincidentia.

VII. Absolvendi Religiosos cujuscumque ordinis (etiam Moniales, per Confessarios tamen pro ipsis a Vobis approbatos, vel specialiter deputandós) non solum a praemissis, sed etiam a Casibus, et Censuris in sua Religione reservatis.

VIII. Dispensandi ad petendum debitum Conjugale cum Transgressore Voti Castitatis, qui Matrimonium cum dicto Voto contraxerit: hujusmodi Poenitentem monendo, ipsum ad idem Votum servandum teneri, tam extra licitum Matrimonii, usum, quam si Marito, seu Uxori respective supervixerit.

IX. Dispensandi cum Incestuoso, sive Incestuosa, ad petendum debitum Conjugale, cujus jus amisit ex superveniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum Consanguinea, vel Consanguineo, sive in primo, sive in primo et secundo, sive in secundo gradu suae Uxoris, seu respective Mariti; remota occasione peccandi: Et injuncta gravi poenitentia salutari, et Confessione Sacramentali quolibet mense, per tempus arbitrio Dispensantis statuendum.

X. Dispensandi super occulto Impedimento primi, necnon primi, et secundi, ac secundi tantum gradus affinitatis ex illicita carnali copula provenientis, quando agatur de matrimonio cum dicto impedimento jam contracto: Et quatenus agatur de copula cum sua putatae Uxoris Matre, dummodo illa secuta fuerit post ejusdem putatae Uxoris nativitatem, et non aliter: monito Poenitente de necessaria secreta renovatione Consensus cum sua putata Uxore, aut suo putato Marito, certiorato, seu certiorata de nullitate prioris consensus, sed ita caute, ut ipsius Poenitentis delictum nusquam detegatur; Remota occasione peccandi, ac injuncta gravi poenitentia salutari, et Confessione Sacramentali semel

in mense per tempus Dispensantis arbitrio statuendum.

Item. Dispensandi super dicto occulto Impedimento, seu Impedimentis Affinitatis ex Copula illicita etiam in Matrimoniis contrahendis, quando tamen omnia parata sint ad Nuptias, nec Matrimonium absque periculo gravis Scandali differri possit usque dum ab Apostolica Sede obtineri possit Dispensatio; Remota semper occasione peccandi, et firma manente conditione, quod copula habita cum Matre Mulieris hujus nativitatem non antecedat; Injuncta in quolibet casu poenitentia salutari.

XI. Dispensandi super occulto Criminis impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione, et agatur de Matrimonio jam contracto: Monitis putatis Conjugibus de necessaria consensus secreta renovatione: ac injuncta gravi Poenitentia salutari, et Confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus Dispensantis arbitrio statuendum.

XII. Dispensandi super Impedimento Tertii, seu Tertii, et Quarti, vel Quarti simplicis Gradus, sive Graduum Consanguinitatis, vel Affinitatis, super quo, seu quibus obtenta fuerit Dispensatio ab Apostolica Sede, et in Litteris hujusmodi Dispensationis reticita fuerit incestuosa copula, quae tamen occulta remaneat. Ac etiam Dispensandi, seu revalidandi ejusmodi Litteras irritas, ac nullas redditas ex Incestu, sive post petitam Dispensationem, sive post illius expeditionem, et ante respectivam executionem patrato, ac iterato usque ad eamdem executionem, in casibus semper occultis, sive agatur de Matrimonio contrahendo, sive jam contracto: monitis in Matrimonio contracto putatis Conjugibus de necessaria mutui Consensus secreta renovatione; Injuncta in singulis casibus congrua Poenitentia salutari.

XIII. Praeterea absolvendi a Censuris, et Poenis Ecclesiasticis eos, qui Sectis vetitis, Massonicis, aut Carbonariis, aliisque similibus nomen dederunt aut fa-

vorem praestiterunt, postquam tamen a respectiva secta omnino se separaverint, eamque abjuraverint, libros, manuscripta, ac signa sectam respicentia, si quae retineant, in manibus Absolventis consignaverint ad ordinarium quamprimum caute transmittenda, veraeque poenitentiae signa exhibuerint. Injuncta pro modo culparum gravi poenitentia salutari, cum frequentia sacramentalis confessionis; Aliisque injunctis de Jure injungendis.

Datum Romae ex Aedibus Nostris die

ADICION III.

Facultades llamadas de cordillera concedidas á los Curas y Vicarios del Arzobispado de México.

NOS DON PEDRO JOSE DE FONTE, POR LA GRACIA DE DIOS Y DE LA SANTA SEDE APOSTÓLICA, ARZOBISPO DE MÉXICO, DEL CONSEJO DE S. M. &C.

A todos los curas y ministros empleados en el servicio de las parroquias de este Arzobispado, salud y gracia en Nuestro Señor Jesucristo.

Queriendo evitar las dudas que nos han consultado algunos párrocos de nuestra grey, acerca de las facultades concedidas por nuestros dignísimos antecesores, y renovadas por Nos; hemos creido conveniente, oído el dictámen de personas doctas y versadas en el minis-

terio parroquial, imprimirlas y circularlas nuevamente en la forma y tenor que sigue:

Facultades que por cordillera se conceden á todos los Curas propietarios, interinos, coadjutores, encargados y ministros religiosos de las parroquias y misiones de este Arzobispado, mientras cada uno respectivamente ejerciere tal ministerio; y á sus vicarios seculares ó regulares, con tal que verdaderamente sirvan á la parroquia con este destino, sea por tiempo determinado, ó perpetuamente, y mientras, como los anteriores, lo ejercieren.

I.—Para absolver de censuras y casos reservados aun á la Santa Sede por cualquier Bula expedida hasta ahora (excepto la herejía mixta) á sus respectivos feligreses, y tambien á los agenos que ocurran á su feligresía, aun cuando los penitentes no tengan la Bula de la Santa Cruzada (*).

II.—Para que habiliten para pedir el débito al cónyuge impedido por afinidad ó por parentesco espiritual sobreveniente al matrimonio, de cualquier grado ó especie que sea; é igualmente para que puedan habilitar á los mismos y para el mismo efecto, si tienen voto simple de castidad ó de religion, hecho antes del matrimonio, por uno ó ambos consortes separadamente, ó despues del matrimonio por mútuo consentimiento; advirtiendo que la facultad que les concedemos en ambos casos, se entienda mientras acuden á Nos y reciben nuestra resolucion; mas no para dispensar el voto, que expresamente nos reservamos.

(*) Véase sobre este punto la facultad núm. 16 de las que concede á nuestros Obispos la Congregacion de *Propaganda fide*, pág. 159, y los comentarios de Avanzini al caso núm. X de los reservados al Romano Pontífice de un modo especial, página 17.

III.—Para que puedan revalidar y revaliden los matrimonios que hallaren haber sido nulos por haberse contraido con impedimento dirimente de consanguinidad ó afinidad por cópula lícita, en ambos casos hasta el segundo grado inclusive; y si fué ilícita, hasta el primero inclusive, y solamente en la línea trasversal, igual ó desigual: previniendo que esto lo han de hacer con las condiciones precisas y no sin ellas, de que el impedimento sea oculto, el matrimonio esté contraido *in facie Ecclesiae*, y haya habido buena fé para contraerlo, á lo menos por parte de uno de los contrayentes, para lo cual bastará que aunque supiera el impedimento, ignorara que lo era; é igualmente con la precisa condicion y no sin ella, de que antes de proceder á la revalidacion, se cerciore de la nulidad del matrimonio con la mayor cautela á la parte ignorante; para lo cual podrán valerse del medio que adopta el Sr. Benedicto XIV en la Inst. 87, de otros que proponen los autores mas célebres, y de aquellos que parezcan adecuados á las circunstancias del tiempo, lugar y personas, á efecto de que renueven mútuamente el consentimiento.

IV.—Para que puedan revalidar y revaliden de la misma manera con las mismas condiciones acabadas de expresar, y no sin ellas, los matrimonios que hubieren sido nulos por crímen de adulterio *cum pacto nubendi, neutro tamen conjuge machinante*, y por el de segundo matrimonio contraido con mala fé, y para que legitimen la prole habida durante el matrimonio, mas no la concebida en adulterio.

Estas son las facultades que limitadas única y precisamente al fuero interior de la conciencia, concedemos por el tiempo que tardáremos en revocarlas ó modificarlas por otra cordillera posterior, al oficio y ejercicio de los curas, coadjutores, ministros ó vicarios referidos en el territorio de su respectiva parroquia, aunque los

penitentes sean feligreses extraños; entendiéndose en cuanto á los vicarios, que no podrán proceder á revalidar matrimonios sin que préviamente lo consulten y acuerden con sus curas con la cautela necesaria para que no vengan en conocimiento de las personas.

Y para que logremos en nuestra Diócesis abundante fruto de nuestro ministerio pastoral, á mas de las facultades expresadas (con que proveemos suficientemente á las muchas necesidades espirituales que á cada paso se presentan, dignas de estos remedios) continuando las gracias anteriores, concedemos las siguientes por el mismo tiempo expresado arriba y con igual calidad de actual ejercicio del ministerio, á los curas propietarios, encargados, interinos y coadjutores; y tambien á los ministros de misiones solamente.

1ª—Que puedan bendecir imágenes, ornamentos y todo cuanto es necesario para celebrar el Santo Sacrificio de la Misa, á excepcion de lo que requiere uncion sagrada; y asimismo para reconciliar las iglesias violadas *aqua ab Episcopo benedicta, et in casu necessitatis etiam aqua ab Episcopo non benedicta.*

2ª—Que puedan conceder indulgencia plenaria á todos los que estando contritos, habiéndose confesado y recibido la sagrada comunion, visitaren devotamente la iglesia que señale el mismo cura en cualquiera de los dias de la Ascension del Señor, Asuncion de Nuestra Señora y Patrono del pueblo, y rogaren allí á Dios por los fines de nuestra Santa Madre la Iglesia y su cabeza el Romano Pontífice.

3ª—Que en todos los lunes del año en que segun las rúbricas pueda decirse Misa de difuntos, celebrando ésta y no la del dia, en cualquier altar de la iglesia, les sea privilegiado y puedan aplicar esta indulgencia plenaria á aquella alma del purgatorio que les pareciere.

4ª—Que siempre que á su juicio haya causa bastante, puedan conceder á sus feligreses, sin perjuicio de

la Santa Cruzada, el uso de carnes, huevos y lacticinios en la cuaresma y otros tiempos de ayuno.

5ª—A los expresados hasta aquí y tambien á sus vicarios, la de aplicar indulgencia plenaria á los moribundos, contritos á lo menos, si no pueden confesarse.

A estas facultades y gracias de la Silla Apostólica, hemos tenido por conveniente añadir la publicacion del adjunto Breve de Nuestro Santísimo Padre el Sr. Pio VII sobre altar privilegiado, (*) habiéndolo diferido hasta ahora, para que su uso comenzase uniformemente en toda nuestra Diócesis. Mas como en él se pone por calidad que la asignacion del altar para que goce del privilegio, deba hacerse por Nos; y como por otra parte carezcamos de conocimientos sobre cuál será mas conveniente en cada iglesia parroquial, queremos que en el recibo de la cordillera con que se dirige este impreso, cada uno de los curas manifieste cuál será mas oportuno por su situacion, ó por la imágen que en él se venera y excita mas la piedad de los fieles, para que con esta noticia recaiga con mayor acierto nuestra asignacion, y conste en una tablilla (que se fijará al lado de dicho altar en lugar proporcionado) el privilegio que le está concedido.

Quiera Dios iluminarnos y asistirnos con su gracia, á fin de que ejerciendo las facultades que goza nuestro respectivo ministerio, no demos motivo á la relajacion sino á la edificacion y provecho espiritual de nuestra grey. México, á cuatro dias del mes de Setiembre de

(*) Los altares privilegiados de que aquí se hace mencion, y que fueron concedidos en virtud del Breve que se cita en esta cordillera, solo disfrutaron de esa gracia por quince años, segun los términos del mismo Breve. Actualmente existe el mismo privilegio en virtud de nueva concesion de la Santa Sede.

mil ochocientos diez y nueve.—*Pedro*, Arzobispo de México.—Por mandado de S. S. I. el Arzobispo mi Señor.—*Lic. José Ignacio Diaz Calvillo*, secretario de visita y órdenes.

ADICION IV.

Edicto del Illmo. y Venerable Cabildo de esta Santa Iglesia Metropolitana de México, publicado siendo dicho Cabildo Gobernador del Arzobispado.

NOS EL DEAN Y CABILDO DE LA SANTA IGLESIA METROPOLITANA DE MÉXICO, GOBERNADOR DEL ARZOBISPADO.

Por cuanto se halla próximo el término de nuestro Edicto, en que se renovó la concesion hecha en el de 28 de Noviembre de 1821, á causa de haberse suspendido las facultades que se conferian por la Bula de la Santa Cruzada; y en atencion á que subsisten todavía los mismos motivos que indujeron á suplirlas: por tanto, usando de la autoridad que en Nos reside, en obsequio de nuestros amados diocesanos y demas fieles moradores en el distrito del Arzobispado; ampliamos, por el tiempo de un año (*), las concesiones hechas en el citado Edicto, cuyo tenor es como sigue:

I.—Que aunque por las causas referidas cese el privilegio de la Bula, no por eso se suspenden, como se suspendian en los tiempos de su publicacion, las innu-

(*) En los años siguientes se continuaron prorogando estas facultades por un año. En 28 de Noviembre de 1834 se prorogaron hasta nueva órden.

merables gracias é indulgencias concedidas á las iglesias, altares, cofradías, etc.; debiendo quedar tan solo sin efecto, las que estaban particularmente comprendidas en el sumario de la referida Bula.

II.—Concedemos á todos los fieles de uno y otro sexo de esta nuestra Diócesis, facultad de elegir confesor de los que estén habilitados, á fin de que puedan confesarse sacramentalmente con ellos, aun para cumplir con el precepto santo de la Iglesia; y á los sacerdotes tanto seculares como regulares, para que siempre que tengan las correspondientes licencias, á cuyo tenor y forma deberán sujetarse escrupulosamente, puedan confesarlos. Y con el fin de quitar á los unos los embarazos que podrian tener para acercarse al Sacramento, y facilitar á los otros el ejercicio de este santo ministerio; concedemos á los referidos sacerdotes la facultad (que por Cordillera hemos concedido ya á los curas y vicarios del Arzobispado), para que puedan absolver á sus respectivos penitentes de todos los pecados y censuras reservadas, exceptuando los dos casos de herejía mixta y complicidad torpe (1), en que aun á virtud de la Bula no podia darse la absolucion; y exceptuamos ademas el otro en que el penitente no quiera poner en noticia del Ordinario local dentro de seis dias, la que ordena el Santísimo Padre Benedicto XIV, en sus letras *Sacramentum Poenitentiae* (2). Les damos igualmente facultad para que puedan conmutar á los fieles en el Sacramento de la Penitencia, los votos y promesas que se conmutaban en virtud de la Bula, teniendo presentes las reglas que para esto prescriben los autores de una sana moral; y poniendo la atencion que es

(1) Véanse los lugares citados en la nota puesta á la facultad núm. I de las contenidas en la adicion III, pág. 169.

(2) Véase el núm. IV de las excomuniones *nemini reservatae*, con el comentario de Avanzini, pág. 40.

debida en la materia del voto ó promesa, en las circunstancias de la persona, en la de los tiempos en que se hizo, y de los otros en que se solicita la conmutacion.

III.—Por cuanto existen en el dia las causas que en circunstancias menos estrechas, se han tenido por bastantes, á juicio de hombres prudentes y de timorata conciencia, para permitir la comida de carnes, huevos y laticinios en los dias prohibidos; dispensamos graciosamente á todos los fieles de ambos sexos, estantes y habitantes en esta ciudad y Arzobispado, de cualquiera clase, estado y condicion que sean (exceptuando solamente á los que deban abstenerse por voto ó por sus reglas y constituciones) para que puedan usar de dichos alimentos en aquellos dias y forma que pudieran hacerlo, segun los respectivos indultos de la citada Bula.

IV.—Con el fin de proporcionar á los fieles en cuanto está de nuestra parte, todas las gracias y consuelos que necesitan, particularmente en la hora terrible y arriesgada de la muerte, damos facultad á todos los sacerdotes que les asistan, para que puedan aplicar á los moribundos, contritos á lo menos, si no pueden confesarse, la indulgencia plenaria que la Santa Sede nos ha concedido para tal caso. Mas ya que no nos es dado extender iguales gracias en favor de nuestros hermanos difuntos, pedimos muy encarecidamente á todos los fieles, que penetrados de piedad y compasion, cuando no fuere por un debido agradecimiento, procuren aplicar en sufragio de aquellos las indulgencias que por otros títulos pueden ganar y les sean aplicables; pues la consideracion de las penas con que antes de gozar de Dios se han de expiar aun los defectos ligeros, propios de la fragilidad y miseria humana, excita en nosotros un verdadero deseo de que los difuntos consigan el alivio en sus angustias, y saliendo del lugar de expiacion en que yacen, entren purificados en el de la luz y eterno descanso.

Pero como no se conceden las gracias y dispensa que contiene este nuestro Edicto para fomentar la relajacion, ó enervar la santa disciplina de la Iglesia, sino para ayuda y socorro de la flaqueza humana; encargamos y rogamos á todos nuestros súbditos, que por la Sangre preciosa de Jesus, y para alcanzar todos sus provechosos efectos, procuren conservar el amor y santo temor de Dios, implorando sus misericordias por medio de la oracion, por el vencimiento de las pasiones y apetitos desordenados, y por la limosna tan necesaria para redimir nuestros pecados. Estos serán frutos dignos de la verdadera penitencia que aplaquen el enojo de la Divina Justicia, que tanto hemos irritado. De consiguiente, huyamos de la impiedad y del desprecio de las cosas santas; de la vida sensual y licenciosa; del apego miserable á los bienes con que seduce este mundo perecedero; y por último, aprovechemos respectivamente la oportunidad que se presenta con tanta frecuencia de socorrer al necesitado, de instruir al ignorante, de perdonar al enemigo, y de practicar todas las demas obras de caridad y misericordia, que son agradables á los ojos de Dios, y propias para expiar nuestras culpas.

Y para que llegue á noticia de todos, mandamos se imprima, circule y publique un dia festivo, *inter Missarum solemnia*, en esta Santa Iglesia Metropolitana, en las parroquias y demas iglesias del Arzobispado, fijándose despues en los parajes acostumbrados. Dado en la sala capitular de la Santa Iglesia Metropolitana de México, á diez y nueve de Noviembre de mil ochocientos treinta y uno.—*Joaquin José Ladron de Guevara.* —*José Nicolás Maniau.*—*Manuel Mendiola.*—*Juan de Bustamante.*—*Juan Manuel Irisarri*, secretario de gobierno.

ADICION V.

Instructio ad omnes archiepiscopos, episcopos aliosque locorum ordinarios de dispensationibus super impedimento mixtae religionis quoad promiscua coniugia (*).

"Etsi Sanctissimus Dominus Noster Pius IX Pontifex Maximus gravissimis causis impulsus aliquod immutandum esse censuerit in formula dispensationum, quae ab hac Apostolica Sede conceduntur ad mixta ineunda matrimonia, veluti Amplitudo Tua ex adiecta formula intelliget, tamen idem Summus Pontifex, de Universi Dominici gregis salute sibi divinitus commissa vel maxime sollicitus, pro Apostolici Ministerii Sui munere non potest non summopere inculcare omnibus Archiepiscopis, Episcopis aliisque Locorum Ordinariis, ut sanctissima Catholicae Ecclesiae de hisce coniugiis documenta integra, et inviolata religiosissime serventur. Omnes enim norunt, quid ipsa Catholica Ecclesia de huiusmodi, Catholicos inter, et Acatholicos, nuptiis constanter senserit, cum illas semper improbaverit, ac tamquam illicitas, planeque perniciosas habuerit, tum ob flagitiosam in divinis communionem, tum ob impendens catholico coniugi perversionis periculum, tum ob pravam sobolis institutionem. Atque huc omnino pertinent antiquissimi Canones ipsa mixta connubia severe interdicentes, ac recentiores Summorum Pontificum Sanctiones, de quibus Immortalis Memoriae Benedictus XIV loquitur in suis Encyclicis Litteris ad Poloniae Regni Episcopos, atque in celeberrimo opere, quod de Synodo

(*) Haec Instructio pro mixtis coniugiis est omnium recentissima, atque secundum eam mixta coniugia a S. Sede permittuntur. Véase *Acta Sanctae Sedis*, tomo 6º, pág. 456.

Dioecesana inscribitur. Hinc porro evenit, ut haec Apostolica Sedes, ad quam unice spectat potestas dispensandi super huiusmodi mixtae Religionis impedimento, si de Canonum severitate aliquid remittens, mixta haec coniugia quandoque permiserit, id gravibus dumtaxat de causis aegre admodum fecit, et nonnisi sub expressa semper conditione de praemittendis necessariis opportunisque cautionibus, ut scilicet non solum catholicus coniux ab acatholico perverti non posset, quin imo catholicus ipse coniux teneri se sciret ad acatholicum pro viribus ab errore retrahendum, verum etiam, ut universa utriusque sexus proles ex mixtis hisce matrimoniis procreanda in Sanctitate Catholicae Religionis educari omnino deberet. Quae quidem cautiones remitti, seu dispensari nunquam possunt, cum in ipsa naturali ac divina lege fundentur, quam Ecclesia, et haec Sancta Sedes sartam tectamque tueri omni studio contendit, et contra quam sine ullo dubio gravissime peccant, qui promiscuis hisce nuptiis temere contrahendis se, ac prolem exinde suscipiendam perversionis periculo committunt. Insuper in tribuendis huiusmodi dispensationibus praeter enunciatas cautiones, quae praemitti semper debent, et super quibus dispensari nullo modo unquam potest, adiectae quoque fuere conditiones, ut haec mixta coniugia extra Ecclesiam, et absque Parochi benedictione, alloque alio ecclesiastico ritu celebrari debeant. Quae quidem conditiones eo potissimum spectant, ut in Catholicorum animis nunquam obliteretur memoria tum Canonum, qui istiusmodi mixta Matrimonia detestantur, tum constantissimi illius studii, quo Sancta Mater Ecclesia nunquam destitit filios suos avertere ac deterrere ab iisdem mixtis coniugiis in eorum, et futurae prolis perniciem contrahendis.

"Iam vero quod attinet ad praedictas conditiones de his nempe mixtis nuptiis extra Ecclesiam, et sine Parochi benedictione, alioque sacro ritu celebrandis, cum

conditiones ipsae in plurimis similium dispensationum Rescriptis clare aperteque fuerint enunciatae, in aliis vero permultis Rescriptis haud explicite expressae, quamvis iisdem Rescriptis implicite continerentur, idcirco Sanctissimus Dominus Noster pro summa, ac singulari sua prudentia hanc formularum varietatem de medio tollendam existimavit, ac iussit in posterum, unam eamdemque formulam esse adhibendam ab omnibus Congregationibus, per quas haec Apostolica Sedes dispensationes super hoc mixtae religionis impedimento concedere solet. Itaque, rebus omnibus maturo examine perpensis, temporumque ratione habita, et iis consideratis, quae a pluribus Episcopis exposita fuere, atque in consilium adhibitis nonnullis S. R. E. Cardinalibus, idem Sanctissimus Dominus Noster constituit, in harum dispensationum concessione utendam esse formulam illius Rescripti, quo etiamsi conditiones praedictae de mixtis hisce coniugiis extra Ecclesiam, et absque Parochi benedictione, alioque ecclesiastico ritu celebrandis haud aperte declarantur, tamen implicite continentur. Ac Sanctitas Sua omnes Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Locorum Ordinarios vehementer in Domino monet, hortatur, et excitat, eisque mandat, ut cum Ipsi in posterum huius Rescripti formula ab hac Sancta Sede obtinuerint facultatem dispensandi super impedimento mixtae religionis, in eadem facultate exsequenda nunquam desistant omni cura, studioque advigilare, ut sedulo quoque impleantur conditiones de mixtis hisce Matrimoniis extra Ecclesiam, et absque Parochi benedictione, alioque ecclesiastico ritu celebrandis. Quod si in aliquibus Locis Sacrorum Antistites cognoverint, easdem conditiones impleri haud posse, quin graviora exinde oriantur damna ac mala, in hoc casu tantum Sanctitas Sua ad huiusmodi maiora damna ac mala vitanda, prudenti eorumdem Sacrorum Antistitum arbitrio committit, ut ipsi, salvis firmisque semper ac per-

diligenter servatis cautionibus de perversionis periculo amovendo a Coniuge Catholico, de conversione acatholici Coniugis ab ipso coniuge Catholico pro viribus procuranda, deque universa utriusque sexus prole in Sanctitate Catholicae Religionis omnino educanda, iudicent quando commemoratae conditiones de contrahendis mixtis hisce nuptiis extra Ecclesiam, et absque Parochi benedictione impleri minime possint, et quando in promiscuis hisce coniugiis ineundis tolerari queat mos adhibendi ritum pro Matrimoniis contrahendis in Dioecesano Rituali legitime praescriptum, exclusa tamen semper Missae celebratione, ac diligentissime perpensis omnibus rerum, locorum ac personarum adiunctis, atque onerata ipsorum Antistitum conscientia super omnium circumstantiarum veritate, et gravitate. Summopere autem exoptat Sanctitas Sua ut iidem Sacrorum Antistites huiusmodi indulgentiam, seu potius tolerantiam eorum arbitrio, et conscientiae omnino commissam, maiori, quo fieri potest, silentio, ac secreto servent. Cum vero contingere possit, ut iidem Antistites nondum fuerint exequuti illa similium dispensationum Rescripta, quae ipsis ante hanc Instructionem concessa fuere, idcirco ad omnes dubitationes amovendas Sanctitas Sua declarandum esse iussit, eosdem Antistites hanc Instructionem sequi debere in commemoratis exsequendis Rescriptis.

"Nihil vero dubitat Sanctissimus Dominus Noster, quin omnes Sacrorum Antistites, ob spectatam eorum religionem, pietatem, et pastoralis muneris officium pergant flagrantiori usque zelo Catholicos sibi concreditos a mixtis hisce coniugiis avertere, eosque accurate edocere Catholicae Ecclesiae doctrinam, legesque ad eadem Coniugia pertinentes, atque eidem Sanctissimo Domino Nostro persuasissimum est, ipsos Sacrorum Antistites prae oculis semper habituros Litteras et Instructiones, quae a suis felicis recordationis Praedecessoribus, ac

praesertim a Pio VI (1), Pio VII (2), Pio VIII (3), et Gregorio XVI (4), de hoc gravissimo sane argumento, maximique momenti negotio ad plures Catholici Orbis Episcopos scriptae fuerunt.

"Haec amplitudini Tuae erant significanda iussu ipsius Sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX, cui nihil potius, nihil antiquius est, quam ut Catholicae Ecclesiae doctrina, ac disciplina ubique illibata custodiatur ac servetur."

Datum Romae die 15 Novembris 1858.—*I. Card. Antonelli.*

Ex quibus colliges:

I. Matrimonia mixta iure ecclesiastico universim prohibita, iureque naturali improbata ob periculum perversionis, a S. Sede, rebus in variis locis id postulantibus, benigne permitti sub quibusdam conditionibus et cautionibus.

II. Cautiones, tamquam conditiones exigendae, sunt, ut coniux catholicus, qui curare tenetur haeretici con-

(1) Epist. ad Archiep. Mechliniensem, Episcoposque Belgii:—*Exequendo nunc*—die 13 Iunii 1782.

(2) Epist. ad Archiep. Moguntinum:—*Etsi Fraternitatis Tuae*—die 8 Octob. 1803.

(3) Epist. ad Archiep. Coloniensem, et Episcopos Treviren., Monasterien. et Paderbonem:—*Litteris altero ab hinc anno*—die 25 Martii 1830. Instructio ad eosdem Archiep. et Episc. die 27 Martii 1830.

(4) Epist. ad Archiep. et Episcop. Bavariae:—*Summo iugiter studio*—die 27 Maii 1832. Iustructio ad eosdem die 12 Septembris 1834.

Epist. ad Archiep. et Episcop. Hungariae:—*Quas vestro*—die 30 Aprilis 1841. Instructio die 30 Aprilis 1811. Instructio ad Archiep. et Episcop. Austriacae Ditionis in foederatis Germaniae partibus die 22 Maii 1841.

iugis conversionem, perverti non possit ab acatholico, atque ut universa proles omnino catholice educetur.

III. Per eiusmodi enim cautiones removetur, quoad possit, perversionis periculum, cuius causa, naturae iure matrimonia mixta improbata existunt.

IV. Ne iure ecclesiastico eiusmodi nuptiae probatae videantur, neque videatur Ecclesia in divinis cum haereticis communicare, prohiberi earundem celebrationem fieri intra ecclesiam et cum Parochi benedictione.

V. Urgentibus tamen rerum adiunctis iudicio sacrorum Antistitum esse caute remissam tolerantiam adhibendi aliquam partem catholici ritus in eiusmodi nuptiis celebrandis, exclusa tamen semper Missae celebratione, ne forte haereticus coniux ad tanti sacrificii fructus videatur admissus.

ADICION VI.

Resoluciones de la Sagrada Penitenciaría sobre varios puntos de gran interes en las presentes circunstancias de la Iglesia.

INSTRUCTIO CIRCA CONTRACTUM QUEM MATRIMONIUM CIVILEM APPELLANT. 15 Jan. 1866 (*).

1. "Quod iamdiu timebatur, quodque Episcopi cum singillatim, tum una omnes, protestationibus zelo ac doctrina plenis, virique plurimi cuiusque ordinis eruditis suis scriptis, et ipsemet summus Pontifex vocis suae auctoritate, avertere conati sunt id, proh dolor! videmus in Italia constitutum. Quem vocant civilem Ma-

(*) Tomada del *Acta Sancta Sedis*, tom. 1º, pág. 508.

trimonii contractum, eiusmodi malum haud amplius est, quod Iesu Christi Ecclesia debeat trans Alpes deflere; sed et quod in hisce Italiae regionibus consitum, pestiferis suis fructibus christianam familiam societatemque minitatur inficere. Atque hosce funestos effectus Episcopi et locorum Ordinarii animadverterunt, quorum quidem alii opportunis instructionibus monitum ac vigilem fecerunt gregem suum; alii vero ad hanc Apostolicam Sedem mature confugerunt, ut normas inde haurirent, quibus in tam trepida re ac tanti momenti tuto dirigerent sese. Quamvis autem hoc sacrum Tribunal haud pauca responsa atque instructiones particularibus petitionibus, Summi Pontificis jussu, dederit: attamen ut postulationibus, quae in dies augentur, satisfiat, mandavit Sanctus Pater, ut per hoc Tribunal ad omnes locorum Ordinarios, ubi infausta haec lex promulgata fuit, instructio mitteretur, quae normae cuiusdam loco cuique eorum inserviret, ut et fideles dirigant et ad morum puritatem, sanctitatemque Matrimonii Christiani sartam tectam servandam, uno animo procedant."

2. "At vero in exequendis S. Patris mandatis haec S. Poenitentiaria superfluum putat in memoriam cuiusque revocare, quod est SSmae Religionis nostrae notissimum dogma, nimirum Matrimonium unum esse ex septem Sacramentis a Christo Domino institutis, proindeque ad Ecclesiam ipsam, cui idem Christus divinorum suorum mysteriorum dispensationem commisit, illius directionem unice pertinere: tum etiam superfluum putat in cuiusque memoriam revocare formam a S. Tridentina Synodo praescriptam *sess. 24. c. 1. de Reform. matrim.*, sine cuius observantia in locis, ubi illa promulgata fuit, valide contrahi matrimonium nequaquam posset."

3. "Sed ex hisce aliisque axiomatibus et catholicis Doctrinis debent animarum Pastores practicas instru-

ctiones conficere, quibus etiam Fidelibus id persuadeant quod Sanctissimus Dominus noster in Consistorio secreto die XXVII. Septembris anni MDCCCLII. proclamabat: id est—*Inter Fideles Matrimonium dari non posse, quin uno eodemque tempore sit Sacramentum; atque idcirco quamlibet aliam inter Christianos viri et mulieris, praeter Sacramentum, coniunctionem, etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse, nisi turpem atque exitialem concubinatum.*"

4. "Atque hinc facile deducere poterunt, civilem actum coram Deo eiusque Ecclesia, nedum ut Sacramentum, verum nec ut contractum haberi ullo modo posse; et quemadmodum civilis potestas ligandi quemquam Fidelium in matrimonio incapax est, ita et solvendi incapacem esse; ideoque, sicut haec S. Poenitentiaria iam alias in nonnullis responsionibus ad dubia particularia declaravit, sententiam omnem de separatione coniugum legitimo Matrimonio coram Ecclesia coniunctorum, a laica potestate latam, nullius valoris esse; et coniugem qui eiusmodi sententia abutens, alii se personae coniungere auderet, fore verum adulterum: quemadmodum esset verus concubinarius, qui vi tantum civilis actus in matrimonio persistere praesumeret; atque utrumque absolutione indignum esse donec haud resipiscat, ac praescriptionibus Ecclesiae se subiiciens ad poenitentiam convertatur."

5. "Quamvis autem verum Fidelium Matrimonium tum solum contrahatur, quum vir et mulier impedimentorum expertes mutuum consensum patefaciunt coram Parocho et testibus, iuxta citatam S. Concilii Tridentini formam, atque ita contractum matrimonium omnem suum valorem obtineat, nec opus sit ut a civili potestate ratum habeatur, aut confirmetur: attamen ad vexationes poenasque vitandas, et ob prolis bonum, quae alioquin a laica potestate ut legitima nequaquam haberetur, tum etiam ad polygamiae periculum averten-

dum, opportunum et expediens videtur, ut iidem Fideles postquam Matrimonium legitime contraxerint coram Ecclesia, se sistant, actum lege decretum exequuturi, ea tamen intentione (uti Benedictus XIV. docet in Brevi diei XVII. Septembris anni MDCCXLVI. *Redditae sunt Nobis*), sistendo se Gubernii Officiali nil aliud faciant, quam ut civilem coeremoniam exequantur."

6. "Iisdem de causis, nequaquam vero ut infaustae legis executioni cooperentur, Parochi ad matrimonii celebrationem coram Ecclesia eos Fideles, qui, quoniam lege arcentur, ad civilem actum dein non admitterentur, ac proinde non haberentur ut legitimi coniuges, non ita facile ac promiscue admittant. Hac in re multa uti debebunt cautela ac prudentia, et Ordinarii consilium exposcere; atque hic facilis ne sit ad annuendum: sed in gravioribus casibus hoc sacrum Tribunal consulat."

7. "Quod si opportunuum est ac expedit, ut Fideles asistentes se ad actum civilem peragendum se probent legitimos coniuges coram lege: hunc tamen actum, antequam matrimonium coram Ecclesia celebraverint, peragere nequaquam debent. Et si qua coactio, aut absoluta necessitas, quae facile admittenda non est, eiusmodi ordinis invertendi causa esset, tunc omni diligentia utendum erit, ut matrimonium coram Ecclesia quamprimum contrahatur, atque interim contrahentes seiuncti consistant. Hac super re unumquemque hortatur haec S. Poenitentiaria, ut doctrinam sequatur ac teneat a Benedicto XIV expositam in Brevi, cuius supra mentio facta est, ad quod tum Pius VI. in suo Brevi ad Galliae Episcopos "*Laudabilem Maiorum suorum* dato die XX Septembris anni MDCCLXXXXI. tum Pius VII. in suis litteris datis die XI. Iunii Anni MDCCCVIII. ad Episcopos Piceni, eosdem Episcopos instructionis gratia remittebant, qui normas expostularant, quibus in simili civilis actus contingentia Fide-

les dirigerent. Post haec omnia facile est videre, praxim hactenus observatam circa Matrimonium, et speciatim circa paroeciales libros, sponsalia, et matrimonialia impedimenta cuiusvis naturae ab Ecclesia sive constituta sive admissa, nullo modo variari."

8. "Et hae sunt generales normae quas huic S. Poenitentiariae, Sancti Patris mandatis obsequenti, tradere visum fuit, et iuxta quas eadem videns plures Episcopos et Ordinarios suas iam instructiones adamussim confecisse, maximopere laetatur: speratque fore ut et caeteri omnes idem faciant: qui ita se pastores vigiles ostendentes, meritum ac praemium a Iesu Christo Pastorum omnium Pastore consequentur."

Datum Romae ex S. Poenitentiaria die 15 Ian. 1866.

RESPONSA QUOAD ECCLESIAE BONORUM USURPATORES ET COOPERATORES. 5 Julii 1856 (*).

Q. 1. Si las personas que han en cierto modo cooperado (dictae videlicet usurpationi) pueden admitirse por padrinos en los Sacramentos del Bautismo y Confirmacion.

R. La S. Penitenciaría maduramente consideradas las propuestas dadas, responde que despues de la Extravagante *Ad evitanda* de Martino V en la administracion ó recepcion de los Sacramentos, ó cualesquierá otro actò activo, ó no, no están los fieles obligados á evitar una persona bajo pretexto de una sentencia cualesquiera ó de censura *á jure ó ab homine* promulgada

(*) A falta del texto latino hemos preferido la traduccion española que trae el Scavini, impreso en Barcelona en 1859, tomo 1º, pág. 517.

en los términos generales, si esta censura ó sentencia no ha sido publicada y denunciada especial y expresamente contra una determinada persona, principalmente si se prevén escándalos ó males. Así cómo pues los excomulgados, suspensos, interdichos ó prohibidos de tal especie en nada fueron rehabilitados por la mencionada Extravagante, es claro que cometerán pecado, y tanto mas grave, cuanto mayor será el escándalo, si no obstante la censura, se atreven á comunicar con los fieles en las cosas divinas.

Q. 2. Si el párroco ó alguno en su lugar puede asistir al matrimonio que las mismas personas quisiesen contraer, sin que antes hayan hecho constar haber sido debidamente absueltas de la censura contraida.

R. El párroco llamado para asistir al matrimonio de un público y notorio excomulgado, debe antes disuadir á los contrayentes, é impedir ó suspender el matrimonio, hasta que el excomulgado se haya reconciliado con la Iglesia. Y si estos cuidados hubiesen de salir vanos, y por otra parte vayan á originarse graves escándalos, nacer peligros para el párroco con daño de su misma parroquia, cuando se hubiese de suspender por mas tiempo la asistencia, podrá en tal caso el párroco lícitamente asistir al matrimonio de un público y notorio excomulgado tolerado. Igualmente podrá el obispo concurriendo estas circunstancias, y tomadas las providencias oportunas, dar al párroco licencia para asistir á tal matrimonio.

Q. 3. La S. Penitenciaría á 5 de Setiembre de 1855, habiendo respuesto que los obispos y párrocos *passive se habeant*, cuando sea grave é inminente el peligro de públicas desgracias, de uso de la fuerza pública, si no se procede á la sepultura de las referidas personas, si no hicieron pública retractacion; se pregunta, si las mencionadas palabras se deben referir á la simple tumulacion, de modo que se pueda permitir que sean sepulta-

das en lugar sagrado, ó bien si por evitar los temidos trastornos, puede el párroco conceder los honores fúnebres al difunto, con acompañamiento á la Iglesia con intervencion del clero y de las cofradías, cantar la Misa, etc.

R. Consulten el derecho divino y eclesiástico, y los autores aprobados.

Q. 4. En algunos rescriptos con los cuales se concede la facultad de absolver *Intendentes et Insinuantes* que tomaron parte en la mencionada ley y la mandaron cumplir con la fuerza, entre las condiciones que se ponen, hay la de reparar el escándalo *eo meliori modo quo potest.* Esta condicion es interpretada de varios modos, y se sabe que en ciertos lugares algunos de los súbditos á nada fueron obligados, y se admitieron á los Sacramentos. Se pregunta, si se puede seguir tal ejemplo por la sola razon, que dándose por los mismos empleados una retractacion cualquiera en presencia de testimonios, correrian riesgo de ser destituidos de su empleo, que no podrian dejar sin gravísimo daño propio y de la familia.

Q. 5. Se pregunta á mas, si en la circunstancia en que tales empleados corren riesgo próximo de ser destituidos de sus empleos, cuando se manifestase su retractacion, pueda bastar que la hagan solo en presencia del obispo ó del confesor. Para evitar, pues, el escándalo, que tal vez habria en el pueblo cuando se acercasen públicamente á los Sacramentos sin hacer la retractacion en público, se pregunta, si puede adoptarse el medio de administrárselos privadamente, con tal que estén siempre dispuestos á la pública retractacion, en caso de enfermedad peligrosa, ó de cambio de cosas en el Estado.

Respuesta á las dos preguntas antecedentes. Para la retractacion basta que se pida perdon á la Iglesia ofendida, y se repare el escándalo causado á los fieles: lo

que debe hacerse con prudencia y del mejor modo posible, para evitar los graves daños que pudiesen venir al penitente; y á mas basta que la retractacion se haga en manos del obispo, y se deposite para ser custodiada en la Cancillería episcopal, y aun en las manos del confesor para que éste la pase al obispo como arriba, y luego prudentemente y no sin discernimiento se divulgue. Y si se trata de enfermos puestos en peligro de la vida; basta una retractacion hecha segun lo dicho arriba y suficientemente publicada antes de recibir el Viático. Y si esta no se hubiese hecho todavía, basta que se haga delante del confesor y dos testigos para entregarse luego al obispo y publicarse despues de la muerte del enfermo. Por lo demas, la S. Penitenciaría no cree ser en ningun modo conveniente que se hayan de admitir secretamente á la participacion de los Sacramentos los que no han hecho la retractacion en el modo predicho por el verdadero escándalo de los pusilánimes que resultaria á los fieles de la creida pertinacia del penitente en la censura.

Q. 6. Tratándose pero de los empleados, que están continuamente expuestos á ejecutar nuevos actos mandados por la ejecucion de la ley, seria de desear, que los obispos fuesen autorizados para concederles en los casos particulares las oportunas facultades, despues de haber recurrido á la S. Sede.

Q. 7. Son tambien de desear mas ámplias facultades por lo que mira á la compra ó arriendo de los bienes estables de la Iglesia que han sido usurpados.

R. La S. Penitenciaría responderá con cartas separadas.

Responsa in nova Status Pontificii invasione. 10 Dec. 1860 (*).

Q. 1. An liceat hymnum *Te Deum* canere occasione proclamationis intrusi Gubernii, aut alio simili eventu.

R. Negative.

Q. 2. An in Missa aliisque sacris functionibus recitari possit Collecta *pro Rege* quando ab invasore Gubernio edicatur.

R. Negative.

Q. 3. An liceat cooperari functioni religiosae legibus Subalpinis expostulatae die anniversaria Statuti.

R. Negative.

Q. 4. An liceat propriam domum externis luminibus ornare occasione inaugurationis novi Gubernii, aut alio simili eventu; item an liceat uti insignibus novi Gubernii, cuiusmodi sunt *Coccarde*, vittae tricolores, et alia id genus.

R. Negative, dummodo non immineant gravia damna et absit scandalum.

Q. 5. An a Clero invitari possint gubernativae Auctoritates ad Ecclesiasticas functiones. Et si forte nec invitatae intersint, an Clerus possit iis honoris actus Coeremoniali praescriptos tribuere.

R. Negative: et quatenus non invitati interveniant, Clerus passive se habeat; hoc est abstineat ab actibus honorificis in Coeremoniali praescriptis.

Q. 6. An excipi in Ecclesia possint Magistratus Municipales, iisque tribui honoris actus ut supra.

R. Affirmative, dummodo tamen Magistratus non peregerint actus reprobatos per litteras Apostolicas diei 26 Martii 1860; secus ut in praecedenti.

Q. 7. An liceat Civicae aut Nationali militiae no-

(*) Véase *Acta Sanctae Sedis*, tomo 1?, pág. 558.

men dare, quae ab intruso Gubernio suae defensioni ac conservationi in Provinciis usurpatis est constituta.

R. Negative.

Q. 8. Quid de iis dicendum, qui inviti conscribuntur, et ad eamdem militiam ineundam adiguntur.

R. Posse tolerari milites civicos coactos, qui militiam absque gravi damno seu incommodo deserere nequeunt; dummodo tamen animo parati sint eam deserere quam primum poterunt, et interim ab omnibus actibus hostilitatis in subditos et milites legitimi Principis, et ab actibus contra bona iura et Personas Ecclesiasticas.

Q. 9. An liceat Parochis elenchos dare a Gubernio intruso pro Militia Nationali, et militari delectu habendo in usurpatis Provinciis expostulatos.

R. Negative; et quatenus per vim libri auferantur, passive se habeant.

Q. 10. An liceat dare suffragia ad componenda Consilia, et Municipales Repraesentativas Personas; et an Electi possint officio fungi Consiliarii et Magistratus Municipalis.

R. Dummodo Municipales non adigantur ad ea, quae adversantur Legibus Divinis et Ecclesiasticis; et se abstineant a praestando iuramento iuxta formam a Gubernio invasore propositam, posse tolerari.

Q. 11. An liceat ad Magisteria concurrere, eaque suscipere oblata ab aliqua Communitate, vel etiam a Gubernio, si qui suscipiunt ab adhaesione abstineant Gubernio intruso exhibenda, et ab omni actu qui ad illud ratum habendum suapte natura dirigatur.

R. Affirmative, remoto scandalo, si adsit, et sub conditionibus in quaesito expositis; praesertim vero sub conditione, ut in dicendo sint omnino conformes Doctrinae Catholicae.

Q. 12. An iuxta Indultum iam a S. Poenitentiaria transmissum Administratoribus Locorum Piorum ab in-

vasore Gubernio occupatorum possint ab Ordinariis habilitari non modo ad Administrationem prosequendam sed et ad suscipiendam, ii qui ab illegitima Auctoritate denuo eligerentur.

R. S. Poenitentiaria de speciali et expressa Apostolica Auctoritate omnibus et singulis Locorum Ordinariis, quorum Territoria a Gubernio invasore occupata fuerunt, ad sex menses duraturam facultatem concedit, praefatis Personis, ut Officium Administratoris, dummodo exinde non requiratur adhaesio Gubernio invasori, aut iuramentum fidelitatis iuxta formam ab eodem Gubernio praepositam et ad effectum, et sub conditione curandi utilitatem Locorum Piorum, et abstinendi omnino ab alienatione bonorum, et cum dependentia ab Episcopo, seu ab Ordinario Loci, cui rationem reddere teneantur, retinere, et de novo assumere et exercere licite valeant Apostolica expressa auctoritate Indulgendi. Porro quisque curabit scandalum removere caute manifestando se id peragere de Licentia Apostolica. Episcopi vero et Ordinarii in Administratione Locorum Piorum passive se habeant, nullumque positivae conniventiae argumentum quoad Gubernium exhibeant, et eidem dumtaxat, si fuerint interrogati respondeant.

Q. 13. An retineri et suscipi possint sub intruso Gubernio officia.

R. Dummodo non agatur de Officiis, quae directe et proxime influunt in spolium, vel in eiusdem spolii manutentionem, et exerceri possint absque periculo laesionis Legum Divinarum et Ecclesiasticarum posse tolerari; in praxi vero quilibet ex dictis Officialibus aut Personis Ditionis Pontificiae, qui paratus sit stare mandatis S. Sedis, caute moneatur, ut consulat Episcopum seu Loci Ordinarium, qui in singulis casibus decernet iuxta mentem SSmi. Domini.

Q. 14. An liceat iuramentum ab intruso Gubernio propositum hisce vel similibus verbis, quibus illimitata

obedientia continetur: "Iuro fidelitatem et obedientiam Victorio Emmanueli Italiae regi, eiusque successoribus. Iuro me Statutum, omnemque aliam status legem pro inseparabili et regis et patriae Italiae bono observaturum.

R. Iuramentum, prout exponitur non licere; tolerari autem posse iuramentum obedientiae mere passivae in iis omnibus, quae Legibus Divinis, et Ecclesiasticis non adversantur iuxta formam a s. m. Pii VII. approbatam, et hisce verbis expressam, scilicet "*Promitto et* "*iuro me cuiuslibet generis coniurationi, sive conven-* "*tui, sive seditioni contra actuale Gubernium operam* "*nunquam daturum: itemque eidem me subiectum fore* "*atque obtemperantem in iis omnibus, quae nec Dei,* "*nec Ecclesiae legibus adversentur.*"

Q. 15. Quomodo Ordinarii circa *Regium Placet* et *Exsequatur*, quod Gubernium sibi arrogat super Bullis, Brevibus et Rescriptis Pontificiis, se gerere debeant.

R. Non esse inquietandas privatas Personas, quae, ut se servent indemnes ad Gubernium pro *Regio Placet*, seu *Exsequatur* recurrunt; Verum Ordinarii hac in re, quantum poterunt, passive se habeant, et, si a Gubernio super huiusmodi petitionibus interrogati fuerint, iuxta leges iustitiae, et ad formam ss. Canonum sententiam suam patefaciant.

Q. 16. An Ordinarii, Parochi, Beneficiarii, coeterique Bonorum Ecclesiasticorum administratores, si gravibus sub poenis expostulentur, reddituum respectivorum inventarium Gubernio tradere possint.

R. Permitti, emissa tamen in scriptis protestatione in singulis actis a respectivis Administratoribus super necessitate traditionis ad evitanda maiora mala, et pro tuitione iurium Ecclesiae. Mens autem est SSmi. Domini, ut Ordinarii ante vel post traditionem, si fieri possit, super praemissis collectivam faciant protestationem reverenter quidem, sed cum evangelica libertate.

Q. 17. Quomodo Ordinarii se gerere debeant circa quempiam Sacerdotem, qui cum in censuras inciderit, cum Ecclesia reconciliari negligat, nec decerni possit a Divinis suspensus absque gravium scandalorum ac malorum timore.

R. Curandum pro viribus eiusdem Sacerdotis resipiscentiam, prout boni, ac prudentis Pastoris officium exposcit, et, si vocem Ordinarii non audierit, recurrendum esse ad S. Concilii Congregationem.

Q. 18. Quomodo se gerere debeant Parochi in celebratione Matrimoniorum illorum qui notorie in ecclesiasticas censuras inciderint.

R. Curandum pro viribus, ut Ecclesiasticis Censuris innodati debito modo cum Ecclesia reconcilientur: at si reconciliari recusent, et nisi Matrimonium celebretur gravia inde damna imminere videantur. Parochus Ordinarium consulat, qui, habita rerum et circumstantiarum ratione, omnibusque perpensis, quae a probatis auctoribus et praesertim a S. Alphonso (Lib. 6 Tract. I. Cap. 2 n. 54) traduntur, ea declaret, quae magis expedire in Domino iudicaverit, exclusa tamen semper Missae celebratione.

Q. 19. Item quomodo se gerere debeant Episcopi et Parochi, si qui ex supra dictis censura innodatis se sisteret ut sive in Sacramento Confirmationis, sive Baptismatis Patrinum agat.

R. Ut in praecedenti.

Q. 20. An possit SSma. Eucharistia notorie censura innodatis nimistrari, quin prius fuerint, uti par est, cum Ecclesia reconciliati.

R. Negative.

Q. 21. Si quis ex iisdem censura ecclesiastica notorie innodatis obierit, et iuxta Sacros Canones, et normas hac super re a Doctoribus traditas, ecclesiastica sepultura carere omnino debeat, et contra pertinaciter gravibus minis expostulentur exequiae et ipsa ecclesias-

tica sepultura, quomodo in huiusmodi casu se gerere debeat Parochus.

R. Curandum, ut cuncta ad normam Sacrorum Canonum fiant; quatenus vero absque turbarum et scandali periculo id obtineri nequeat, Parochus neque per se, neque per alios sacerdotes ad exequias et ad sepulturam ullo modo concurrat.

Q. 22. An Episcopus Praedicatores adprobare possit, qui ab actualibus Municipalibus Auctoritatibus offeruntur.

R. Posse Episcopum tanquam ex se eligere praesentatos, dummodo in eis concurrant omnes qualitates necessariae.

Q. 23. An Exactores et Cursores possint mandata exsequi contra Ecclesiasticos et Loca Pia morosa quoad exactiones Dativarum tum Cameralium, tum Municipalium, et quibus normis quibusque cautelis.

R. Sacra Poenitentiaria de speciali et expressa Apostolica Auctoritate, benigne sic annuente SSmo. Domino Nostro Pio PP. IX. omnibus et singulis Locorum Ordinariis, quorum Territoria a Gubernio invasore occupata fuerunt, ad sex menses duraturam facultatem concedit, sive per se, sive per aliam Ecclesiasticam Personam ad hoc specialiter a quolibet ex dictis Ordinariis deputandam, Apostolica Auctoritate habilitandi Cursores et Exactores ad exequenda mandata tum contra Loca Pia, tum contra Personas Ecclesiasticas, petita et obtenta prius in singulis casibus venia a respectivo Ordinario, et remoto prudenter scandalo: contrariis quibuscumque non obstantibus.

Q. 24. An Parochi et coeteri Ecclesiastici, quibus decimarum abolitione per Gubernium facta damnum illatum est, compensationes ab ipso Gubernio propositas accipere possint.

R. Posse iuxta oraculum SS. Domini, titulo merae compensationis pro damno sibi a Gubernio illato ob im-

peditam Decimarum exactionem, percipere pensiones a Gubernio assignatas, facta tamen prius sive ab Ordinario Loci in communi, sive a quolibet ex dictis Parochis, seu Ecclesiasticis in particulari protestatione per huiusmodi perceptionem nullo modo recognosci aut adprobari Decimarum abolitionem a Gubernio factam, et caute monitis earumdem Decimarum debitoribus, eos non esse vi legis a Gubernio latae ab onere easdem solvendi liberatos.

Q. 25. An Parochi illa subsidia a Gubernio petere possint, quae idem Gubernium iis Parochis promittit, qui numerum animarum quinquies centum maiorem habent, et redditum octingentis francis minorem.

R. Non expedire.

Q. 26. An Confessarii debeant eos existimare in censuras incidisse, qui suffragium pro Italiae sub uno Rege unione, sive timore, sive dolo, sive ignorantia ducti dedere; tum eos qui idem suffragium dederunt aliis in Provinciis extra Pontificiam Ditionem, aut dederunt suffragium negativum, aut nullum, aut nihil significans: tum eos qui non timore gravi permoti domos suas luminibus ornarunt, usi sunt *coccardis* etc., aut levitate ducti cantui hymni *Te Deum* interfuerunt: tum denique Mulieres et Minorennes, qui votorum sive honoris protestationes (vulgo *indrizzi*) subscripserunt, vexilla consuerunt, etc.

R. Censuras Ecclesiasticas iuxta Litteras Apostolicas diei 26 Martii 1860 incurri ab iis, qui formaliter cooperantur, vel adhaerent rebellioni Ditionis Pontificiae. Quare ad dignoscendum in Foro Conscientiae utrum quis Censuras incurrerit discutienda est per Confessarium uniuscuiusque conscientia. In praxi vero satis provisum per facultates Locorum Ordinariis transmissas sub die 16 Novembris 1860.

Q. 27. Quonam modo debeat reparari scandalum publicum ab iis datum, qui absolvi petunt a censuris, in

quas his temporibus inciderunt, quibus talis reparatio difficilis est et periculis obnoxia.

R. Reparationem scandali esse necessarium de iure divino, eamque faciendam esse meliori modo quo potest prudenti iudicio Ordinarii seu Confessarii.

Q. 28. An ii qui absolutionem petunt debeant antequam absolvantur ea damna resarcire quae Pontificium Gubernium praesentibus rerum vicissitudinibus est passum.

R. Sufficere, ut animo parati sint stare mandatis S. Sedis desuper ferendis.

Datum Romae in S. Poenitentiaria die 10 Decembris 1860.

RESPONSA QUOAD ELECTIONEM DEPUTATORUM ET EORUNDEM JURAMENTUM. 1 Dec. 1866 (*).

Q. 1. Quomodo sciscitanti, an oblatum Deputati munus in nationali conventu, quem *Parlamento* Itali vocant, excipi possit, respondendum sit?

R. Affirmative sub sequentibus conditionibus. 1. Ut Deputati electi in emittendo iuramento fidelitatis et obedientiae a lege praescripto adiiciant limitationem: *salvis legibus divinis et ecclesiasticis.* 2. Ut huiusmodi limitatio fiat expresse in recitatione formulae ipsius iuramenti, audientibus saltem duobus testibus. 3. Ut ipsi Deputati electi animo comparati sint, et declarent se nunquam legibus improbis et iniustis favorem et suffragium esse laturos; imo huiusmodi leges, quatenus proponantur, esse notorie reprobaturos.

Q. 2. Qua se ratione gerere possint Episcopi rogati ut bonorum Deputatorum electioni faveant?

R. Nihil obstare, quominus Episcopi, et Ordinarii

(*) Véase *Acta Sanctae Sedis*, tom. 2º, pág. 675.

occasione electionum, quoties ad id requisiti fuerint, in mentem populi revocent, quemque fidelium pro suis viribus teneri ad impedienda mala, et ad promovenda bona.

Alia plura S. Poenitentiariae responsa. 14 Dec. 1866 (*).

Q. 1. Potest ne Episcopus Dioecesim primo ingrediens provinciae Praesides constitutos invisere?

R. Nihil obstare, quominus expleantur urbanitatis officia.

Q. 2. Potestne Episcopus rogatus iusiurandum proferre? Aut saltem quamnam novo rerum ordini observantiam promittere potest?

R. Negative; tum quia a S. Canonibus prohibitum est Ecclesiasticis iuramentum emittere coram auctoritatibus laicis, tum quia iuramentum, prout proponitur, est illicitum, uti constat ex responso in Litteris 10 Decembris 1860 sub N. 14.

Q. 3. Regressus in suam Dioecesim Episcopus potest ne cum Viris auctoritate publica praeditis, epistolarum commercia habere: itemque cum Syndicis, qui id temporis ex sui muneris officio ad Episcopos scribunt?

R. Rem diiudicandam esse in casibus particularibus ex obiecto et fine, habita prae oculis sacra Episcopi dignitate, et necessitate, utilitateque Ecclesiae.

Q. 4. Potest ne Episcopus, aliive ex Clero, hymno *Te Deum* politicam ob causam canendo dare operam, cum S. Poenitentiaria post bellum venetum eius hymni cantum licere declaraverit?

R. Prout exponitur non licere ex pluribus S. Poenitentiariae responsis, et ex Litteris 10 Decembris 1860

(*) Véase *Acta Sanctae Sedis*, tom. 2°, pág. 675.

sub N. 1., neque ad rem facere responsum datum ab ipsa S. Poenitentiaria circa cessationem belli, quo declaratum fuit licere cantum hymni *Te Deum* sub sequentibus conditionibus; *dummodo*, scilicet, *cantus Hymni Ambrosiani fiat solo fine gratias agendi Deo pro cessatione belli, et hic finis sit publice notus, et inde recitentur versiculi tantum communes, et unica oratio pro gratiarum actione, omisso quocumque alio versiculo et oratione.*

Q. 5. Quomodo in iis quae contra Seminariorum institutiones Italum Gubernium iniuria exigit se quisque Episcoporum gerere debet? Ubi vero ea eliminata ac deleta iam sunt, poterit ne Episcopus ad Gubernium se convertere, cum eoque agere, ut saltem quemdam ut vocant, *Convictum*, instar illius qui Monte Regali erectus est, aperire liceat? Possunt ne praeterea Seminarii Magistri se ad Gubernium convertere, ut tanquam publici Professores habeantur?

R. Satis provisum per instructiones circa Seminaria alias datas. Quoad vero Convictus instituendos S. Poenitentiaria censet eos expedire, quoties morum ac studiorum disciplina ab Episcopo dependeat. Nihil autem obstare, quominus ad vindicanda ac restituenda Seminaria atque ad Convictus instituendos Episcopus sive per se, sive per interpositas Personas rem agat cum laicis Potestatibus. Ac pariter nihil obstare, quominus Magistri Seminarii, tamquam privatae Personae, ad Auctoritatem Civilem pro licentia docendi aliquam artem seu scientiam recurrant.

Q. 6. Quanam agendi ratione uti debet Episcopus in bonorum Ecclesiae invasione ac venditione: dum et loqui gravis periculi causa esse possit, et silentium tanquam probantis seu adsentientis indicium suscipi? Quanam item ratione se gerere debet Episcopus Gubernio eorumdem bonorum titulos postulante, ac nisi sibi obtemperetur *sequestra* minitante? Poterit ne praeterea

Episcopus ad Parochos et ad coeteros qui Ecclesiae Beneficiis potiuntur encyclicas, quas ipsemet hac super re ab Gubernio accipit, remittere?

R. Silendum vel loquendum, prout prudentia et fructus inde speratus dictaverit. Titulos vero violenter requisitos posse in casu necessitatis et ad evitandum grave damnum exhiberi; praevia tamen protestatione, qua declaretur se cedere coactioni, neque ullo modo cooperari pravis Gubernii intentionibus. Similiter posse Episcopum notas facere, per interpositas praesertim Personas, huiusmodi Gubernii violentias Parochis, aliisque Beneficiatis, ad finem eos docendi modum, quo sibi consulere possint, exhibendo, praevia eadem protestatione, titulos sub gravibus poenis seu damnis requisitos.

Q. 7. Iuxta hodiernas in Italia vigentes leges Presbyteri officiis civilibus funguntur, uti Syndici (iureiurando prolato), Consiliarii, quos vocant, Charitatis etc. potest ne Episcopus eosdem in officiorum suorum exercitio tolerare?

R. Ex SS. Canonibus non licere Clericis absque legitima Potestatis Ecclesiae licentia assumere et exercere officia civilia seu laicalia. Iuramentum, prout a Gubernio proponitur, esse illicitum, et eos, qui illud emiserint, teneri ad retractactionem. Quoad Consiliarios charitatis provisum per Litteras 10 Decembris 1860 sub N. 12. Quoad vero Clericos in praemissis delinquentes, agendum ut infra ad nonum.

Q. 8. Onera Missarum, Legata pia, Cappellaniae laicales etc. per viros a Gubernio electos unice praesenti tempore administrantur; qui etiam Cappellanos ecclesiasticis officiis in Templis gerendis nominant: poterit ne id Episcopus tolerare?

R. Dummodo Nominati seu Electi habeant necessarias qualitates, neque laedatur ius quaesitum tertii, posse Ordinarium illos tolerare; etiam et tamquam ex se, quatenus institutio requiratur, illis conferre Cappella-

niam seu Legatum, nulla facta mentione nominationis seu electionis illegitime peractae.

Q. 9. Plerique Presbyterorum ecclesiasticas vestes exuerunt; ac nonnulli novo rerum ordine tecti ac freti Ordinario vocanti ac iubenti non auscultant; quanam agendi ratione erga eosdem uti Episcopus debet?

R. Pràemissis admonitionibus, agendum prout prudentia dictaverit iuxta S. Canones contra eos, qui non incedunt habitu et tonsura. Si autem Ordinarium non audierint, recurrendum esse ad S. Concilii Congregationem.

Q. 10. Provinciarum Praefecti sibi ius adrogarunt constituendi, quinam festi dies exteriori pompa sint celebrandi, quaenam *Processiones* peragendae: poterit ne id tolerari?

R. Affirmative, attenta violentia, et exclusis semper novis festis ab auctoritate civili incompetenter institutis.

Q. 11. Seminariorum Magistris poterunt ne testimoniales literae ab Episcopo tradi, ut a Gubernio tanquam publici Professores ratihabeantur?

R. Nihil obstare, quominus Ordinarius concedat Seminarii Magistris litteras testimoniales, quibus generice comprobetur eorum in docendo exercitium, et in scholis regendis peritia.

Romae ex S. Poenitentiaria die 20 Februarii 1867. —A. C. Panebianco P. M.—*L. Preiano, Secretarius.*

Facultates a S. Poenitentiaria tributae (1).

a) *Quoad censuratos et eos qui publica officia tenent.* "S. Poenitentiaria de speciali et expressa apostolica Auctoritate, attentis expositis circumstantiis, omnibus

(1) Scavini, Appendix XXXI, pág. 358, vol. 4, Edit. 11ª Mediol.

ven. in Christo Patribus Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Locorum Ordinariis in Italia sequentes ad annum duraturas concedit facultates, quibus sive per se, sive per idoneas Personas ecclesiasticas ad hoc specialiter deputandas pro grege sibi commisso uti licite valeant.

Absolvendi apostolica Auctoritate a Censuris et Poenis ecclesiasticis omnes et singulos poenitentes, qui pro legibus super usurpatione bonorum, aliorumque jurium ad Ecclesiam, et ad Loca Pia spectantium, ac suppressione Ordinum regularium suffragia dederunt, vel eisdem legibus adhaeserunt, aut earum promulgationi, sive executioni cooperati sunt; dummodo tamen prius verae resipiscentiae signa exhibuerint, ac illicitum juramentum, quatenus illud emiserint, retractaverint: injuncta singulis, pro modo culparum, congrua poenitentia salutari cum reparatione illati scandali meliori modo quo poterunt, aliisque injunctis de jure injungendis.

Verum Officiales publici, qui fuerint de novo creati, seu assumpti ad exequendas dictas leges, vel qui per exercitium officii, quod jam antea obtinebant, imputabiliter, juxta regulas a probatis Auctoribus traditas circa furtum et rapinam, cooperantur praefatis legibus, seu usurpationibus, vel earum manutentioni, aut consummationi, non absolveantur nisi imposita illis obligatione dimittendi officium. Reliqui vero Officiales, quorum officium hujusmodi imputabilem cooperationem judicio prudentum importare non videatur, quatenus illud absque gravi sui, vel propriae familiae detrimento dimittere nequeant, tolerentur; sed sub conditione, ut a laudandis, probandis, consulendis, promovendis dictis usurpationibus omnino abstineant; quin imo pro viribus curent eas differre ac temperare favore Ecclesiae, ac Personarum ecclesiasticarum, se dirigendo consilio pii ac docti confessarii (26 Jun. 1867).

b) *Quoad patronos Beneficiorum:* ex S. Poeniten-

tiaria 23 Jan. 1868, Episcopi habent facultatem: "Indulgendi patronis ut persolvant gubernio quod ab eis pro dictis beneficiis exigitur, atque ut ad normam legis eadem bona, remoto scandalo, assequi valeant sub conditionibus: 1) retinendi ea bona ad nutum Ecclesiae, et mandatis eis inde obtemperandi; 2) ea bona conservandi et in eis rem utilem gerendi; 3) impendendi fructus in aequam satisfactionem sumae gubernio a patronis solutae si repeti velint, et in redintegrationem eorundem Beneficiorum. Quae redintegratio, ut facilius obtineatur, S. Poenitentiaria apostolica Auctoritate facultates tribuit opportunas ut ad tempus Ordinarius suspendat nominationem et provisionem dictorum Beneficiorum vacantium, et pia onera adnexa, prout omnibus perpendendis, ipsi visum fuerit, ad tempus reducere seu etiam in totum suspendere valeat. Ita tamen, ut si agatur de oneribus Missarum, patronis aliquis numerus imponatur quotannis celebrandarum, supplendo reliquum de thesauro Ecclesiae. Facta autem redintegratione, patroni praesentent, cui universitas fructuum cum omnibus oneribus juxta fundationem cedat; 4) certiorandi haeredes et successores de hujusmodi obligatione per syngrapham, ut et ipsi sciant ad quid teneantur."

c) *Quoad extraneos emptores eorum bonorum.* Hodie non ita facile conceditur haec facultas, nisi extraordinariae adsint circumstantiae, et sub commendatione Ordinarii: pro qua fucultate obtinenda, fit recursus ad S. Poenitentiariam: quae pro hac concessione, mittit ad Ordinarium Dioecesis, qui hanc facultatem elargitur sub sequentibus conditionibus ab iisdem personis acceptandis et subscribendis atque in Cancellaria episcopali caute servandis:

"1) Retinendi eadem bona ad nutum Ecclesiae ejusque mandatis subinde parendi;—2) conservandi eadem bona ac in eis rem utilem gerendi;—3) satisfaciendi piis oneribus si quae dictis bonis adnexa sint; et ex fructi-

bus eorundem subveniendi personis et Ecclesiis ad quos respective eadem bona de jure pertinent (in aliis rescriptis legitur: *et erogandi reditus eorundem bonorum qui facta proportione excedant solutum pretium vel in favorem personarum aut locorum piorum ad quae dicta bona de jure pertineat, vel in satisfactionem pretii in emptionem soluti, quatenus emptor repetere velit et de consilio Ordinarii);*—4) certiorandi haeredes et successores de hujusmodi obligationibus per syngrapham subscriptam ad hoc, ut et ipsi sciant ad quid teneantur." Hae item esse solent conditiones quando Ordinariis conceditur facultas sive per se, sive per confessarios sibi benevisos, indulgendi emptoribus, ut retineant bona sine licentia empta, praevia absolutione a censuris et poenis ecclesiasticis cum poenitentia salutari.

Item concedi solet facultas christifidelibus, ut res annonarias, fructus terrae, res mobiles, vel inter mobiles adnumerandas ad Ecclesias aut loca pia spectantes, et a gubernio usurpatas, acquirere licite valeant, remoto prudenter scandalo, atque erogata eleemosyna favore praesertim Ecclesiarum seu personarum ad quas res ipsae spectabant, ab Ordinario sive a confessario taxanda, quatenus emerint pretio quod judicio ipsius Ordinarii seu confessarii fuerit minus justo: ita tamen ut si agatur de rebus quae non sint usu consumptibiles sive quae servando servari possint, earum verum elenchum Ordinario tradere emptores teneantur, et parati sint eas quandocunque Ecclesiis seu locis piis, recepto soluto pretio, restituere, et curando pro viribus ut supellectiles, vasa et utensilia sacra in usum aliarum Ecclesiarum seu Oratoriorum transferantur nec in usus profanos assumantur.

Similiter concedi solet eisdem christifidelibus, ut bona ecclesiastica a gubernio occupata conducere seu jam conducta retinere valeant, imposita illis aliqua eleemosyna favore personarum seu Ecclesiarum, ad quae ea-

dem bona de jure pertinent, quatenus conduxerint pretio quod judicio Ordinarii seu confessarii fuerit minus justo, et obligatione faciendi quantum poterint sub directione Ordinarii pro conservatione praesertim sacrarum aedium ac templorum, quae eisdem bonis fuerint adnexa, praevia absolutio cum poenitentia salutari quatenus illicite conduxerint, necnon remoto ac reparato scandalo.

Quamvis autem optandum maxime sit ut hujusmodi conductionum ad breve tempus fiant; tamen S. Poenitentiaria declarat non obstare quod sic jubente gubernio, conductio fiat ultra triennium: cum hujusmodi conductionis contractus sit ipso jure nullus, et Indultum apostolicum concedatur conductori tantum pro suae conscientiae tranquillitate, et sit ad nutum S. Sedis omnino revocabile (27 Jan. 1867).

ADICION VII.

Syllabus complectens praecipuos nostrae aetatis errores qui notantur in allocutionibus consistorialibus, in encyclicis aliisque apostolicis litteris sanctissimi Domini Nostri Pii Papae IX.

Sequentem Syllabum una cum Encyclica *Quanta cura* die 8 Decembris anni 1864 edita, transmisit Cardinalis Jacobus Antonelli ex speciali mandato SSmi. D. N. Pii Papae IX ad omnes Episcopos cum apostolica Sede communionem habentes.

Cum vero in Epistola ejusdem Cardinalis clare indicetur scopus quem apostolica Sedes sibi praestituit in hoc syntagmate conficiendo, opportunum duximus eamdem Epistolam Syllabo praemittere.

Illme. ac Rme. Domine.

Sanctissimus Dominus Noster Pius IX Pontifex Maximus de animarum salute, ac de sana doctrina maxime sollicitus vel ab ipso sui Pontificatus exordio numquam destitit suis Epistolis Encyclicis, et allocutionibus in Consistorio habitis, et Apostolicis aliis Litteris in vulgus editis praecipuos hujus praesertim infelicissimae aetatis errores, ac falsas doctrinas proscribere et damnare. Cum autem forte evenire potuerit, ut omnia haec Pontificia Acta ad singulos Ordinarios minime pervenerint, idcirco idem Summus Pontifex voluit, ut eorumdem errorum Syllabus ad omnes universi catholici orbis Sacrorum Antistites mittendus conficeretur, quo iidem Antistites prae oculis habere possint omnes errores, ac perniciosas doctrinas, quae ab ipso reprobatae, ac proscriptae sunt. Mihi vero in mandatis dedit, ut hunc Syllabum typis editum ad te, Illme. ac Rme. Domine, perferendum curarem hac occasione ac tempore, quo idem Pontifex Maximus pro summa sua catholicae Ecclesiae, ac totius Dominici gregis sibi divinitus commissi incolumitate et bona sollicitudine, aliam Encyclicam Epistolam ad cunctos catholicos Sacrorum Antistites scribendam censuit. Ejusdem igitur Pontificis jussa omni certe alacritate, et uti par est, obsequio efficiens, Tibi, Illme. ac Rme. Domine, eumdem Syllabum his literis adjunctum mittere propero. Dum vero obsequentissimi mei in Te animi sensus testari et confirmare vehementer gaudeo, fausta omnia et salutaria Tibi a Deo Optimo Maximo ex corde apprecor.

Dominationis Tuae Illmae et Rmae.—Romae die 8 Decembris 1864.—Addictissimus Servus.—*Card. Antonelli.*

§ I. *Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.*

I. Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum exsistit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura et idcirco immutationibus obnoxius. Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

II. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

III. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

IV. Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma qua homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Epist. encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

V. Divina revelatio est imperfecta et idcirco subjecta continuo et indefinito progressui qui humanae rationis progressioni respondeat.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

VI. Christi fides humanae refragatur rationi; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

VII. Prophetiae et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

§ II. *Rationalismus moderatus.*

VIII. Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, idcirco theologicae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9 Decembris 1859.

IX. Omnia indiscriminatim dogmata religionis christianae sunt objectum naturalis scientiae seu philosophiae; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam objectum proposita fuerint.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas.* 11 Decembris 1862.
Epist. ad eumdem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

X. Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862.
Epist. ad eumdem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XI. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862.

XII. Apostolicae Sedis, romanarumque Congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIII. Methodus et principia, quibus antiqui Doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIV. Philisophia tractanda est, nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent maximam partem errores Antonii Günter, qui damnatur in Epist. ad Card. Archiep. Coloniensem *Eximiam tuam* 15 Junii 1847, et in Epist. ad Episc. Wratislaviensem *Dolore haud mediocri* 30 Aprilis 1860.

§ III. *Indifferentismus, Latitudinarismus.*

XV. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XVI. Homines in cujusvis religionis cultu viam ae-

ternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Ubi primum* 17 Decembris 1847.
Epist. encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.

XVII. Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854.
Epist. encycl. *Quanto conficiamur* 17 Augusti 1863.

XVIII. Protestantismus non aliud est quam diversa verae ejusdem christianae religionis forma, in qua aeque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1846.

§ IV. *Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.*

Ejusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novemb. 1846; in Alloc. *Quibus quantisque* 20 April. 1849; in Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Dec. 1849; in Alloc. *Singulari quadam* 9 Decemb. 1854; in Epist. encycl. *Quanto conficiamur moerore* 10 Augusti 1863.

§ V. *Errores de Ecclesia ejusque juribus.*

XIX. Ecclesia non est vera perfectaque societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura excercere queat.

Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854.
Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XX. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem excercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. *Meminit unusquisque* 30 Septembris 1861.

XXI. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

XXII. Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXIII. Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, jura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1852.

XXIV. Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXV. Praeter potestatem episcopatui inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Lit. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXVI. Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus adquirendi ac possidendi.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.
Epist. encycl. *Incredibile* 17 Septembris 1863.

XXVII. Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XXVIII. Episcopis, sine Gubernii venia, fas non est vel ipsas apostolicas literas promulgare.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXIX. Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per Gubernium fuerint imploratae.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXX. Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civili ortum habuit.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

XXXI. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica Sede.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.
Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXXII. Absque ulla naturalis juris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onore subeundae exercendaeque militiae eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus, maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montisregal *Singularis Nobisque* 29 Sept. 1864.

XXXIII. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXXIV. Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quae medio aevo praevaluit.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1852.

XXXV. Nihil vetat, alicujus Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVI. Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVII. Institui possunt nationales Ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.
Alloc. *Jamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

XXXVIII. Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

§ VI. *Errores de societate civili tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.*

XXXIX. Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circunscripto limitibus.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XL. Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

XLI. Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra; eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur*, sed etiam jus *appellationis*, quam nuncupant *ab abusu.*

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLII. In conflictu legum utriusque potestatis, jus civile praevalet.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLIII. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensus, immo et ea reclamante.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850.
Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

XLIV. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850.
Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XLV. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianae alicujus Reipublicae instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati

recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850.
Alloc. *Quibus luctuosissimis* 5 Septembris 1851.

XLVI. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XLVII. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim Instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi juventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Julii 1864.

XLVIII. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate sejuncta, quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primarium spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Julii 1864.

XLIX. Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum Antistites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

L. Laica auctoritas habet per se jus praesentandi episcopos et potest ab illis exigere ut ineant dioecesium procurationem antequam ipsi canonicam a S. Sede institutionem et apostolicas literas accipiant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LI. Immo laicum Gubernium habet jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis quae episcopatum et episcoporum respiciunt institutionem.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.
Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LII. Gubernium potest suo jure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicere, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Numquam fore* 15 Decembris 1856.

LIII. Abrogandae sunt leges quae ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint; pariterque potest, religiosas easdem familias perinde ac collegiatas Ecclesias et beneficia simplicia etiam juris patronatus penitus extinguere, illorumque bona et reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.
Alloc. *Probe memineritis* 22 Januarii 1855.
Alloc. *Cum saepe* 22 Julii 1855.

LIV. Reges et Principes non solum ab Ecclesiae jurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

LV. Ecclesia a Statu, Statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Alloc. *Acerbissimus* 27 Septembris 1852.

§ VII. *Errores de Ethica naturali et christiana.*

LVI. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LVII. Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LVIII. Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae quae in materia posita sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.
Epist. encycl. *Quanto conficiamur* 10 Augusti 1863.

LIX. Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LX. Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LXI. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Jamdudum cernibus* 18 Martii 1861.

LXII. Proclamandum est et observandum principium quod vocant de *non–interventu.*

Alloc. *Novos et ante* 28 Septembris 1860.

LXIII. Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo et rebellare licet.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846.
Alloc. *Quisque vestrum* 4 Octobris 1847.
Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 184 '.
Lit. Apost. *Cum catholica* 26 Martii 1860.

LXIV. Tum cujusque sanctissimi juramenti violatio, tum quaelibet scelesta flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud est improbanda, verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

§ VIII. *Errores de matrimonio christiano.*

LXV. Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXVI. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXVII. Jure naturae matrimonii vinculum non est indisolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.
Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LXVIII. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

LXIX. Ecclesia sequioribus saeculis dirimenta impedimenta inducere coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXX. Tridentini canones qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1852.

LXXI. Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam praestituat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1852.

LXXII. Bonifacius VIII votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXXIII. Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.
Littera di S. S. Pie IX al Re di Sardegna, 9 Settembre 1852.
Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.
Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

LXXIV. Caussae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.
Alloc. *Acerbissimus* 27 Septembris 1852.

N. B. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii

statui virginitatis anteferendo. Confodiuntur, prior in epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846, posterior in literis apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

§ IX. *Errores de civili Romani Pontificis principatu.*

LXXV. De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.

Lit. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXXVI. Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

N. B. Praeter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes finmissime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20 April. 1849; in Alloc. *Si semper antea* 20 Maii 1850; in Lit. apost. *Cum catholica Ecclesia* 26 Mart. 1860; in Alloc. *Novos* 28 Sep. 1860; in Alloc. *Jamdudum* 18 Mart. 1861; in Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

§ X. *Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.*

LXXVII. Aetate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tanquam unicam status religionem, ceteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26 Julii 1855.

LXXVIII. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus il-

luc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LXXIX. Enimvero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palàm publiceque manifestandi conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac indifferentismi pestem propagandam.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LXXX. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

INDEX
GENERALIS TOTIUS OPERIS.